

**НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА**

Кафедра дошкільної освіти

УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Випуск 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ:
ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ І СТУДЕНТІВ

Випуск 1

Миколаїв 2025

УДК 373.2(477)
У 45

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського (протокол № 6 від 15 травня 2025 р.).

Рецензент

В. Л. Мозговий, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Українське дошкілля: здобутки і перспективи : збірник наукових праць молодих науковців і студентів / за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. О. С. Трифонові. Миколаїв : НУК, 2025. Вип. 1. 116 с. Електрон. видання.

Збірник містить тези здобувачів освіти з різних аспектів навчання і виховання дітей дошкільного віку, зокрема висвітлюються проблеми мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, формування їхньої мовленнєвої особистості; художньо-естетичного розвитку дітей; підготовки дітей передшкільного віку до навчання в умовах Нової української школи; питання реалізація принципу партнерської взаємодії вихователів закладів дошкільної освіти та батьків вихованців; наголошується на можливості використання різних інноваційних технологій і методів у навчанні дітей дошкільного віку (сторітелінг, природотерапія, арттехнології, нетрадиційні техніки малювання тощо). У збірнику містяться есеї та творчі роботи студентів.

Для здобувачів вищої освіти, вихователів закладів дошкільної освіти, батьків.

УДК 373.2(477)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

ЗМІСТ

Частина І. Наукові тези здобувачів освіти

Білоус Катерина. Танцювально-рухова терапія як засіб психоемоційного та фізичного розвитку дітей дошкільного віку	6
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	
Вінцюк Світлана. Формування мовленнєвої особистості дитини 6-го року життя засобами природотерапії	9
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Качалова Аліна. Декоративно-прикладне мистецтво як засіб залучення дітей до народної культури	13
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Коваль Анастасія. Музикотерапія як складова здоров'язбережувальних технологій у закладі дошкільної освіти	16
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	
Кунова Вікторія. До проблеми організації самостійної художньої діяльності старших дошкільників	20
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Лagno Єлизавета. Значення аплікації для виховання і навчання дітей дошкільного віку	22
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Ліпашова Вікторія. Вплив соціальних медіа на розвиток і виховання дітей дошкільного віку	25
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Майборода Надія. До проблеми використання нетрадиційних методів навчання математики старших дошкільників	29
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Мармазинська Ірина. Сторітелінг як інноваційний метод ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку з геометричними формами	30
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Морозова Юлія. Виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї	35
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Павєнкова Ірина. Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку у процесі навчання елементів математики	39
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Пакшаєва Валерія. Трудова діяльність як засіб виховання дружніх взаємин дітей 6-го року життя	42
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	

Петрухіна Інна. Педагогічні умови розвитку мовленнєвої компетентності дитини передшкільного віку в оволодінні основами грамоти	44
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Пишна Любов. Українська поезія як засіб збагачення словника дітей передшкільного віку	47
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Потапенко Анастасія. Екосистеми: рівновага у природі	49
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Семененко Ольга. Творче мовленнєве самовираження дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності	52
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Сербенко Анастасія. Навчально-логічні вміння як складова логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку	54
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Сидоренко Юлія. Розвиток когнітивних навичок дітей старшого дошкільного віку як умова ефективної підготовки до навчання в Новій українській школі	56
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Сухощенко Валерія. Використання арттехнологій у закладах дошкільної освіти: методи та підходи	59
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	
Філімоненко Аліна. Інноваційні методи та прийоми формування творчої активності дошкільників	62
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	
Філімоненко Анна. Казки В. Сухомлинського як засіб розвитку художньо-естетичних здібностей дошкільників	65
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	
Черешнєва Галина. Потенціал засобів мобільної комунікації у забезпеченні педагогічної взаємодії вихователя і батьків здобувачів дошкільної освіти	68
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Шпильова Анастасія. Нетрадиційні техніки малювання як інструмент розвитку дрібної моторики та уяви дітей дошкільного віку	70
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	
Шупік Софія. Діагностика особистості дитини за допомогою проєктивних методик	74
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Щербина Олеся. Предметно-просторове середовище в ЗДО як умова саморозвитку дитини за методикою М. Монтесорі	76
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	

Юдіна Наталія. Формування основ здорового способу життя в дітей старшого дошкільного віку засобами фізичного виховання	80
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна Лісовська</i>	

Частина II. Креативні твори та есеї здобувачів освіти

Ліпашова Вікторія. Вірш «Життя – це мить»	84
Буркун Катерина. Конфлікт між поколіннями через призму сучасних проблем	85
Гаманюк Вікторія. Моє педагогічне кредо – любов до дітей	86
Євсєєва Сніжана. «Вічні» конфлікти між поколіннями у викликах цивілізації	87
Зубкова Мар'яна. Бути поруч із дитинством: педагогічне осмислення ролі вихователя	90
Корінь Вікторія. До проблеми формування особистості у викликах сучасності	92
Котова Марія. Спілкування з дітьми – найважливіша функція вихователя	93
Ліпашова Вікторія. Креативний твір «Як ми з Лютим подорожували»	94
Литвинцева Анастасія. «Зустріч із Березнем»	98
Мороз Юлія. Художня діяльність – простір для любові, розвитку і самовираження дитини	100
Морозова Юлія. Спілкування з дітьми – основа педагогічної діяльності вихователя	101
Охримовська Наталія. «Як ми з Березнем подорожували»	102
Пакшаєва Валерія. Хризантема бажань	103
Піроженко Владислав. Проблема «батьки і діти» у специфічних умовах нашого часу	104
Піртко Яна. Бути поруч із дошкільним дитинством: професійне і життєве покликання вихователя	106
Повельєва Марія. Креативність як важлива якість особистості вихователя	107
Пуцулай Анастасія. Спілкування з дітьми – найважливіша функція вихователя	108
Смирнова Тетяна. Найкращий світ той, де дітям добре. Я хочу бути частиною такого світу	109
Стряпачук Яна. Щаслива дитина – головна мета педагога	111
Черешнева Галина. Спілкування з дітьми – найважливіша функція вихователя	112
Яковлєва Ірина. Комунікація як головний інструмент вихователя в його професійній діяльності	113

*Катерина БІЛОУС,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна ЛІСОВСЬКА*

**ТАНЦЮВАЛЬНО-РУХОВА ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ
ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ТА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У сучасних умовах оновлення дошкільної освіти особливої актуальності набуває пошук ефективних засобів, що забезпечують гармонійний розвиток особистості дитини. Зростання психоемоційного навантаження, зниження рухової активності та обмеження живого спілкування з однолітками актуалізують необхідність використання оздоровчих, розвивальних та терапевтичних технологій у практиці роботи закладів дошкільної освіти. Однією з таких технологій є танцювально-рухова терапія, яка поєднує фізичну активність, емоційне самовираження та художньо-естетичну діяльність, сприяючи розвитку дитини на різних рівнях.

Танцювально-рухова терапія, як один із напрямів арт-терапевтичної практики, має потужний потенціал для стимулювання емоційного розвантаження, формування позитивного психоемоційного стану, розвитку комунікативних навичок, координації рухів і загальної моторики. Її впровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти сприяє не лише укріпленню здоров'я дітей, а й розвитку емоційного інтелекту, підвищенню самооцінки та адаптивних можливостей дошкільників.

У реаліях сьогодення, коли дошкільники щодня стикаються з надлишком інформаційного потоку, зниженням фізичної активності та зростанням емоційного навантаження, танцювально-рухова терапія постає як ефективний засіб підтримки психоемоційного балансу та адаптації дитини до соціального середовища. Завдяки інтеграції руху, міміки, жестів і темпу, танцювально-рухова терапія створює простір для вираження внутрішніх переживань, емоцій і потреб дитини. Така форма діяльності сприяє усвідомленню власного тіла, покращенню моторної координації, формуванню навичок взаємодії з однолітками, а також розвитку впевненості в собі. танцювально-рухова терапія також розвиває комунікативні здібності дитини – через парні або групові танцювальні ігри, де необхідна співпраця,

здатність до слухання партнера, сприйняття емоційних сигналів і спільного вирішення творчих завдань. У процесі спонтанного руху діти активізують уяву, проявляють індивідуальність і знаходять нові способи самовираження. Танцювальна імпровізація, як ключовий інструмент танцювально-рухової терапії дає змогу дітям вільно досліджувати власну тілесність, емоційні реакції та взаємозв'язки з довколишнім.

Таким чином, танцювально-рухова терапія виконує не лише розвивальну та оздоровчу, а й превентивну функцію, сприяючи гармонізації психофізичного стану дитини та формуванню основ соціальної компетентності.

Емпіричні дослідження та практичні спостереження підтверджують позитивний вплив танцювально-рухової терапії на ключові аспекти розвитку дітей дошкільного віку. У працях І. Григус і О. Нагорної наголошується, що танцювально-рухова терапія може ефективно застосовуватися як психокорекційний метод при психосоматичних порушеннях, станах тривожності, дитячих неврозах і посттравматичних розладах. Зокрема, автори підкреслюють, що включення танцювальних практик до освітнього середовища сприяє зниженню рівня емоційної напруги, стабілізації психоемоційного стану та формуванню базових навичок саморегуляції [3].

Значущість танцювально-рухової терапії у зміцненні міжособистісних зв'язків дитини з найближчим оточенням висвітлює у своїх працях А. Подгорінова, котра акцентує на зростанні емоційної відкритості дітей, покращенні родинної взаємодії, а також розвитку емпатійного ставлення до інших як наслідку систематичного залучення до танцювально-рухової діяльності. Її висновки підкріплюються спостереженнями за динамікою змін у поведінкових реакціях дітей, які демонструють більшу здатність до співпраці, емоційного контакту та проявів ініціативності [5].

Зі схожих позицій Т. Вільховченко трактує танцювально-рухову терапію як інструмент гармонізації особистісного розвитку дитини. Авторка відзначає, що системне включення елементів танцювальної імпровізації до освітнього процесу сприяє підвищенню рівня адаптованості дітей до нових соціальних ситуацій, розширенню спектру їхніх емоційних реакцій та розвитку здатності до самопрезентації [2].

А. Кошель і Н. Кульбако розглядають ефекти танцювально-рухової терапії у взаємозв'язку з арт-терапевтичними технологіями та обґрунтовують, що поєднання творчого самовираження через танець із візуальним мистецтвом формує стійке середовище для розвитку креативності, емоційної чутливості та комунікативної активності дітей дошкільного віку [4]. Не менш важливою є й психосоматична функція танцювально-рухової терапії, яка досліджувалася у роботах Т. Ахметової та М. Соколової. Учені підкреслюють, що використання танцювальних технік

дозволяє дітям ефективно пропрацювати тілесну напругу, що є маркером психоемоційного неблагополуччя, та сприяє формуванню більш інтегрованого, гармонійного «Я»-образу [1].

Отже, аналіз наукових джерел і практичних напрацювань дозволяє виокремити три ключові вектори впливу танцювально-рухової терапії на розвиток дітей дошкільного віку:

– *Фізичний розвиток.* Танцювально-рухова терапія сприяє формуванню основних рухових умінь і навичок, покращує координацію, гнучкість, витривалість, рівновагу, а також зміцнює опорно-руховий апарат. Ритмічні рухи під музику стимулюють розвиток сенсомоторики, а використання простору – просторового мислення.

– *Психоемоційний розвиток.* Завдяки імпровізації та м'якій формі невербального самовираження, діти отримують можливість безпечно проживати та трансформувати свої емоції. Танцювальна активність активізує увагу, знижує рівень тривожності, сприяє емоційній розрядці, допомагає формувати позитивний образ тіла і підвищує самооцінку.

– *Соціальний розвиток.* Заняття в парах і групах вчать дітей взаємодіяти, домовлятися, зважати на партнера, розуміти і передавати емоційні сигнали. Танцювально-рухова терапія створює можливості для розвитку емпатії, толерантності, відкритості до нового досвіду. Водночас з'являються передумови для формування лідерських якостей і вміння працювати в команді.

Отже, танцювально-рухова терапія – це не просто форма активного дозвілля чи елемент художньої діяльності. Це цілісна педагогічна та терапевтична технологія, що забезпечує гармонійний розвиток дитини в когнітивній, емоційній, фізичній та соціальній сферах. Її інтеграція у практику закладів дошкільної освіти відповідає сучасним викликам щодо збереження психічного здоров'я дитини, розвитку емоційної стійкості та формування життєвих навичок, необхідних для подальшої соціалізації.

Список використаних джерел

1. Ахметова Т., Соколова М. Танцювально-рухова терапія як метод подолання психосоматичних проявів невротичних станів людини. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/c/pedagogy/post/41815>

2. Вільховченко Т. І. Розвиток танцювально-рухової терапії в Україні. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 2 (307), частина 1. С. 25–31. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3762>

3. Григус І. М., Нагорна О. Б. Метод танцювально-рухової терапії дітей, які потребують паліативної допомоги. *Охорона здоров'я України*. URL: <https://health.nuwm.edu.ua/index.php/rehabilitation/article/download/293/255/448>

4. Кошель А. П., Кульбако Н. П. Використання елементів арт-терапії в

умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2020. 90 с.

5. Подгорінова А. Ю. Застосування танцювально-рухової терапії у роботі з дітьми та їх батьками. *Науковий вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/15237>

Світлана ВІНЦЮК,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ 6-го РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ПРИРОДОТЕРАПІЇ

Актуальність проблеми використання природотерапії для ефективного розвитку мовлення у випускників закладів дошкільної освіти зумовлена необхідністю створення сприятливого природного середовища для гармонійного мовленнєвого розвитку дитини. Це середовище сприяє активізації мовленнєвої діяльності, розширенню словникового запасу, розвитку зв'язного мовлення та комунікативних навичок дітей дошкільного віку. У сучасних умовах цифровізації діти недостатньо взаємодіють із природою, що може негативно впливати на їхню мовленнєву активність, емоційний стан та когнітивний розвиток. Природа відіграє важливу роль у мовленнєвому розвитку дітей, зокрема в підготовці випускників закладу дошкільної освіти до навчання у школі. Вона забезпечує сенсорний досвід, емоційне забарвлення сприйняття та мотивує до активного мовлення.

Пріоритетний напрям сучасної української лінгводидактики – формування і розвиток мовної особистості, яка є носієм мови, дбає про її красу й функціонування, володіє мовними знаннями і високим рівнем мовленнєвих і комунікативних умінь та навичок (А. Богуш, М. Вашуленко, Н. Гавриш, К. Крутій, М. Пентиліук, О. Трифонова та ін.).

На думку Л. Мамчур, мовна особистість – це високоосвічена людина, яка володіє високим рівнем мовної, мовленнєвої спроможності, духовності та культури і здатна втілювати їх в суспільну діяльність для досягнення успішного спілкування та поставлених життєвих цілей. Учена наголошує, що мовна особистість – це комунікативно компетентна особистість, тобто людина, що оперує життєво необхідними знаннями, вміннями й навичками. Комунікативна компетентність є ключовою в розвитку мовної особистості, яка характеризується знанням мовних одиниць, умілим їх використанням у

практичній мовленнєвій взаємодії, розвиненим мовленням і мисленням, свідомим ставленням до вивчення й використання української мови в культурному середовищі [4, с.4].

На твердження О. Трифонової, мовленнєва особистість дитини старшого дошкільного віку – це інтегративна якість суб'єкта, в якого сформовані всі види мовленнєвої (фонетична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна), художньо-мовленнєвої (театрально-ігрова, когнітивно-мовленнєва, виразно-емоційна, поетично-емоційна, оцінно-емоційна, літературна) та комунікативної (мовленнєво-комунікативна, комунікативна й дискурсивна) компетенцій, який володіє мовними концептами, що віддзеркалюють мовленнєву картину світу дитини, і вміє вільно самовиражатись у різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях [5]. Учена розробила модель, визначила педагогічні умови формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку.

Питання впливу природотерапевтичних засобів на формування особистості дитини дошкільного віку та їх застосування в освітньому процесі є актуальним і важливим, оскільки воно охоплює різні аспекти, які безпосередньо впливають на фізичний, психоемоційний і соціальний розвиток дітей. У Словнику української мови знаходимо два значення поняття «терапія», а саме:

- «лікування внутрішніх хвороб лікарськими засобами або фізичними методами (без хірургічного втручання); сукупність таких методів лікування;

- «галузь медицини, що вивчає методи розпізнавання й лікування внутрішніх хвороб, причини їх виникнення, характер перебігу» [1, с. 1443]. Як бачимо, термін «природотерапія» належить медичній галузі. Але ми розглядаємо його з психолого-педагогічного погляду. На думку І. Малишевської, потужний ефект природотерапії – відновлення здоров'я через спілкування із природою – полягає не тільки у значному поліпшенні фізичного та психічного стану, але й у підвищенні інтелектуальних здібностей дитини [3, с.19].

Природне оточення (вода, повітря, сонце, холод, запахи, шум лісу тощо) з давніх часів використовувалось різними народами для оздоровлення і профілактики захворювань. Природотерапія, за словами Л. Колток, має на меті стимулювати природні процеси самовідновлення організму, полегшити перебіг хвороб, підвищити стійкість до стресів і допомогти в адаптації до змінюваних умов зовнішнього середовища [2, с. с.268-269].

Значна кількість робіт науковців присвячена впливу природотерапії на дітей (І. Іващенко, В. Кондрашин, Л. Обухова та ін.). Науковці розглядають альтернативні підходи до організації навчальної діяльності через методи природотерапії (Н. Бібік, О. Біда, Л. Колток, І. Малишевська та ін.) [2, с.267].

Різні види природотерапії науковці розглядають як засоби формування особистісного інформаційного середовища дітей дошкільного віку, в межах якого відбувається реалізація оздоровчої мети освітнього процесу закладу дошкільної освіти:

- ароматерапія – метод впливу на стан почуття організму людини за

допомогою запахів;

- таласотерапія – це лікування морською водою, морським повітрям, водоростями, сонячними променями;

- аеротерапія – застосування із профілактичною та лікувальною метою чистого повітря;

- альготерапія – лікування водоростями;

- музикотерапія – лікування музикою (спів птахів, шелест листя, шум дощу, водні шуми моря, річки, струмка, водопада, дощу; шум листя; голоси диких та домашніх тварин, птахів, ссавців, рептилій, різних комах; лікувальна релаксаційна музика, яка часто доповнюється ароматами ефірних масел різних трав);

- зоотерапія – лікування тваринами;

- рослинотерапія (деревотерапія, терапія кімнатними рослинами);

- кольоротерапія (хромотерапія) – лікування світлом і кольором;

- фітотерапія – лікування травами;

- пісочна терапія – лікування піском;

- літотерапія – лікування каменіми;

- гідротерапія – водолікування (лід, холодна, гаряча, свіжа, мінеральна, пара) [3].

Заняття з дітьми на природі сприяють розвитку їхньої емоційної сфери, що є важливим аспектом у формуванні мовленнєвої особистості. Якщо дитина емоційно розвивається через природні процеси, це позначається на її здатності до самовираження. Природотерапія допомагає дітям розвивати увагу, пам'ять, мислення, що, у свою чергу, сприяє розвитку мовленнєвих навичок. Природні умови можуть створювати ситуації для взаємодії дітей між собою, що допомагає розвивати комунікативні навички.

Природотерапія дає змогу розширити словниковий запас, стимулювати творче мислення та покращити комунікативні навички через безпосередній контакт із навколишнім середовищем. Так, вихователь може використовувати звуки природи (пісню птахів, шум дощу, звук хвиль) як фон під час занять або релаксації.

Наприклад, під час прослуховування запису звуків лісу дітям можна поставити питання: «Що ти чуєш? Як ти думаєш, що робить пташка?», «Чи тобі приємно чути ці звуки?» Це допомагає розвивати слухову увагу і здатність до опису звуків, а також сприяє розвитку емоційної чутливості через слух. Також під час прослуховування запису звуків діти можуть виконувати рухи або співати пісні. Це дозволяє не лише стимулювати емоційний розвиток, а й сприяє формуванню мовленнєвої особистості через спільну діяльність та вираження почуттів через музику.

Використання природних ароматів під час занять може мати заспокійливий ефект. Наприклад, можна використати аромати лаванди, м'яти або цитрусових для створення релаксаційної атмосфери. Під час заняття або ігор діти можуть описувати, які запахи вони відчують, що вони нагадують

або викликають. Цей досвід допомагає дітям зв'язувати емоції з конкретними словами, що позитивно впливає на мовлення та виразність.

Доцільно організовувати ігри, де діти мають збирати природні матеріали (шишки, гілочки, листя) і використовувати їх для створення своїх образів. Наприклад, можна створити гру, де дітям потрібно знайти певні предмети, описати їх (їх колір, форму, розмір) і розповісти, що вони можуть із ними зробити. Це допомагає дітям розвивати навички опису, порівняння та розширення словникового запасу.

Отже, використання природотерапії сприяє розвитку мовленнєвої особистості випускника закладу дошкільної освіти через багатство емоційних та когнітивних стимулів, які діти отримують через взаємодію із природою. Застосування природотерапії в мовленнєвому розвитку дошкільників сприяє стабілізації психоемоційного стану, підвищенню рівня комунікативної активності та стимуляції когнітивних процесів.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000728%5F13
2. Колток Л., Чапля М. Технології природотерапії як засоби корекції здоров'я молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 11. 2015. С. 267-271.
3. Малишевська І. А. Методика використання природотерапії як технології корекції здоров'я учнів початкової школи : монографія / І. А. Малишевська. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 162 с.
4. Мамчур Л. Розвиток мовної особистості у контексті сучасної шкільної освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2013. Вип. 2. С. 291-298.
5. Трифонова О. С. Методичні засади формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку. *Нова педагогічна думка*. 2014. № 3. С. 89-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_3_25 (дата звернення: 27.02.25 р.).

Аліна КАЧАЛОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасний світ швидко змінюється через розвиток технологій, глобалізацію та активне проникнення західної культури в життя молоді. У таких умовах важливо зберігати національну ідентичність та культурні традиції. Одним із дієвих способів популяризації культурної спадщини та відродження національної свідомості є впровадження елементів декоративно-прикладного мистецтва в освітній процес, особливо в закладах дошкільної освіти.

Актуальність використання декоративно-прикладного мистецтва в закладах дошкільної освіти зумовлена кількома чинниками:

по-перше, це потреба у збереженні та популяризації національної культури серед молодого покоління;

по-друге, діти мають високий інтерес до творчої діяльності, що сприяє ефективному засвоєнню знань;

по-третє, декоративно-прикладне мистецтво позитивно впливає на фізичний, емоційний, соціальний та когнітивний розвиток дітей, допомагає виховувати в дітей почуття національної гордості, самоповаги та любові до своєї Батьківщини.

Різні аспекти декоративно-прикладного мистецтва вивчали такі науковці, як: М. В. Гнатюк – вплив декоративно-прикладного мистецтва на творчий розвиток дітей, Т. В. Кара-Васильєва – історичний розвиток декоративно-прикладного мистецтва в Україні; Р. Р. Михайлишин – роль писанкарства як елемента національної культури; Є. Ю. Липовецька – використання декоративно-прикладного мистецтва у професійній діяльності педагогів; О. Є. Ковальов – значення декоративно-прикладного мистецтва в розвитку творчих здібностей учнів та ін.

Декоративно-прикладне мистецтво має вагомий потенціал для розвитку творчого та естетичного світогляду дітей. Поєднання творчості, історії та практичної діяльності робить процес навчання більш цікавим і змістовним для дитини. Особливе значення має збереження національної ідентичності через ознайомлення дітей із символами, орнаментами та техніками народного мистецтва. Упровадження декоративно-прикладного мистецтва в закладах дошкільної освіти створює сприятливі умови для розвитку творчої активності дітей, підвищує рівень загальної культури та сприяє вихованню

шанобливого ставлення до національних традицій. Поєднання традиційних технік із сучасними методами викладання робить декоративно-прикладне мистецтво не лише засобом естетичного виховання, а й потужним інструментом розвитку особистості дитини.

Науковці (А. Богуш, Л. Калуська, С. Ласунова, Т. Постоян та ін.) відзначають, що залучення дітей до народного мистецтва сприяє не лише розвитку творчих здібностей, а й покращує психоемоційний стан дитини. Вишивка, гончарство, писанкарство та інші види декоративно-прикладного мистецтва допомагають зняти напругу, виразити свої емоції через творчість та набутти впевненості у власних силах. Заняття з декоративно-прикладним мистецтвом позитивно впливає на емоційний розвиток дитини, підвищують настрій дитини, сприяють розвитку уяви та естетичного сприйняття, допомагає навчитися комунікації, роботі в команді та формує навички співпраці та взаємодії

Наведемо приклад бесіди з дітьми старшого дошкільного віку: *«Знайомство з Петриківським розписом»*

Мета: Ознайомити дітей з особливостями петриківського розпису, його традиціями, кольорами та візерунками. Розвивати естетичний смак, увагу до деталей, бажання творити власні малюнки. Виховувати у дітей почуття національної гордості.

Матеріали: зображення петриківського розпису, відео або мультимедійна презентація, папір, фарби, пензлики.

Хід бесіди:

1. Вступна частина (мотивація)

– Діти, сьогодні я хочу розповісти вам про справжнє українське диво! Це чарівні квіти, птахи, листочки, які оживають у яскравих кольорах на посуді, скриньках, стінах і навіть будинках. Як ви думаєте, що це за мистецтво? (*Очікувані відповіді дітей*: малюнки, узорі, розпис).

– Так, це – Петриківський розпис. Він з'явився дуже давно в одному українському селі Петриківка, звідки й отримав свою назву.

2. Основна частина (пояснення)

– Петриківський розпис особливий тим, що всі малюнки створюються за допомогою пензликів або навіть пальців та пучки. У ньому часто зустрічаються квіти, ягоди, птахи, листочки. Майстри цього мистецтва називають свої малюнки «живими», тому що візерунки виглядають легкими, немов танцюють.

– Які кольори ви бачите на цих малюнках?

– У Петриківському розписі зазвичай використовують червоний, жовтий, зелений, синій та чорний кольори. Кожен колір має своє значення: червоний – це радість, зелений – природа, жовтий – сонце і тепло.

– А знаєте, що раніше жінки малювали цим розписом просто пальцями

або пензликами з шерсті? Вони прикрашали хати, посуд, меблі. Така краса приносила радість і добро в оселю.

3. Практична частина (активна участь дітей)

– А зараз ми разом спробуємо створити свої маленькі шедеври у стилі Петриківського розпису! Для цього ми намалюємо квітку чи пташку, використовуючи яскраві фарби та пензлики.

4. Підсумок

– Діти, що вам найбільше сподобалося в Петриківському розписі?
– Які кольори ми використовували?
– Чому це мистецтво важливе для української культури?
– Ви всі сьогодні були справжніми художниками! Тепер ви знаєте, як можна зробити свій світ яскравішим за допомогою Петриківського розпису. Малюйте, фантазуйте, творіть красу!

Отже, декоративно-прикладне мистецтво поєднує естетичну та практичну діяльність, спрямовану на створення художніх об'єктів, які мають утилітарне та естетичне значення. Завдяки знайомству з різними видами декоративно-прикладного мистецтва діти отримують знання про історію та традиції свого народу, розвивають відчуття гармонії та кольору, вчаться взаємодіяти у групі, покращують моторику та розкривають свій творчий потенціал.

Список використаної літератури

1. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво: теорія і методика навчання. Івано-Франківськ: Сяйво. 2017. 246 с.
2. Кара-Васильєва Т. В. Декоративне мистецтво України крізь віки. Київ: Інститут мистецтвознавства, 2019. 876 с.
3. Ковальов О. Є. Декоративно-прикладне мистецтво як засіб розвитку творчих здібностей учнів. Харків: Освіта. 2020. 320 с.
4. Липовецька Є. Ю. Зміст професійної діяльності керівника гуртка декоративно-прикладного мистецтва. *НДУ ім. М. Гоголя*, 2018. № 3. С. 128-132.
5. Михайлишин Р. Р. Писанка — унікальний витвір українського народного мистецтва. *Вісник ЖДУ ім. І. Франка*. 2017. № 2. С. 191-196.

Анастасія КОВАЛЬ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: *к. пед. н., доц. Тетяна ЛІСОВСЬКА*

МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В умовах зростання фізичних та психоемоційних навантажень на дитину особливої актуальності набуває впровадження ефективних педагогічних засобів, спрямованих на збереження та зміцнення її здоров'я в освітньому середовищі. У зв'язку з цим виникає потреба в інтеграції інноваційних здоров'язбережувальних технологій, які не лише сприяють загальному оздоровленню, а й створюють умови для психоемоційної стабільності, соціальної адаптації та гармонійного розвитку дошкільників. Одним із перспективних напрямів, що поєднує педагогіку, психологію та медицину, є музикотерапія, яка дедалі активніше впроваджується в практику роботи закладів дошкільної освіти.

Музикотерапія розглядається як цілеспрямоване, науково обґрунтоване використання музики для оздоровлення, емоційної регуляції, розвитку, соціалізації та корекції поведінкових і психоемоційних особливостей дітей. Її основна мета – гармонізація психофізичного стану особистості через музику, яка діє як універсальний засіб комунікації та самовираження. Наукові дослідження підтверджують, що музика впливає на роботу нервової системи, серцево-судинну діяльність, дихання, а також на емоційно-вольову сферу, сприяючи зниженню рівня тривожності, агресивності, психоемоційної напруги та загального стресу.

Механізм дії музики на організм дитини можна пояснити через теорію біоритмів і вібрацій: кожен орган і система тіла функціонують у власному гармонійному ритмі, який під час захворювання порушується. Музика, подібно до зовнішнього налаштування, може гармонізувати ці ритми, «відновлюючи» внутрішню мелодію організму. Завдяки цій властивості вона здатна виконувати не лише корекційну, а й превентивну функцію, зокрема у сфері емоційного розвитку дошкільників.

Особливе значення музикотерапія має для дітей, які схильні до тривожності, емоційної нестабільності, або пережили психотравмувальні ситуації. У спокійній, емоційно насиченій атмосфері музичного сприймання у дітей формуються відчуття безпеки, довіри, радості, що створює умови для розкриття їхнього емоційного потенціалу та розвитку творчості. Музикотерапія здатна формувати позитивне емоційне тло у групі,

покращувати мікроклімат, сприяти формуванню позитивних моделей поведінки та розвитку естетичного сприймання.

Музикотерапія як інтегрована складова здоров'язбережувальних технологій у закладі дошкільної освіти є ефективним засобом психоемоційної підтримки та гармонійного розвитку дитини. Її систематичне використання сприяє не лише поліпшенню загального стану здоров'я дошкільників, а й розкриттю їхнього особистісного потенціалу в безпечному та розвивальному середовищі.

Не випадково, ще з давніх часів музику використовували як засіб лікування, відновлення внутрішнього балансу та гармонізації душевного стану людини. Зокрема, такі видатні філософи античності, як Піфагор, Платон і Аристотель, наголошували на глибокому впливі музики на людську психіку, фізичний стан і моральні якості. Вони розглядали музику як інструмент формування гармонії між тілом і душою, що відображає універсальні закони світобудови. Сьогодні ці ідеї знаходять своє відображення в сучасних підходах до музикотерапії, зокрема в контексті дошкільної освіти, де музика виконує не лише розважальну, а й корекційно-розвивальну функцію.

В Україні питання впровадження музикотерапії в практику дошкільного виховання досліджували низка науковців і практиків. З-поміж них особливу увагу заслуговують праці В. Гречанюк, яка є однією з провідних дослідниць застосування музикотерапії у системі дошкільної освіти. У своїх роботах вона акцентує увагу на значенні музики для розвитку емоційно-вольової сфери дітей, зокрема в корекції психоемоційних порушень, гармонізації поведінкових реакцій та активізації загального розвитку дитини через спеціально підібрані музичні вправи. Дослідниця аналізує вплив різних ритмічних і мелодичних структур, тембрових особливостей музичних інструментів і динамічних змін на психологічний стан дошкільників, визначаючи можливості їх терапевтичного застосування в роботі з дітьми, які мають індивідуальні потреби в розвитку.

Значний внесок у розробку та практичне впровадження музикотерапевтичних підходів у дошкільну освіту зробила І. Малашевська, яка обґрунтувала саногенно-особистісну парадигму музичної освіти дітей. Вона є авторкою й співавторкою низки програм («Веселкова музикотерапія», «Музично-оздоровчі мандрівки»), що рекомендовані МОН України до впровадження у практику закладів дошкільної освіти. У своїх дослідженнях автор підкреслює важливість створення емоційно безпечного музичного середовища як передумови оздоровлення, розвитку творчості та зміцнення психофізичного стану дитини [3; 4].

Практичну значущість має також навчально-методичний посібник авторів М. Новика та В. Кошеля, в якому представлено ефективні шляхи інтеграції музикотерапії в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Автори надають методичні рекомендації для педагогів, музичних керівників і батьків щодо застосування різноманітних форм музичної активності з терапевтичним ефектом. Зокрема, вони підкреслюють важливість використання музики для розвитку творчих здібностей дітей, формування емоційної стійкості, підтримки позитивного емоційного фону, а також удосконалення навичок соціальної взаємодії у груповій діяльності [5].

Серед науковців, які досліджують можливості музикотерапії в контексті інклюзивного підходу, варто виокремити В. Карпову, котра обґрунтовує доцільність використання музики як корекційного інструменту в реабілітаційних програмах для дітей з особливими освітніми потребами. У своїх роботах вона розкриває потенціал музикотерапії у підтримці дітей із затримками психічного розвитку, порушеннями слуху, мовлення, сенсорної інтеграції та моторики. Авторка наголошує на тому, що цілеспрямований музичний вплив сприяє нормалізації емоційного стану, підвищенню концентрації уваги, розвитку слухового сприймання, координації та моторних навичок.

Окремо слід відзначити напрацювання Г. Бондаренко, О. Безклинської, О. Дубровської, котрі акцентують увагу на міждисциплінарному підході до впровадження музикотерапії в закладі дошкільної освіти та підготовці педагогічних кадрів до її застосування в освітньому процесі. Їхні дослідження ґрунтуються на принципах гуманістичної педагогіки, емоційної безпеки та розвитку потенціалу кожної дитини через музичну взаємодію [1].

Отже, наукові дослідження вітчизняних фахівців свідчать про широкі можливості музикотерапії як педагогічного, психокорекційного та оздоровчого ресурсу в контексті сучасної дошкільної освіти. Її інтеграція в освітній процес сприяє реалізації цілісного підходу до розвитку дитини, що охоплює не лише інтелектуальну, а й емоційну, фізичну та соціальну сфери. Музикотерапевтичні заняття сприяють зниженню психоемоційного напруження, нормалізації внутрішнього стану, формуванню відчуття безпеки та довіри до довколишнього.

Крім емоційного аспекту, музикотерапія має позитивний вплив на когнітивні процеси – зокрема, покращує пам'ять, увагу, зосередженість, сприяє розвитку мовлення та активізує творче мислення. Включення музичних руханок, танців і ритмічних ігор стимулює розвиток координації рухів, загальної моторики, що є особливо цінним у роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату або затримками психомоторного розвитку.

Техніки музикотерапії мають виражений терапевтично-виховний ефект, оскільки поєднують естетичне сприймання з особистісним включенням у діяльність. Завдяки природній емоційній привабливості музики діти залюбки долучаються до таких занять, навіть якщо в інших формах роботи

проявляють пасивність або невпевненість. Музика виступає як стимул до дії, що розкриває внутрішній світ дитини, активізує її уяву, дає змогу безпечно висловити почуття через рух, гру або творчість.

До ефективних методів музикотерапії належать музичні ігри з елементами ритміки, вправи на гру на дитячих музичних інструментах, вокальні імпровізації, а також техніки релаксації під супровід спокійної музики. У практиці дошкільної освіти важливо використовувати класичні твори, що мають доведений оздоровчий ефект. Музика композиторів В. Моцарта, Й. Баха, Ф. Шуберта, Л. Бетховена, Р. Шумана сприяє зниженню психоемоційної напруги, покращенню сну, нормалізації серцевого ритму, підвищенню здатності до концентрації, а також стимулює імунну систему. Такі композиції можуть використовуватися як фон під час відпочинку, казкотерапії, арт-занять чи сенсорної стимуляції.

Інтеграція елементів арт-терапії з музикою відкриває нові можливості для розкриття емоційного стану дитини. Малювання, ліплення чи створення аплікацій під музичний супровід сприяють розслабленню, підвищенню довіри до дорослого, емоційній відкритості. Водночас, включення музики в різні етапи повсякденного режиму дня – під час ігор, гімнастики пробудження, переходів між режимними моментами чи відпочинку – створює єдине гармонійне розвивальне середовище.

Отже, музикотерапія виступає потужним інструментом збереження і зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку та створення сприятливого емоційного клімату в освітньому середовищі. Особливої ефективності цей метод набуває в роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби, забезпечуючи м'який, але дієвий корекційно-реабілітаційний вплив.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Г. К., Безклиньська О. З., Дубровська О. В. Психоемоційне здоров'я дитини засобами музикотерапії : метод. рек. Київ : Музикотерапевтична асоціація України, 2020. 48 с.
2. Лісовська Т. А. Музична імпровізація в сучасному закладі дошкільної освіти: Навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2019. 140 с.
3. Малашевська І. А. Музично-оздоровча діяльність у дошкільній освіті: навч.-метод. посіб. Кропивницький : КОД, 2021. 120 с.
4. Малашевська І. А., Демидова С. К. Веселкова музикотерапія: програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 72 с.
5. Кошель В. М., Новик М. В. Використання музикотерапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти: навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта», методистів, вихователів ЗДО, музичних керівників та батьків дітей дошкільного віку. Чернігів: ФОП Баликіна О. В., 2020. 84 с.

Вікторія КУНОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Криворізького державного педагогічного університету
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ДО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасний світ, що характеризується стрімкою динамікою соціальних змін та технологічним прогресом, висуває нові вимоги до здатності дітей адаптуватися до навколишнього середовища. У цьому контексті освітній процес має на меті не лише формування гармонійної особистості, але й надання молодому поколінню інструментів для самореалізації. Ключові освітні документи, такі як Закон України «Про дошкільну освіту» [4] та Базовий компонент дошкільної освіти [1], наголошують на необхідності створення умов для розвитку та соціалізації дітей, де самостійність розглядається як одна із фундаментальних якостей, що має бути сформована до завершення дошкільного віку.

Теоретичне осмислення проблеми розвитку самостійності в дітей дошкільного віку вказує на багатогранність цього поняття. Дослідники (Е. Белкіна та ін.) визначають різні структурні компоненти самостійності, зокрема мотиваційний, операційний, емоційний, вольовий, інтелектуальний та морально-ціннісний. Для дітей старшого дошкільного віку особливо значущими є вольовий компонент, що проявляється у здатності досягати результату; поведінковий – у вміннях застосовувати набуті знання; когнітивний – у прагненні до нових знань та ініціативності; та морально-ціннісний, що визначає ставлення дитини до себе, інших та ситуацій. Саме морально-ціннісний аспект самостійності заслуговує на особливу увагу, оскільки він пов'язаний зі здатністю дитини робити свідомий моральний вибір та діяти з власної ініціативи, а не лише під тиском дорослих [2]. Набуття дитиною самостійності сприяє формуванню в неї вміння базових якостей особистості: вміння регулювати власну поведінку; приймати рішення, діяти творчо.

Процес становлення самостійності відбувається поступово, інтегруючи психологічні, емоційні, комунікативні та пізнавальні аспекти розвитку дитини. У старшому дошкільному віці, за словами М. Савченко, спостерігається цілісне сприйняття світу, розвиток цілеспрямованості, спостережливості, здатності до узагальнення, активізація довільної уваги та перехід мислення до наочно-образної форми, а також зародження словесно-логічного мислення. Розвиток мовлення, зокрема його міркувального характеру, зростання пізнавальної активності створюють сприятливе підґрунтя для проявів самостійності [5]. Дорослі, зосереджуючись часто на результатах діяльності дитини, а не на її особистісному зростанні, можуть несвідомо гальмувати прояви ініціативи.

Тому підтримка прагнення дитини бути самостійним дослідником є ключовою. Самостійність, таким чином, виступає як інтегральна морально-вольова якість, що характеризується активністю, творчою ініціативністю, незалежністю, відповідальністю та свідомим ставленням до діяльності [2].

Художня діяльність відіграє виняткову роль у розвитку самостійності старших дошкільників. Це не лише засіб естетичного виховання, а й потужний інструмент для формування базових якостей особистості, таких як ініціативність, креативність, самосвідомість та відповідальність. Т. Житнік трактує самостійну художню діяльність як вищу форму пізнавальної активності, де дитина може вільно експериментувати, втілювати власні задуми та виражати своє бачення світу. Вона передбачає здатність дитини ставити мету, планувати свої дії, обирати матеріали та способи їх використання, а також оцінювати результат без постійного втручання дорослого [3]. Самодіяльність, самоактивація, самоорганізація, саморегуляція та самоконтроль є ключовими компонентами такої діяльності. Для успішного формування самостійності у процесі художньої творчості необхідно надавати дитині можливість опановувати цілеспрямовану художню діяльність самостійно, створюючи педагогічно доцільне розвивальне середовище, що стимулює дитячу ініціативу. Нетрадиційні художні техніки, такі як малювання пальцями, долоньками, на зім'ятому папері, є особливо ефективними, оскільки вони використовують доступні матеріали, дозволяють швидко отримати результат, відкривають простір для фантазії та самовираження, сприяючи розвитку впевненості у власних силах.

Е. Белкіна зазначає, що для ефективної організації самостійної художньої діяльності старших дошкільників необхідно: створити стимульовальне творче середовище з вільним доступом до різноманітних матеріалів, надавати дітям можливість самостійно обирати теми, техніки та матеріали, при цьому вихователь має виступати в ролі фасилітатора, підтримуючи ініціативу та забезпечуючи достатньо часу для творчості; застосовувати нетрадиційні художні техніки; організовувати взаємодію з батьками; створювати умови для професійного вдосконалення педагогів; організовувати співпрацю з митцями та культурними установами [2].

Отже, формування самостійності у старших дошкільників є багатоаспектним процесом, де художня діяльність виступає одним із ключових інструментів, є запорукою успішного формування життєво компетентної, творчої та самостійної особистості.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс]. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 25.11.2024)

2. Белкіна Е. В. Вчимося бачити прекрасне: методичні рекомендації по ознайомленню дітей молодшого шкільного та старшого дошкільного віку з творами образотворчого мистецтва. 2-е вид., доп. Київ, 2012. 132 с.

3. Житнік Т. С. Психологічні особливості сприймання творів мистецтва дітьми старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць. Серія : Педагогічні науки.* 2017. Вип. 54. С.142-146.

4. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення 25.11.2024)

5. Савченко М. В. Виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / ДВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т». Слов'янськ: [б. в.], 2014. 243 с.

Єлизавета ЛАГНО

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ЗНАЧЕННЯ АПЛІКАЦІЇ ДЛЯ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аплікація як вид творчої діяльності відкриває дітям можливість пізнавати навколишній світ, активуючи їхню уяву, зосередженість і креативність [1]. Цей вид занять також сприяє зміцненню дрібної моторики, що є ключовою основою для освоєння навичок письма в майбутньому.

Аплікація вирізняється своєю доступністю та ефективністю, адже дозволяє дітям працювати з різними матеріалами, експериментувати з кольорами та формами. Вирізаючи й приклеюючи елементи, діти тренують просторове мислення, яке допомагає їм більш усвідомлено сприймати навколишній світ. Варіативність аплікаційних занять дає змогу враховувати індивідуальні особливості розвитку дитини. Для молодших дітлахів це може бути робота з уже підготовленими деталями, тоді як старші дошкільнята здатні самостійно вирізати форми та створювати складні композиції. Такий підхід розвиває їхню самостійність, відповідальність та впевненість у власних силах. Окремої уваги заслуговує інтеграція аплікації з іншими видами діяльності. З її допомогою можна ефективніше знайомити дітей із природою, кольорами тощо.

Заняття аплікацією відіграють ключову роль у розвитку дітей, допомагаючи їм опановувати такі важливі поняття, як гармонія, симетрія, пропорція та кольорові поєднання. Через практичну діяльність діти вчаться краще сприймати естетику довкілля та оцінювати властивості предметів у своїй повсякденності [2]. Робота з матеріалами для аплікацій формує здатність до усвідомленого планування своїх дій – навичку, що стане

суттєвою опорою в подальшому навчанні. У ході занять діти розвивають логічне мислення, вчаться виконувати завдання послідовно та відповідально.

Процес створення аплікацій також сприяє вихованню терплячості та наполегливості. Виконання таких завдань, як вирізання дрібних деталей або точне розміщення елементів на площині, потребує зосередження та уважності, що допомагає покращити самодисципліну. Методика занять з аплікацією є досить гнучкою й легко адаптується до потреб конкретних груп дітей. Це дає можливість педагогам застосовувати різноманітні техніки та підходи, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини.

У процесі створення аплікацій груповий формат роботи дозволяє дітям навчитися взаємодіяти одне з одним: вони працюють над спільними композиціями, обговорюють ідеї та приймають колективні рішення. Це розвиває їх комунікаційні навички та вміння співпрацювати, формуючи основу для майбутньої соціалізації. Партнерська робота над спільними проектами сприяє формуванню соціальних навичок і полегшує процес соціалізації. Заняття з аплікації доцільно організовувати таким чином, щоб вони не лише розвивали технічні здібності дітей, а й підтримували їхній емоційний розвиток. У процесі створення власних творів маленькі митці вчаться висловлювати свої почуття та переживання. Це робить аплікацію цінним інструментом у вихованні емоційної рівноваги та стабільності.

Крім того, аплікація сприяє розвитку естетичного смаку й сприйняття краси довкілля. Використовуючи різноманітні матеріали, діти експериментують із текстурами та відтінками, створюючи гармонійні образи й водночас вчаться цінувати їх унікальні властивості.

Аплікація, як один із видів образотворчої діяльності, чинить глибокий і багатогранний вплив на розвиток дитини [3]. У процесі створення композицій діти не лише отримують естетичне задоволення, а й активно розвивають важливі психофізіологічні навички. Такі заняття виступають ефективним засобом стимуляції дрібної моторики, що, у свою чергу, позитивно позначається на мовленнєвому розвитку, координації рухів та майбутній здатності до письма.

Особливо значущим у формуванні художніх умінь є сенсорне виховання. У ході занять аплікацією діти знайомляться з різноманітними матеріалами – текстурами паперу, тканини, ниток тощо. Це сприяє розвитку тактильних відчуттів, зорового сприйняття й комбінаційного мислення, що формує міцну основу для творчого потенціалу та креативності.

Аплікація також сприяє розвитку образного мислення. У процесі роботи дитина вчиться уявляти майбутній результат, планувати послідовність своїх дій і приймати рішення. Створюючи композиції з окремих готових елементів або вирізаючи деталі самостійно, діти поступово опановують навички абстрактного мислення – вони здатні бачити ціле на

основі частин, що є ключовим для розвитку інтелекту.

Заняття аплікацією можна зробити інтегрованими, поєднуючи їх із іншими видами діяльності, такими як музика, література чи математика. Наприклад, діти можуть виготовляти геометричні фігури з кольорового паперу чи відтворювати нотні партії у вигляді аплікацій. Такий підхід дозволяє поєднувати художній розвиток із освітніми завданнями, сприяючи гармонійному формуванню особистості [4].

Завдяки творчим завданням діти вчаться передавати свої думки, емоції та настрої через форми і зображення. Це важлива складова емоційного розвитку, яка сприяє кращому розумінню власних почуттів і вдосконаленню емоційного інтелекту.

Педагогічний процес організації занять з аплікації має на меті не лише формування технічних навичок, а й створення умов для гармонійного розвитку індивідуальності кожної дитини. У центрі уваги педагога – заохочення дітей до творчого самовираження, підтримка їхніх ідей та стимулювання самостійності. Такий підхід допомагає дітям розвивати впевненість у власних силах, ініціативність і здатність до самостійного прийняття рішень.

Заняття з аплікації в дошкільному віці також сприяють навчанню аналізу та рефлексії. Діти не лише створюють власні композиції, але й вчаться критично оцінювати результати своєї роботи, порівнювати їх із роботами однолітків, розуміти, які аспекти можна поліпшити. Ці навички закладають основи для розвитку критичного мислення – важливого компонента майбутнього навчання та особистісного зростання.

Важливою умовою успішного розвитку художніх здібностей через аплікацію є підтримка з боку педагогів та батьків. Виховання довірливої та творчої атмосфери, де дитина може без страху помилитися експериментувати з матеріалами і висловлювати свої ідеї, відіграє ключову роль. Такий підхід стимулює розвиток креативності, ініціативи й інтересу до творчої діяльності.

Отже, аплікація стає важливим інструментом для розкриття творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Вона не лише підтримує розвиток художніх умінь, але й формує базові соціальні, емоційні та когнітивні навички, сприяє технічним умінням, створюючи міцний фундамент для подальшого навчання і життя.

Список використаних джерел

1. Бебіх Г. Д. Розвиток творчої особистості дитини через образотворче мистецтво. *БВДС*. 2005. № 5-6. С. 1-11.
2. Любежаніна Б. А., Микуліна А. К. Розвиток особистості дітей дошкільного віку на заняттях з аплікації. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*: ред. кол.: Т. Д. Щербан (гог. ред.); заст. гол. ред.: Jerzy

Piwowski; В. В. Гоблик. Мукачево-Ченстохова: РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2019. Вип. 1(26). С. 136-140.

3. Пазиненко С. М. Розвиток творчих здібностей. Нетрадиційні заняття з художньої праці в старшій групі. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 112 с.

4. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.

Вікторія ЛІПАШОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА РОЗВИТОК І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний світ стрімко змінюється під впливом цихрових технологій. Смартфони, штучний інтелект та безмежний доступ до інтернету стали звичними атрибутами повсякденного життя і, на превеликий жаль, не лише дорослих, але й наймолодших поколінь. Діти народжуються в епоху екранів і з перших років життя активно починають взаємодіяти з ними – мультфільми на платформі YouTube, ігри в додатках або просто спостерігаючи за тим, як батьки користуються телефонами. Не дивлячись на свою ранність, діти дошкільного віку не є винятком із цього процесу. Більшість малюків у 2-3 роки вже вміють увімкнути мультфільм на телевізорі чи впізнати знайомий додаток гри на екрані телефону. Одночасно з цим саме цей період дошкільництва є критично важливим для психічного емоційного та соціального розвитку дитини. Адже в ці роки формується сприйняття світу, мова, мислення та базові потреби і навички взаємодії дітей.

Як зазначала Марія Монтесорі, – «діти, наче губки, вбирають усе, що бачать і чують довкола. Вони наслідують нас у словах, у вчинках, у ставленні до людей». Це важливе спостереження, яке підкреслює, наскільки значущим є оточення для розвитку дитини. Відчуття цього оточення в дітей дошкільного віку формується передусім через сприйняття зорових і слухових образів, а цифрове середовище відіграє важливу роль у цьому процесі. Сьогоднішні діти з самого раннього віку вступають у контакт із новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями, що значно змінює їхнє сприйняття світу і стимулює процеси навчання, розвитку та соціалізації.

Цифрове оточення для дітей дошкільного віку включає в себе використання мобільних телефонів, планшетів, смарттелевізорів, через які

вони мають доступ до різноманітних мультимедійних ресурсів. Платформи, як-от YouTube, TikTok, різноманітні мультфільми та анімаційні відео, пропонують контент, що здебільшого орієнтований на візуальне та слухове сприйняття. Цей контент не лише приваблює дітей яскравими кольорами та улюбленими персонажами, але й активно впливає на формування їхніх смаків, емоцій, мовлення та моделей поведінки. Діти, спостерігаючи за героями мультфільмів або відео, можуть не тільки вивчати нові слова, але й засвоювати норми поведінки, що іноді може бути неприємним або неприродним для їхнього розвитку.

Інтенсивне використання цифрових медіа в дошкільному віці створює ризик емоційного перевантаження і зниження концентрації уваги в дітей. Це явище підтверджують наукові дослідження, що показують зростаючу залежність від медіа-контенту, зокрема, серед малюків. Без належного контролю з боку дорослих, діти можуть формувати пасивні звички, що знижує їхню здатність до активної взаємодії з навколишнім світом, а також до розвитку соціальних навичок.

Проблема впливу цифрових технологій на розвиток дітей дошкільного віку активно досліджується в наукових колах. Серед дослідників цієї теми можна відзначити таких учених, як: І. Бех, Г. Васянович, Н. Волкова, О. Козлюк, Л. Кулагіна, О. Невмержицька, а також інших науковців, які зосереджують увагу на впливі інформаційно-комунікаційних технологій на процеси становлення особистості дітей. Вивчення цього питання також ведеться в контексті загального розвитку дошкільної освіти та її адаптації до нових технологічних умов. Окремо варто відзначити роботи таких учених, як А. Гриценко, В. Клименко, Л. Кулагіна, О. Петрунко, М. Романова, М. Семенюк, В. Скотний, Л. Чорна, які досліджують вплив медіа на особистість дитини та її емоційний розвиток [2]. Учені наголошують на важливості аналізу, як правильно використовувати цифрові технології в дошкільній освіті, щоб забезпечити їх оптимальний вплив на формування когнітивних та соціальних навичок дитини. Зокрема, одним із важливих завдань є балансування використання цифрових медіа та традиційних методів навчання для досягнення гармонійного розвитку.

Особливості впливу цифрового середовища на психічний розвиток дітей дошкільного віку є предметом глибокого вивчення. На ранніх етапах розвитку дитячий мозок надзвичайно пластичний, що дозволяє дитині швидко адаптуватися до нових умов, але в той самий час робить її особливо вразливою до перевантаження. Надмірний вплив яскравих та емоційно насичених мультимедійних матеріалів може призвести до емоційного виснаження, розвитку тривожності, порушення сну та зниження здатності до довготривалого зосередження. Це, у свою чергу, може спричинити проблеми з поведінкою, низький рівень самоконтролю та розвиток пасивних звичок, що

перешкоджають активному пізнанню світу та взаємодії з іншими людьми [1].

З виховного погляду, цифрове середовище може сприяти розвитку певних соціальних моделей поведінки. Зокрема, діти можуть почати імітувати дії героїв з відео, що в результаті може призвести до спотвореного сприйняття реальності, особливо якщо контент не відповідає реальним соціальним нормам. На нашу думку, питання впливу та цифрового середовища на дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальним, як для вихователів закладів дошкільної освіти, так і для батьків. Саме ці головні персони в дошкільному віці мають змогу вчасно зреагувати, захистити дитину від потенційних ризиків цифрового середовища, навчити її відповідально взаємодіяти з інформаційними технологіями, створити безпечне середовище та формувати в дітей здорові цифрові звички.

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій усе більш актуальним стає питання раціонального використання інтернет-ресурсів у межах родинного середовища. Завдяки широкому розповсюдженню сучасних мобільних пристроїв діти отримали надзвичайно легкий доступ до онлайн-простору. Це, у свою чергу, може призводити до надмірного захоплення віртуальними іграми, використанням різноманітних додатків, переглядом контенту, який не завжди відповідає віковим та психоемоційним особливостям дитини. Дошкільники все частіше шукають розваг саме в цифровому просторі, діляться знайденим з однолітками, проводять час у спільних онлайн-іграх, що поступово витісняє традиційні форми комунікації та дозвілля [3].

Багато батьків під час консультацій із педагогами та психологами висловлюють занепокоєння через надмірне захоплення дітей цифровими пристроями. Вони помічають, що діти часто уникають активного дозвілля, живого спілкування чи емоційних переживань, які були притаманні їхньому власному дитинству. Попри те, що діти сприймають онлайн-контент як джерело задоволення, дорослі все частіше фіксують тривожні тенденції – зниження інтересу до реального життя, замкненість, швидке виснаження нервової системи. У цьому контексті окремі дослідники, зокрема Кімберлі Янг, Віктор Бреннер, Пітер Вайброу, Ендрю Доан, пов'язують надмірне використання гаджетів із розвитком тривожності, депресивних проявів, а також із появою феномену цифрової залежності в дітей [4].

Водночас науковці наголошують, що не час, проведений онлайн, є основною загрозою, а відсутність якісної взаємодії дорослого з дитиною. Недостатній емоційний контакт, неусвідомлене надання гаджета як «засобу заспокоєння» або «заміни уваги» посилюють ризики формування залежної поведінки. Тому важливо не лише контролювати доступ до пристроїв, а й створювати альтернативні можливості для розвитку: залучати дитину до активних ігор, спільного дозвілля, творчості, читання, спілкування.

Роль дорослого полягає також у медіапосередництві – допомозі дитині

осмислювати отриману інформацію, розрізняти корисне та шкідливе, навчатися критичного мислення. Саме дорослі мають поступово знайомити дітей із нормами цифрової поведінки, формуючи в них навички цифрової грамотності відповідно до віку.

Не менш важливо, аби батьки й педагоги усвідомлювали: вони є прикладом для наслідування. Діти орієнтуються на поведінку дорослих і якщо ті самі не зловживають гаджетами, вміють відмовитися від них заради «живого» спілкування, то й діти засвоюють ці моделі як норму. Отже, лише в контексті активної взаємодії, спільної рефлексії й уважного ставлення до емоційних потреб дитини можливо сформуванню стійке та безпечне ставлення до цифрових пристроїв у ранньому віці.

Отже, цифрове середовище стало невід'ємною частиною сучасного життя дітей дошкільного віку і дуже важливо створювати якісне інформаційне середовище, гармонійно поєднувати традиційні й цифрові форми діяльності для безпечного й повноцінного розвитку дошкільника. На нашу думку, цифрове середовище є важливим чинником у формуванні особистості дитини дошкільного віку. Правильне управління медіа-контентом та створення сприятливих умов для пізнавальної діяльності є необхідними для підтримки емоційного та когнітивного розвитку дітей в сучасному інформаційному світі.

Список використаних джерел

1. Ігнатюк О.Ю. Роль гаджетів у житті сучасного здобувача освіти. Навчально-методичний посібник. URL: <http://www.nvk12.rv.ua/document/0-2021/gajet.pdf> (дата звернення: 17.04.2025).
2. Семчук Б.І. Стаття. Соціалізуючий вплив медіа-технологій на дітей дошкільного віку. 2018 р. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/9776> (дата звернення: 01.05.2025).
3. Франчук В.М. Інформаційна безпека дітей в умовах цифровізації освітнього процесу. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735063/1/Franchuk_Franchuk_NUBIP_2022_8-11.pdf (дата звернення: 01.05.2025).
4. Шинкарьова В. С. Взаємодія закладу дошкільної освіти із сім'єю щодо формування цифрової грамотності дітей дошкільного віку: тематичне дослідження. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/85414/1/Koibichuk_health%20economics.pdf#page=248 (дата звернення: 25.04.2025).

Надія МАЙБОРОДА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У сучасних умовах важливим є формування в дітей математичних здібностей, розвиток їхнього логічного мислення та вміння використовувати здобуті знання в повсякденному житті. Застосування нетрадиційних методів навчання є важливим кроком на шляху до реалізації цієї мети, оскільки такі методи сприяють активному залученню дітей до навчального процесу, підвищують їх мотивацію та зацікавленість у математиці.

Актуальність використання нетрадиційних методів навчання математики старших дошкільників обумовлена необхідністю підвищення рівня мотивації та пізнавальної активності дітей, розвитку критичного і творчого мислення, а також забезпечення індивідуального підходу до навчання. Вони дозволяють не лише вивчати математичні основи, але й формувати важливі соціальні та когнітивні навички, які є основою для подальшого успішного навчання та розвитку дитини. Використання таких методів допомагає створити сприятливу і цікаву навчальну атмосферу, що має велике значення для розвитку дошкільників в умовах сучасної освіти.

Навчання математики в дошкільному віці є важливим етапом у розвитку пізнавальних і розумових здібностей дітей. Воно сприяє формуванню в них базових математичних понять, розвитку логічного мислення, здатності до порівняння, узагальнення та аналізу. Саме тому важливо шукати нові підходи та методи для ефективного формування в дітей математичних уявлень.

Нетрадиційні методи навчання – це методи, які використовуються для активізації пізнавальної діяльності (мотивації, гнучкості, рефлексії тощо) та сприяють глибшому розумінню навчального матеріалу. У закладі дошкільної освіти використовують такі нетрадиційні методи формування математичних уявлень у дітей: проблемно ігрові ситуації, метод проєктів, інтерактивні методи.

Основними характеристиками інтерактивного навчання виступають: діалоговий характер навчання; групова робота та співпраця; проблемне навчання; рольова участь; використання технологій. Наведемо приклад такої роботи.

У старшому дошкільному віці, наприклад, інтерактивні методи можуть включати використання інтерактивних дошок для вивчення геометричних

фігур. Діти можуть «малювати» фігури, змінювати їх форму та розмір, вирішувати задачі, де вони повинні знайти відповідну фігуру або порівняти кількість елементів.

Використання технологій повинно поєднуватись із традиційними методами навчання: іграми на свіжому повітрі, ручною працею, творчістю, спілкуванням з іншими дітьми та дорослими. Це дозволяє уникнути надмірної залежності від технологій і забезпечити гармонійний розвиток дитини.

Отже, застосування нетрадиційних методів у навчанні математики старших дошкільників дозволяє зробити процес навчання цікавим, інтерактивним і ефективним. Це не тільки допомагає дітям засвоювати основні математичні поняття, але й сприяє розвитку творчих і когнітивних здібностей.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Дидактичні ігри в математиці: методика та практика. Київ: Освіта. 2018.
2. Беляєва І. В. Інтерактивні методи навчання в дошкільній освіті. Львів: Світ. 2020.

*Ірина МАРМАЗИНСЬКА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА*

СТОРИТЕЛІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ГЕОМЕТРИЧНИМИ ФОРМАМИ

Актуальність проблеми обумовлена сучасними вимогами до якості дошкільної освіти, яка має бути не лише інформативною, а й творчою, захопливою та орієнтованою на інтереси дитини. Традиційне ознайомлення дітей із геометричними фігурами часто зводиться до простого показу та запам'ятовування назв та властивостей. Але діти молодшого дошкільного віку пізнають світ через емоції, гру, фантазію, казку. Вважаємо, що сторітелінг як метод створення і розповідання історій, перевагами якого є універсальність та інтерактивність, має потенціал для ознайомлення дошкільників молодшого віку з геометричними формами.

Згідно з положеннями Базового компонента дошкільної освіти, одним із завдань сенсорно-пізнавального розвитку є формування в дітей уявлень

про основні геометричні фігури, що сприяє розвитку математичних здібностей, креативності та вміння орієнтуватися у просторі.

За освітньою програмою «Дитина», дітей третього року життя вправляють у розрізненні предметів різних форм: круг, куля, квадрат, кубик, цеглинка, навчають групувати предмети за істотними відмінностями (круг – квадрат, куля – кубик. Дітей четвертого року життя вправляють у розрізненні кулі, кубика, цеглинки, круга, квадрата, використовуючи їх у конструюванні [3, с. 35; 85].

Ознайомлення з геометричними формами сприяє розвитку логічного мислення, просторової уяви та вміння порівнювати, аналізувати, узагальнювати. Знання про геометричні форми – це перший крок до математичної грамотності. Вони є базовими поняттями, без яких неможливо засвоїти подальший матеріал у шкільному курсі математики. Робота із фігурами сприяє збагаченню словникового запасу, формуванню вміння точно описувати предмети за формою, величиною, кольором тощо. Завдяки ігровим та пізнавальним завданням із геометричними фігурами, діти навчаються взаємодіяти між собою, розвивають уважність, наполегливість і цікавість до навчання.

Погоджуємося з тим, що діти молодшого дошкільного віку ще не володіють абстрактним мисленням і лише починають знайомитися з базовими геометричними поняттями. Вважаємо, що сторітелінг є надзвичайно ефективним інструментом – він не просто знайомить дитину з геометричними формами, а створює умови для емоційного прийняття та засвоєння нового знання через гру, образ і фантазію. Діти молодшого дошкільного віку живуть у світі фантазії, образів, почуттів. Герої-символи (фігури) допомагають дітям сформулювати асоціативне уявлення про об'єкти.

Питання ознайомлення дітей із формою предметів завжди привертало увагу як класиків педагогіки (Я. Коменський, Й. Песталоцці, Ф. Фребель, М. Монтессорі), так і сучасних дослідників (О. Брежнєва, Л. Зайцева, М. Машовець, І. Стеценко та ін.). Форма є однією із найважливіших характеристик об'єкта, яку дитина насамперед сприймає візуально. Саме завдяки формі діти вчаться розрізняти й порівнювати предмети між собою.

Із давніх часів люди усвідомлювали: перетворивши сухі факти на цікаву розповідь, можна зробити інформацію ближчою та зрозумілішою для слухачів, адже в такій формі її легше сприймати й запам'ятовувати. Саме так в Англії виникло мистецтво захопливого оповідання – технологія «сторітелінгу». Англійське слово *storytelling* у перекладі означає «розповідання історій». Методику сторітеллінгу розробив керівник великої корпорації Девід Армстронг. На його думку, розповіді, що подаються від власного імені, сприймаються слухачами легше, адже вони є більш захопливими та цікавими, ніж звичайне читання книжок.

В Україні дослідженням методу сторітелінгу почали займатися нещодавно і на сьогодні він вважається інноваційним в освіті. Метод сторітелінгу – це своєрідний тренд у сучасній освіті. Подання навчального матеріалу у вигляді розповіді, історій розвиває уяву, логіку, підвищує рівень культурної освіти.

У дослідженні Т. Куцай доведено можливості передавання інформації за допомогою сторітелінгу в сучасних умовах. Відтак учена наголошує на тому, що технологію «сторітелінг» необхідно вивчати, досліджувати, аналізувати та активно впроваджувати на практиці [7].

А. Карнаухова аналізувала сторітелінг як метод формування комунікативної компетентності майбутніх вихователів [4]. Застосування технології «сторітелінг» у навчанні дітей дошкільного віку досліджували Л. Зданевич, А. Карнаухова. К. Крутій, І. Левик, Л. Олійник, Н. Савінова.

Л. Олійник презентувала авторський підхід до розвитку професійної компетентності педагогів закладів дошкільної освіти щодо складання повчальних історій для формування базових якостей особистості старших дошкільників [8].

К. Крутій та Л. Зданевич розглядали сторітелінг як підхід до роботи з дітьми дошкільного віку, підкреслюючи, що це є саме мистецтво розповідання історій [5, с. 2–6]. Спостерігаємо, що вітчизняні дослідження методу «сторітелінг» у дошкільній освіті переважно зосереджувалися на аспектах мовленнєвого розвитку дітей. На сьогодні цей метод ще мало поширений у практичній роботі вихователів закладів дошкільної освіти.

Сторітелінг – це розповідання міфів, казок, приказок, билин. Самі розповіді можуть бути як про вигаданих (книжкових, казкових, мультиплікаційних), так і про реальних (дітей групи, самого педагога) героях. Вони схожі на казки, оскільки мораль в них прихована.

Метод сторітелінгу може бути корисним у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку. Вважаємо, що сторітелінг доцільно застосовувати на початковому етапі заняття – під час спілкування, мотивації та представлення теми. Основне завдання цього етапу – викликати інтерес дітей за допомогою несподіваного моменту, елементу новизни або порушення звичного ходу подій, що створює атмосферу інтриги й загадковості. Захоплива історія сприяє зосередженню уваги дітей на визначеному завданні, формуючи освітню ситуацію, в якій знайомий матеріал отримує нове, несподіване тлумачення. На нашу думку, метод сторітелінгу доцільно використовувати для ознайомлення дітей третього та четвертого років життя з геометричними формами, оскільки він перетворює абстрактні поняття на живі, емоційно забарвлені образи. Через коротеньку історію фігури постають як персонажі з характером і діями, що активізує уяву дитини, сприяє кращому запам'ятовуванню та розумінню матеріалу. Такий підхід відповідає

особливостям мислення дошкільників молодшого віку, в яких переважає наочно-образне сприймання, а також підтримує мотивацію до навчання через гру та емоційне залучення. Ось кілька прикладів навчальних історій на заняттях під час ознайомлення дошкільників молодшого віку з геометричними формами.

Історія про Кулю і Кубика

Мета: ознайомлення з формами – куля, кубик.

У чарівному місті Формляндії жили-були два найкращі друзі – Куля і Кубик. Кожен із них мав свої особливості. Куля дуже любила кататися з гірки – бо вона кругла і легко котиться. Кубик був дуже сильний і завжди будував будиночки – бо в нього рівні сторони. Одного дня вони вирушили в подорож, щоб знайти подібну форму для своєї колекції...

Діяльність після історії:

- розпізнавання форм серед іграшок;
- гра «Знайди мене»: дитина шукає предмети круглої або квадратної форми;
- конструювання будиночка з геометричних фігур.

Казка «Чарівний поїзд форм»

Мета: формування вміння розпізнавати й називати геометричні фігури.

Одного разу на вокзалі стояв незвичайний поїзд. Його вагони були різної форми: перший вагон був круглий, другий – квадратний, третій схожий на цеглинку. Дітей запросили в мандрівку країною Форм, і щоб сісти у вагон, треба було правильно назвати його форму. А потім у кожному вагоні їх чекали цікаві ігри та завдання...

Діяльність після історії:

- картки з фігурами: діти «сідають» у вагон із відповідною фігурою;
- складання поїзда з фігур;
- мовленнєва гра «Хто де сидить?»

Пригода Маленької Кулі, яка шукала друзів

Мета: ознайомлення з кулею та відмінністю між геометричними формами.

Жила-була Маленька Куля. Вона була кругла-кругла, як сонечко. Але Куля сумувала – в неї не було друзів. Одного дня вона вирушила на пошуки. Спочатку Куля зустріла Кубика.

- Привіт! – сказала Куля. – Хочеш дружити?
- Привіт! – відповів Кубик. – Я маю чотири рівні сторони. А ти – ні. Але ти гарна!

Потім куля побачила Цеглинку.

– Привіт! У тебе довгі сторони і короткі. – сказала Куля. Так, я маю довгі сторони і короткі, а ще гострі кути – сказала Цеглинка. А ти зовсім інша.

Куля засумувала. Але потім фігури зібралися разом і сказали: – Ми всі різні, але можемо бути друзями! Давай разом збудуємо веселий майданчик!

І вони зробили будиночок із кубиків, ворітця з цеглинок, а Куля стала м'ячиком для ігор.

Відтоді друзі завжди гралися разом і ніколи не сумували!

Пригоди Кулі та Кубика

У країні Фігур жили двоє друзів – Куля і Кубик. У кожного з них був маленький родич: у Кулі – Круг, а в Кубика – Квадратик.

– Подивись, яка я гладенька! – сміялася Куля. – Я можу котитися! – І покотилася по доріжці.

– А я стою рівно, бо в мене рівні сторони! – гордо відповів Кубик. – Я не можу котитися, я – будуюсь!

Коли друзі зустрілися на майданчику, Круг сказав:

– Я схожий на свою старшу сестру Кулю, тільки я – плоский. Мене можна намалювати олівцем! Але якщо мене покотити, я впаду.

– А я – Квадратик! – весело додав інший. – Я плоский, як Круг, але в мене всі рівні сторони й кутики! І я схожий на Кубик, тільки менший!

– Ми всі різні, – усміхнулася Куля, – але разом нам весело грати!

І з того дня Куля, Кубик, Круг і Квадратик стали найкращими друзями, які завжди допомагають одне одному завдяки своїм особливостям!

Таким чином, сторітелінг як інноваційна технологія розповідання повчальних історій ефективна для ознайомлення дошкільників молодшого віку з геометричними формами. На нашу думку, впровадження сторітелінгу у практику має стимулювати дітей до навчальної діяльності, заохочувати їх до відкриття нового, підтримувати їхній всебічний розвиток. Використання методу сторітелінгу дозволяє доступно, цікаво, емоційно, динамічно розповісти дітям необхідну інформацію.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 28.04.25 р.).
2. Гич Г. Сторітелінг як інноваційна методика формування компетентностей. *Науковий вісник Миколаївського університету ім. В. О.Сухомлинського*. 2015. № 4. С. 188–192.

3. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту : О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець. / Мін. осв. і науки України; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.

4. Карнаухова А. Цифрова візуалізація сторітелінгу як метод формування комунікативної компетентності майбутніх вихователів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Зб. наук. праць.* № 35. 2021. С. 78-82.

5. Крутий К., Зданевич Л. Сторітелінг: мистецтво розповідання, або Як зацікавити й мотивувати дітей. *Дошкільне виховання.* 2017. № 7. С. 2–6.

6. Кулик В. Ф. Використання інтерактивної технології сторітелінг в роботі з дітьми дошкільного віку. Полтава, 2022. 58 с. URL: <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/951> (дата звернення: 28.04.25 р.).

7. Куцай Т. І. Сторітелінг як важлива інформаційна технологія та ДНК інформації. *Інтегровані комунікації.* 2020. № 8. С. 42–46. URL: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2019.2.4> (дата звернення: 28.04.25 р.).

8. Олійник Л. Ознайомлення педагогів закладів дошкільної освіти з технологією «сторітелінг» із метою виховання базових якостей особистості. *Вересень.* 2023. № 4(99). С. 90-104.

9. «Про дошкільну освіту» Закон України від 06.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#n712> (дата звернення: 28.04.25 р.).

10. Савінова Н. Світ чарівних історій, або Сторітелінг у роботі з дітьми. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2024. № 10. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10018346> (дата звернення: 28.04.25 р.).

Юля МОРОЗОВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА

ВИХОВАННЯ ГУМАННОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СІМ'Ї

У наш час актуальним є питання щодо виховання гуманної поведінки, починаючи з дошкільного віку, закладання в дітей всіх моральних цінностей. Необхідність створення у суспільстві моральної атмосфери, яка сприяла б утвердженню в усіх ланках суспільного життя гуманного ставлення до людини, вимогливості до себе й інших, чесності, довір'я, поєднаного з високою відповідальністю, посилює роль означеної проблеми.

Педагоги і батьки як учасники освітнього процесу мають усвідомити значущість партнерської взаємодії між закладом дошкільної освіти і родиною, оскільки така співпраця покликана створити сприятливі умови для виховання фізично і психічно здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитини.

Взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї – це процес реалізації зв'язків і відносин суспільного закладу і малої групи, головною метою якого виступає соціалізація дитини. Центральним об'єктом двох взаємодіючих сил є особистість дошкільника. Дослідники цієї проблеми відзначають, що взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї – це цілеспрямована співдружність вихователів і батьків у змісті педагогічного впливу на дітей, заснованому на взаємній довірі й повазі та спрямованому на взаємозбагачення, взаємодоповнення умов сімейного й суспільного виховання. А. Курчатова розглядає взаємодію як таку, що передбачає організацію виховання, за якої педагоги і батьки постійно обмінюються досвідом, впроваджуючи в практику найбільш цінні прийоми виховного впливу на дітей [2]. Зародження і розвиток самооцінки, поява якісно нових форм спілкування, опосередкованих мотивів, накопичення життєвих вражень, формування нових видів діяльності істотно впливає на розвиток моральних якостей і почуттів дітей. Ці психологічні новоутворення дозволяють говорити про можливість виховання гуманної поведінки у старших дошкільників [2].

О. Кононко пропонує закладам дошкільної освіти для оптимізації роботи із сім'єю дотримуватися таких основних напрямків: сім'я – це соціальний замовник і у зв'язку з тим необхідно вивчати її потреби, думки, замовлення; піклуватися про гуманні і демократичні взаємини вихователя з батьками, тобто визнати кожного як особистість, його права на власну позицію, на вільне волевиявлення; надавати перевагу не колективним, а індивідуальним формам роботи із сім'єю; визнати недостатньо ефективним засобом впливу на сім'ю слово, не підкріплене наочністю; аналізувати необхідність оновлення змісту роботи із сім'єю; визнати цілеспрямованим пошук нових форм роботи із сім'єю; створювати дієві батьківські комітети, обрані на добровільній основі [1, с. 23]. Запропоновані шляхи оптимізації роботи дошкільного закладу із сім'єю підтверджують те, що ці два соціальні інститути – не конкуренти, а такі, що взаємодоповнюють один одного.

Традиційні форми роботи із сім'єю в наш час потребують оновлення. Практика показує, що вони не здатні забезпечити раціональну взаємодію закладу дошкільної освіти і сім'ї. О. Кононко вважає, що вдосконалювати роботу з батьками – це в разі необхідності вносити зміни, які забезпечують її зміст і форми, покращують різні її показники, роблять більш доцільною, сучасною і гнучкою. Учена визначає такі найголовніші напрямки

вдосконалення, як гуманізація змісту і форм роботи із сім'єю; гармонізація взаємин педагогів і батьків; підвищення ефективності застосовуваних вихователями в роботі з батьками прийомів і засобів впливу тощо [1].

Як основну умову взаємодії педагогів і батьків дослідники визначають узгодженість виховних цілей, завдань, засобів і методів; позицій, побудованих за принципом єдності, поваги і вимог до дитини, розподілу обов'язків і відповідальності. Керуючись цим, заклад дошкільної освіти повинен виступати у процесі взаємодії в ролі організатора і керівника. На нашу думку, найпершим обов'язком педагогів є збагачення педагогічних і психологічних знань батьків, ознайомлення з новими освітніми та виховними технологіями, організація обміну кращим досвідом сімейного виховання.

Ми вважаємо, що педагогічна просвіта батьків – це один із перших етапів у процесі взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї з питання виховання гуманної поведінки в дітей, який є одночасно і формою, і умовою спільної роботи сім'ї та суспільних інститутів у вихованні дитини.

М. Машовець виокремлює чотири варіанти взаємодії педагогів із батьками, що склалися в освітній практиці:

1) формально-адміністративний – означає пасивну позицію батьків, мотивовану тим, що заклад освіти відповідає за навчання і виховання. У цьому типі взаємодії позиція закладу освіти також авторитарна: від батьків вимагається контроль за поведінкою дітей. Відповідно зв'язок із сім'єю здійснюється через авторитарні форми взаємодії: батьківські збори, виконання батьками примусових доручень, наочна пропаганда тощо;

2) терпимо-дружній – позначається вимушеною позицією батьків щодо необхідності їх участі в житті закладу освіти задля блага дитини, щоб педагоги до неї добре ставилися. Відповідно заклад дошкільної освіти вважає, що сім'я зобов'язана допомагати вихователям у навчанні і вихованні дітей, та здійснює зв'язок із нею через ситуативні безсистемні форми;

3) товарно-грошовий – набуває актуальності останнім часом, коли сім'я займає таку позицію, що знання – товар, який можна купити, якщо є вільні гроші, і підбирає серед закладів освіти «вузьких спеціалістів», зорієнтованих на швидкий розвиток дитини. Заклад освіти діє відповідно: діти тих батьків, які мають змогу оплачувати освітні послуги, відвідують гуртки, займаються з вузькими спеціалістами тощо;

4) конфліктний – найбільш складний для удосконалення. Батьки вважають заклад освіти джерелом неприємностей, а педагогів свавільними людьми, на яких скаржитися не варто і нема кому, оскільки це може відобразитися на дитині. Якщо є можливість – дитину переводять до іншого закладу дошкільної освіти. Відповідною є і позиція закладу, який відповідає негативом, оскільки те, що сім'я розглядає педагога як обслуговуючий персонал, то і він своїх обов'язків якісно виконувати не хоче [3].

Ми підтримуємо думку М. Машовець, що роботу закладу дошкільної освіти із сім'єю слід проводити у двох напрямках: індивідуально і з колективом батьків, підкреслюючи необхідність дотримання таких правил: «Вдумливий і серйозний педагог, який швидко відгукується на потреби і проблеми дітей, завжди знайде шлях до зближення і встановлення контактів з батьками, необхідних для вироблення спільних засобів впливу на дитину. Але, обдумуючи шляхи і форми спілкування з сім'ями своїх вихованців, педагог повинен пам'ятати про те, що у будь-якому випадку не можна бути сліпим виконавцем необґрунтованих вимог батьків. Не треба боятися робити в потрібних випадках зауваження, потрібно категорично ставити ті чи ті вимоги, домагатися виконання даних закладом дошкільної освіти рекомендацій із виховання дитини» [3, с. 92].

Беручи до уваги вищезазначене, ми дійшли висновку, що для виховання гуманної поведінки у старших дошкільників необхідна взаємодія, взаємопроникнення сімейного і суспільного виховання. Водночас, сучасна сім'я потребує особливої допомоги у вихованні дітей з боку освітніх закладів. Адже відчуження сім'ї від освітніх закладів призвело до значного погіршення виховного впливу на дітей як з одного боку, так і з іншого. Основне завдання сучасної сім'ї як першого соціального інституту дитини – створити сприятливі умови для її особистісного становлення, навчити її жити у злагоді з довкіллям і згоді з собою, вправляти в умінні розгортати конструктивну, створювальну, гуманістично спрямовану життєдіяльність. Батькам належить перетворитися на «соціальних архітекторів» конструктивного, гуманістично спрямованого життя дитини, допомогти їй знайти своє відповідне місце в сучасному складному світі. І саме педагогічний колектив закладу дошкільної освіти має допомогти батькам у цьому складному процесі, навчити батьків правильної взаємодії з дітьми.

Список використаних джерел

1. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вузів. Київ : Освіта, 1998. 255 с.
2. Курчатова А. В., Левкович С. Ю. Особливості виховання гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї. *Colloquium-journal*. 2021. № 9 (96), Część (Warszawa, Polska). Р. 53-57.
3. Машовець М. А. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2000. 128 с.

Ірина ПАВЄНKOBA,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МАТЕМАТИКИ

Розвиток пізнавальної активності дітей є важливим завданням дошкільної освіти, оскільки в цьому віці формується основа для подальшого навчання й самостійного пізнання світу. Пізнавальна активність є провідним чинником, що визначає рівень інтелектуального розвитку дитини, її здатність до аналізу, узагальнення, синтезу та творчого мислення. Особливого значення набуває розвиток цієї активності у процесі навчання елементів математики, оскільки математична діяльність формує логічне мислення, сприяє розвитку просторового орієнтування та вміння знаходити закономірності в довкіллі.

Пізнавальна активність формується і розвивається впродовж усього дошкільного періоду та охоплює всі сфери особистості дитини, при цьому пізнавальна активність залежить від характеру і змісту діяльності та від ролі дитини в цьому процесі. Пізнавальна активність – це стійка властивість особистості, що проявляється у прагненні до самостійного пошуку знань, допитливості, ініціативності та готовності до розв’язання проблемних ситуацій. За визначенням С. Жейнкової та К. Курносової, пізнавальна активність включає такі компоненти:

когнітивний – розвиток мислення, уваги, пам’яті, уяви;

емоційно-мотиваційний – інтерес до навчальної діяльності, задоволення від пізнання;

поведінковий – самостійність у розв’язанні завдань, ініціативність, творчий підхід [2].

Пізнавальна активність дошкільників може формуватися та розвиватися за допомогою інтегрованого підходу до навчання, який дозволяє ефективно поєднувати різні види діяльності та забезпечує гармонійний розвиток дитини. Як зазначає Н. Гавриш, «інтеграція пізнавальної активності у процес навчання математичних уявлень сприяє не лише кращому засвоєнню знань, а й підвищенню мотивації до навчання» [1, с. 17]. Інтегровані заняття, що об’єднують математику з іншими видами діяльності (музика, образотворче мистецтво, конструювання) активізують дитячу цікавість, сприяють розвитку логічного та критичного мислення, творчої ініціативи. За Т. Пагутою, використання інтегрованих занять дозволяє

підвищити інтерес дітей до навчання, формує стійкі знання та розвиває здатність застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях [3].

Методика навчання елементів математики має ґрунтуватися на поетапному ускладненні завдань і поступовому переході від конкретних дій із предметами до абстрактних узагальнень. На початкових етапах дітям пропонуються завдання на порівняння груп предметів за кількістю, визначення більшого й меншого, розпізнавання базових геометричних форм (коло, трикутник, квадрат). Далі діти вчаться виконувати елементарні арифметичні дії (додавання, віднімання) в межах невеликих числових інтервалів.

Важливу роль у розвитку пізнавальної активності відіграє мотивація до самостійного пошуку: діти охочіше розв'язують завдання, коли бачать їх практичний сенс або можливість творчого підходу. Використання проблемних ігрових ситуацій (наприклад, «Як розподілити іграшки між друзями порівну?») допомагає формувати самостійну пізнавальну діяльність і критичне мислення. Крім того, необхідно враховувати рівень готовності дитини: педагог має здійснювати диференційований підхід, підтримувати «зону найближчого розвитку» та заохочувати ініціативність.

Навчання елементів математики в дошкільному віці має бути спрямоване не лише на засвоєння арифметичних дій, а й на розвиток мислення, вміння аналізувати інформацію, знаходити закономірності та вирішувати логічні завдання. Важливу роль у цьому процесі відіграють такі методи:

- дидактичні ігри, що допомагають зробити навчальний процес цікавим та доступним («Допоможи ведмежаткам порахувати бочонки з медом», «Моделюємо піцу разом» та ін.) и;

- вирішення проблемних ситуацій, в яких дитина самостійно знаходить спосіб розв'язання задачі, наприклад: «Як поділити яблука між друзями порівну?»;

- наочне моделювання: використання схем, малюнків, графіків для формування математичних уявлень;

- ігри з елементами дослідження (експериментування з лічильними паличками, кубиками, гудзиками тощо);

- сюжетно-рольові ігри, в яких діти відтворюють реальні життєві ситуації із використанням математичних дій (купівля-продаж, підрахунок предметів), наприклад, гра «Магазин» розвиває вміння рахувати, порівнювати кількість предметів, знайомить з основами арифметичних дій.

Зазначимо, що на початкових етапах педагогу варто пропонувати дітям ігри й завдання, де вони мають можливість маніпулювати реальними предметами (лічильні палички, кубики, картки з цифрами тощо). Важливо заохочувати дитину до активного розмірковування й обговорення результатів,

підтримувати її ініціативу та самостійний пошук. Коли дитина накопичує базові уявлення про число, кількість, форму, розмір та відношення між предметами, можна переходити до більш складних рівнів (елементарні обчислення, аналіз кількісних характеристик різних об'єктів). При цьому обов'язковим є урахування індивідуальних особливостей і темпу розвитку кожного вихованця.

Отже, розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку у процесі навчання елементів математики має здійснюватися комплексно та систематично, спираючись на природну допитливість і зацікавленість дитини. Суттєву роль у цьому відіграє організація ігрової, дослідницької та комунікативної діяльності, що стимулює самостійний пошук рішень та мотивує дітей до пізнання. Важливою умовою є поєднання різних форм роботи: від традиційних занять із арифметичними діями та розпізнавання геометричних форм до сюжетно-рольових ігор, інтегрованих занять і творчих вправ, які пробуджують у дитини інтерес до практичного використання математичних знань, забезпечують сприятливі умови для становлення всебічно розвиненої особистості, підготовленої до систематичного шкільного навчання й здатної активно і з натхненням відкривати для себе світ пізнання.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. В. Інтеграційні процеси в системі дошкільної освіти. *Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля*. Серія : Педагогіка і психологія. Дніпропетровськ, 2011. № 1 (1). С. 16-20.
2. Жейнова С. С., Курносова К. В. Проблема розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 48. С. 100-106.
3. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навчально-методичний посібник. Львів: «Новий світ-2000», 2021. 298 с.

Валерія ПАКШАЄВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДРУЖНІХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ

Виховання дружніх взаємин у дітей дошкільного віку є одним із ключових завдань виховання, адже саме в цьому віці закладаються основи соціальної поведінки, комунікативних навичок та емоційної взаємодії. Успішна соціалізація дитини значною мірою залежить від її вміння встановлювати і підтримувати позитивні стосунки з однолітками. Важливу роль у цьому процесі відіграє трудова діяльність, яка є потужним засобом формування в дітей умінь співпрацювати, взаємодопомагати і вирішувати конфлікти.

Проблема виховання дружніх взаємин у дітей 6-го року життя досліджували такі науковці, як: О. Деркач, В. Жук, Т. Лисенко та ін.

На думку О. Деркач, діти шостого року життя активно взаємодіють із іншими в контексті групової діяльності. Вони стають більш усвідомленими у своїх почуттях і емоціях, а також починають розуміти емоції інших людей, що є основою для розвитку емпатії та встановлення дружніх зв'язків. У цьому віці діти вчаться взаємодіяти в різних соціальних ролях, включаючи роль лідера і послідовника, що допомагає їм розвивати навички співпраці [1].

Діти шестирічного віку знаходяться на межі між раннім дитинством і молодшим шкільним віком, і їхній психологічний розвиток характеризується значними змінами в когнітивній та емоційній сферах. Це період, коли дитина активно освоює нові соціальні ролі, формується її здатність до співпраці, самоконтролю, а також розвитку дружніх взаємин з іншими дітьми. Психологічні особливості взаємодії дітей в цьому віці включають такі ключові аспекти, як розвиток емоційної інтелігентності, самопочуття у групі, комунікативні навички та здатність до розв'язання конфліктів. У цьому віці діти починають усвідомлювати різницю між власними бажаннями та інтересами інших. Вони можуть стикатися з конфліктами через суперечливі бажання чи непорозуміння, і важливо, щоб вихователь допомагав дітям знаходити способи конструктивного вирішення цих конфліктів, підкріплюючи навички співпраці, взаємоповаги та комунікації. Використання правильно організованої педагогічної діяльності в цей період допомагає дітям формувати здорові взаємостосунки, розвивати почуття співпраці та взаємоповаги, що є необхідними для соціальної адаптації в майбутньому.

Трудова діяльність є одним із найбільш ефективних засобів

формування соціальних і моральних якостей у дітей. За допомогою організованої праці діти не лише здобувають нові знання та навички, а й навчаються взаємодіяти, співпрацювати, долати труднощі разом і вирішувати спільні завдання. Це важливий інструмент виховання, через який формується відчуття відповідальності, колективізму та взаємної підтримки.

За словами С. Рибак, колективна праця дозволяє дітям спільно вирішувати завдання, що сприяє розвитку командного духу, навичок співпраці та вирішення конфліктів. У процесі трудової діяльності діти мають можливість навчитися слухати один одного, допомагати колегам, обговорювати процес роботи та разом досягати поставленої мети [6]. Це особливо важливо в дитячому колективі, де ще тільки формуються соціальні взаємозв'язки.

Колективна праця може бути як фізичною (наприклад, спільне прибирання, садіння рослин), так і інтелектуальною (проектування, створення колективних малюнків чи картин). Важливою перевагою таких видів діяльності є те, що вони дозволяють дитині відчувати свою значущість у групі, бути частиною великого спільного процесу.

Наведемо приклади такої роботи. У закладі дошкільної освіти було організовано спільне вирощування квітів. Діти працювали у групах, кожен із учасників мав конкретне завдання: один відповідав за полив, інший – за пересадку, третій – за догляд за рослинами. Під час цього процесу діти не лише вчилися працювати разом, але й формували взаємоповагу, допомагали один одному і обговорювали способи вирішення проблем (наприклад, як доглядати за рослинами, якщо деякі з них не ростуть). Наприкінці року діти разом із вихователями провели виставку квітів, що стало результатом їхньої колективної праці. Це дало змогу дитині відчувати себе частиною команди, а також підтримало розвиток дружніх стосунків у групі.

Трудова діяльність, особливо у груповому форматі, є важливим методом виховання дружніх взаємин серед дітей. Вона дозволяє не лише розвивати соціальні навички, а й формувати почуття колективізму, відповідальності та підтримки. Світовий досвід показує, що активне залучення дітей до спільної праці є потужним інструментом для розвитку гармонійних соціальних стосунків, що підтверджує важливість цього методу у виховній діяльності.

Список використаних джерел

1. Деркач О. В. Психологічні аспекти розвитку дружніх стосунків у дітей. Львів: Літопис, 2019. 176 с.
2. Еріксон Е. Ідентичність та її кризи. Київ: Освіта, 1996. 208 с.
3. Лисенко Т. Г. Трудова діяльність як засіб виховання дружніх стосунків у дошкільників. Київ: Освіта, 2021. 224 с.

4. Жук В. В. Колективна діяльність у дошкільному навчальному закладі: практичні аспекти. Ужгород: Карпати, 2021. С. 177-185.

5. Ковальчук І. В. Соціальна взаємодія дітей у дошкільному віці. Черкаси: Видавничий дім, 2019. 168 с.

6. Рибак С. М. Групова діяльність як інструмент соціалізації дошкільників. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2020. 160 с.

Інна ПЕТРУХІНА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОВОЛОДІННІ ОСНОВАМИ ГРАМОТИ

Актуальність розвитку мовленнєвої компетентності дитини переддошкільного віку в контексті оволодіння основами грамоти обумовлена різними чинниками, які мають значний вплив на подальший успіх у навчанні та соціалізації дитини. Ранній розвиток мовленнєвої компетентності є основою для подальшого оволодіння письмовими навичками та читанням. Саме в передшкільний період закладаються основи граматичної структури мови, яка необхідна для розуміння письмових текстів і написання власних. Завдяки розвитку мовленнєвих навичок дитина вчиться структурувати свої думки, що є необхідним для усного і писемного мовлення.

Ранній розвиток мовленнєвої компетентності сприяє формуванню основних когнітивних функцій, таких як пам'ять, увага, мислення. Дитина вчиться розпізнавати і використовувати звуки, слова, фрази, що допомагає їй розвивати фонематичне сприйняття, яке є важливим для подальшого навчання читання і письма. Вивчення основ грамоти через мовленнєву діяльність дозволяє дітям краще організовувати свої думки в усній формі. Це є необхідним для подальшого розвитку зв'язного писемного мовлення, яке базується на вмінні чітко й логічно викладати свої думки.

Проблемам розвитку мовленнєвої компетентності приділяли увагу сучасні дослідниці А. Богуш, Н. Гавриш, А. Гончаренко, Л. Калмикова, К. Крутій, Н. Малиновська, Т. Піроженко, О. Трифонова та ін.

Закон «Про освіту» дає таке визначення компетентності як «динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та / або подальшу навчальну

діяльність» [6].

А. Богуш визначає компетентність дошкільника як інтегральну характеристику особистості, що відображає результати його психічного розвитку, зокрема набуті знання, уміння, навички, а також креативність, ініціативність, самостійність, самооцінку та самоконтроль [2]. У Базовому компоненті дошкільної освіти України мовленнєва компетентність визнана ключовою і трактується як «здатність дитини продукувати свої думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Вона об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість» [1, с. 18].

Т. Піроженко визначає мовленнєву компетентність як здатність вільно виражати свої бажання, наміри, а також пояснювати свої дії та їхній зміст за допомогою мовних і «немовних» (жестів, міміки) засобів. Показником мовленнєвої компетентності дослідниця вважає здатність дитини старшого дошкільного віку здійснювати мовленнєве спілкування з іншими людьми, враховуючи інтуїтивно або свідомо засвоєні мовні норми фонетики, етики, семантики, граматики, а також загальнолюдські форми виразної поведінки в немовних формах [5].

Під мовленнєвою компетентністю дитини передшкільного віку в оволодінні основами грамоти розуміємо, як це зазначено в Базовому компоненті дошкільної освіти України, здатність дитини до фонематичного сприйняття, звукового аналізу елементів мови, готовність до письма, друкування і читання свого імені, простих слів [1, с. 27].

Ефективне формування мовленнєвої компетентності дітей передшкільного віку в оволодінні основами грамоти можливе за різних педагогічних умов. Однією з умов є створення розвивального мовленнєвого середовища, яке містить такі складові:

- *літературне мовлення дорослих*, що допомагає дітям не лише розвивати мовлення, але й збагачувати свій словниковий запас, орієнтуватися у граматичних структурах. Насичений мовленнєвий простір забезпечує можливість для дітей активно слухати, сприймати, засвоювати та використовувати мову в різних життєвих ситуаціях;

- *вправи на розвиток фонематичного слуху* (розрізнення звуків, римування слів, добір слів за певними ознаками), що є основою для подальшого оволодіння грамотою;

- *ігрова діяльність* (сюжетно-рольові ігри, дидактичні, мовленнєві, ігри-драматизації), що є природним способом пізнання світу для дітей передшкільного віку, зокрема й розвитку мовлення та оволодіння основами грамоти. Наприклад, у дидактичних іграх, де діти займаються складанням слів, буквами, числами, вони готуються до письма і читання, засвоюючи

елементарні поняття про звуки, букви, структуру слів;

– активна участь дорослих (батьків, вихователів) в освітньому процесі. Оскільки розвиток мовлення тісно пов'язаний із розвитком моторики рук, дорослі можуть пропонувати дітям різні вправи: ліплення, малювання, конструювання, пальчикові ігри, які сприяють підготовці руки до письма. Також дорослі можуть залучати дітей до різних мовленнєвих ігор, читання та обговорення казок, віршів, загадок.

Важлива умова формування мовленнєвої компетентності дітей передшкільного віку в оволодінні основами грамоти – розвиток дрібної моторики. Погоджуємося із твердженням, що рівень сформованості рухів пальців безпосередньо впливає на активність мовленнєвих центрів мозку. Тому вправи, що сприяють розвитку дрібної моторики, не лише готують дитину до письма, а й стимулюють мовленнєву діяльність, збагачують словниковий запас та формують навички зв'язного мовлення. Для розвитку дрібної моторики дитини доцільно використовувати пальчикову гімнастику, займатися ліпленням, малюванням, конструюванням, штрихуванням, виконувати маніпуляції із дрібними предметами. Так, ліплення літер із пластиліну допомагає не тільки тренувати руку, а й запам'ятовувати їх форму.

Отже, розвиток мовленнєвої компетентності дітей передшкільного віку в оволодінні основами грамоти є важливим завданням дошкільної освіти, що забезпечує дитині успішну підготовку до школи, формує навички усного й писемного мовлення, збагачує словниковий запас. Комплексний підхід, який включає створення мовленнєвого середовища, ігрову діяльність, розвиток фонематичного слуху і дрібної моторики, активну участь дорослих в освітньому процесі, є основою ефективного формування мовленнєвої компетентності та підготовки дітей до оволодіння основами грамоти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 03.01.25 р.).

2. Богущ А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник / за ред. А. М. Богущ. Вид. 2-ге, доповнене. Київ : Слово, 2015. 704 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/1679/1/bogush_a_m_doshkil_na_lingvodidaktika_teoriya_i_metodika_nav.pdf (дата звернення: 28.02.25 р.).

3. Богущ А. М., Трифонова О. С., Кисельова О. І. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія / за ред. А. М. Богущ.

Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.

4. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих розповідей: методичний посібник. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 112 с.

5. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 152 с.

6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 28.02.25р.).

Любов ПИШНА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток словникового запасу у старших дошкільників є одним із пріоритетних завдань у сучасних програмах закладів дошкільної освіти. Цей процес спрямований на формування мовленнєвої компетентності, розширення пізнавального інтересу та розвитку соціальних навичок у дітей. У сучасних програмах акцент робиться на комплексний підхід до навчання, що охоплює розвиток як пасивного, так і активного словника, а також засвоєння дітьми різноманітних стилістичних засобів, розуміння значень слів, синонімів, антонімів і конкретних контекстів. Збагачення словника образними словами дозволяє дитині вільно висловлювати свої думки, емоції та почуття.

Збагачення словника дітей передшкільного віку образною лексикою є важливим етапом їхнього мовленнєвого розвитку, який відіграє значну роль у формуванні навичок комунікації та творчого мислення. Передшкільний вік є сенситивним періодом для мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей дошкільного віку, адже саме в цей період дитина активно засвоює нові слова, знайомиться з основами мови, формує вміння виражати власні думки й емоції. Особливості розвитку словника в дошкільному віці залежать від низки чинників, серед яких соціальне середовище, індивідуальні характеристики дитини, а також методи, якими дорослі сприяють її мовленнєвому зростанню [2].

Художньо-образна мова є потужним інструментом, за допомогою якого письменники, поети та оратори передають не лише зміст, а й настрій, емоції, відтінки почуттів. Це мова, яка звертається не тільки до інтелекту, а й до

уяви, що дозволяє створювати яскраві й незабутні образи у свідомості слухачів чи читачів. Засоби художньо-образної мови – це різні стилістичні прийоми, метафори, епітети, порівняння та інші мовні засоби, що роблять текст багатограним, емоційно насиченим і здатним викликати сильний відгук у сприйнятті.

Засоби художньо-образної мови – це інструменти, які дозволяють авторам створювати багаті, емоційно насичені й незабутні образи. Вони роблять текст багатовимірним, дозволяють глибше розкрити ідеї автора і передати емоційний настрій твору. Метафори, епітети, порівняння, гіперболи та інші художні засоби створюють унікальну атмосферу, занурюють читача в художній світ і дозволяють йому побачити звичне крізь призму творчості автора. Художньо-образна мова – це мова емоцій і уяви, яка додає літературному твору глибини та краси.

Погоджуємось із думкою О. Руденко, яка наголошує на важливості використання інтерактивних методів навчання, таких як рольові ігри, у розвитку образного мовлення дитини. Вона зазначає, що такі методи не лише збагачують словник, але й сприяють формуванню комунікативних навичок у дітей, що важливо для їхнього подальшого навчання.

У сучасному освітньому процесі закладу дошкільної освіти надзвичайно важливо збагачувати словниковий запас дітей, зокрема через використання образної лексики. Це не лише сприяє розвитку мовлення, але й формує у дітей уяву, креативність та емоційну чутливість. Для досягнення цієї мети нами було розроблено цикл фрагментів конспектів занять, ігор та вправ, які дозволяють інтегрувати навчальний процес з елементами гри, творчості та мистецтва. Наведемо приклад гри.

Гра *«Словесний художник»*. Діти обирають тему, наприклад, «літо» або «зима», і повинні описати її, використовуючи якомога більше образних висловлювань. Наприклад: «літо – це яскрава палітра кольорів» або «зима – це біла ковдра, що вкриває землю». Ця гра не лише сприяє розвитку їхнього мовлення, але й допомагає формувати образи в їхній свідомості.

Гра *«Образна асоціація»*. Ця гра націлена на розвиток образного мислення та асоціативного зв'язку. Вихователь називає слово, наприклад, «осінь», а діти повинні швидко назвати асоціацію, яка виникає в них у зв'язку з цим словом, наприклад, «жовте листя» або «дощ».

Важливу роль у розвитку словника дитини старшого дошкільного віку відіграє оточення дитини. Чим багатшим є мовленнєве середовище, в якому вона зростає, тим більші її шанси сформувати достатній словниковий запас. Розмови з дорослими, читання казок, вивчення віршів і пісень сприяють тому, що дитина запам'ятовує нові слова і вчиться використовувати їх у мовленні. Крім того, соціальна взаємодія з однолітками у грі й повсякденних справах також стимулює мовленнєвий розвиток, допомагаючи дітям краще розуміти

мову й застосовувати її в різноманітних комунікативних ситуаціях [1].

Отже, переконані в тому, що українська поезія виступає потужним засобом збагачення словника дітей передшкільного віку, формування в них естетичного відчуття мови, любові до рідної культури та творчого мислення. Поезія українських авторів стає для дітей джерелом натхнення, а також ефективним засобом розширення словника, формуючи основи для подальшого літературного та мовленнєвого розвитку.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і доп. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
2. Попова І. І. Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2012.

*Анастасія ПОТАПЕНКО,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,
Криворізький державний педагогічний університет
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО*

ЕКОСИСТЕМИ: РІВНОВАГА У ПРИРОДІ

Екосистема традиційно визначається як сукупність біологічних спільнот, пов'язаних із певним середовищем існування, які функціонують як єдина система [1], [2]. Кожна екосистема має певний біотичний компонент (види рослин, тварин, мікроорганізмів) і абіотичний компонент (клімат, ґрунт, вода, мінерали). Через ланцюги живлення та цілком взаємозалежні потоки енергії й речовин у екосистемі забезпечується циклічність процесів: рослини акумулюють сонячну енергію та створюють органічну масу, трав'яні й хижі тварини передають її далі по ланцюгу, а мікроорганізми розкладом відмерлих решток відновлюють початкові поживні елементи. Такі взаємодії сприяють саморегуляції системи і підтримці її динамічної рівноваги. При цьому розміри екосистем можуть бути дуже різними – від ставків до лісових масивів, континентів і навіть уявних «глобальних екосистем», які охоплюють усю біосферу [2].

Важливим показником функціонування екосистеми є її продуктивність і біорізноманіття, що відображає склад взаємозв'язків між різними видами та їх середовищем.

Існує багато класифікацій екосистем. Зазвичай їх розділяють за типом

середовища та масштабом. Наземні екосистеми формуються переважно на суші й зазвичай поділяються на біоми відповідно до кліматичних умов та рослинності. Прісноводні екосистеми охоплюють річки, озера, болота, прісноводні ставки, де головними факторами є гідрологія та вода. Морські екосистеми включають океани, моря, прибережні зони, рифові системи, де важливими є солоність і течії. Окрім природних видів є й антропогенні екосистеми – сільськогосподарські угіддя, міські парки, ставки, що виникли штучно. Так, наприклад, землеробські ландшафти є продуктом господарської діяльності людини. Незалежно від типу, всі ці системи взаємопов'язані: людина змінює природні екосистеми й одночасно залежить від функцій, які вони виконують. Загальні огляди свідчать, що глобальні людські навантаження приводять до зсуву видового складу та зниження різноманіття середовищ у всіх трьох головних категоріях: наземних, прісноводних і морських [4].

Стійкість екосистеми залежить від багатьох чинників.

По-перше, біологічне різноманіття – кількість видів і їх генетична різниця – є однією з найважливіших характеристик, що посилюють баланс системи [3]. Великі видове різноманіття створює багато ланцюгів живлення і взаємодій, що пом'якшують наслідки втрати будь-якого окремого виду та забезпечують стабільну роботу екосистеми.

По-друге, структурна складність та зв'язність (наявність хижаків, паразитів, опилувачів, різних трофічних рівнів) також підвищує стійкість спільноти, запобігаючи одностороннім вибухоподібним ростам популяцій.

По-третє, цикли речовин (вода, поживні елементи, вуглець) і потоки енергії повинні залишатися врівноваженими: наприклад, рослинність фіксує атмосферний вуглець, а розчинні поживні речовини повертаються у ґрунт через розклад опадів.

Нарешті, природна динаміка порушень – пожежі, повені, шторми, хвороби, патогенні спалахи – сама по собі є частиною екосистемного циклу.

Екосистеми адаптовані до певного рівня природних збурень, і вони здатні повернутися до функціонального стану після таких впливів. Якщо частота чи інтенсивність порушень не перевищують критичних порогів, екосистема зберігає свою рівновагу. Проте надмірні, незвичні порушення можуть викликати вимирання ряду видів або зміни типу угруповання.

Одним із ключових висновків дослідників є те, що зменшення біорізноманіття супроводжується зростанням сили окремих взаємодій та зниженням загальної стабільності угруповання [3]. Таким чином, підтримка багатства видів і складних природних процесів є важливою умовою збереження рівноваги в екосистемах.

Руйнування рівноваги екосистем найчастіше пов'язане з господарською діяльністю людини. Сільське господарство, лісозаготівля та урбанізація

призводять до скорочення природних ландшафтів: зникають цілі біоми, порушуються міграційні шляхи тварин, фрагментуються популяції. Індустріальні викиди і хімічне забруднення води, ґрунту і повітря також позбавляють екосистему стійкості, зменшуючи кількість видів та порушуючи природні цикли. Бурхливе зростання викидів парникових газів спричиняє глобальні зміни клімату, що змінюють співвідношення температури й опадів у біомах – наслідком можуть бути масові лісові пожежі, танення льодовиків, засолення ґрунтів або затоплення низин.

Значні зміни відбуваються також через потрапляння чужорідних видів: інвазивні рослини чи тварини можуть витіснити місцеві види і порушувати старі екологічні взаємозв'язки. Нова глобальна дослідницька робота свідчить, що антропогенні тиски «систематично змінюють структуру угруповань і знижують локальну різноманітність» у наземних, прісноводних і морських екосистемах [4]. Інакше кажучи, людина на сьогодні є головним рушієм виходу природних систем із рівноваги. Навіть глибоко пошкоджені екосистеми можуть відновлюватися за умови цілеспрямованих природоохоронних дій. Екологічні практики включають реабілітацію середовища, заліснення, створення заповідників та регуляцію браконьєрства.

Екосистема прагне до стану рівноваги через складну мережу взаємозв'язків між живими організмами і середовищем. Ключовими чинниками її стійкості є біорізноманіття, структурна складність і ефективні цикли потоку енергії й речовин. Практика сучасної екології демонструє, що завдяки активним заходам із відновлення можна повернути екосистемам їхню функціональність і рівновагу. Збереження й відновлення природних угруповань вимагає гармонізації людської діяльності з екологічними вимогами та використання цих наукових знань для прогнозу й запобігання порушенням балансу.

Список використаних джерел

1. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Ecosystem, the complex of living organisms, their physical environment, and all their interrelationships in a particular unit of space. Britannica.
2. Odum, E.P. Fundamentals of Ecology. Philadelphia, 1953.
3. McCann, K.S. The diversity–stability debate. *Nature* 405 (2000): 228–233.
4. Couton, M. та співавт. The global human impact on biodiversity. *Nature* (2025).

Ольга СЕМЕНЕНКО,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

ТВОРЧЕ МОВЛЕННЄВЕ САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна освіта спрямована на виховання креативних особистостей, здатних мислити нестандартно та знаходити оригінальні рішення в найрізноманітніших життєвих ситуаціях. Одним із ключових завдань дошкільної освіти є розвиток творчого мовленнєвого самовираження дітей старшого дошкільного віку, адже мовлення – не лише засіб спілкування, а й важливий інструмент формування особистості.

Згідно з оновленим Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні [2], мовленнєвий розвиток визначається як окремий напрям, що включає не тільки засвоєння мовних норм, а й розвиток культури спілкування, здатності до побудови висловлювань у різних комунікативних ситуаціях.

Проблема розвитку мовлення та мовленнєвої діяльності не є новою і досліджується багатьма сучасними науковцями: Л. Березовська, О. Білан, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калмикова, К. Крутій, О. Трифонова та ін.

Творче мовленнєве самовираження дітей старшого дошкільного віку поєднує в собі елементи творчості, комунікації та самореалізації й тісно пов'язане з особистісним розвитком дитини. Мовлення в цьому контексті розглядається не лише як засіб спілкування, а й як форма символічного самовираження, що сприяє розвитку креативності, уяви та соціальних навичок.

Учені (А.Богуш, Л. Березовська) творче мовленнєве самовираження дітей старшого дошкільного віку розуміють як «уміння розкрити своє власне «Я» у творчій розповіді, виявити свою індивідуальність і неповторність стосовно інших дітей; це вміння передати через засоби художньої виразності (мовні й немовні) свої емоції та почуття, свій настрій і переживання, свої власні думки і фантазії; вміння дитини шляхом творчого пошуку знаходити нове вирішення даної проблеми, вміння творчо й оригінально мислити, передавати свої думки словами й діями, створювати нестандартні мовленнєво-ігрові казкові ситуації» [3, с. 103].

Творче мовленнєве самовираженням дитини дошкільного віку поєднує в собі креативність, мовленнєву активність і здатність до символічного відображення навколишнього світу через індивідуально-авторське мовлення. Воно сприяє розвитку когнітивних, емоційних та соціально-комунікативних навичок дитини, стимулюючи її уяву, образне мислення та мовленнєву

ініціативу.

Особливої значущості набуває театралізована діяльність, яка відкриває широкі можливості для самостійного експериментування з мовою та емоційного розкриття внутрішнього світу дитини. Театралізована діяльність є одним із дієвих інструментів мовленнєвого розвитку дітей, оскільки вона не лише збагачує їхній словниковий запас, а й сприяє формуванню емоційної виразності, розвитку уяви та вдосконаленню комунікативних умінь. Під час театральної гри діти не обмежуються повторенням завчених фраз, вчаться самостійно будувати висловлювання, передавати власні думки та емоції, що суттєво розширює їхній потенціал для самовираження. Театралізована діяльність інтегрує мовлення, гру, емоції та творчість. Театралізована діяльність, на нашу думку, формує мовленнєву ініціативу та комунікативну гнучкість; сприяє розвитку емоційного інтелекту; створює умови для вільного самовираження в ігровій формі; активізує креативне мислення й образне мовлення.

Підтримуємо поради Л. Артемової, що в закладі дошкільної освіти необхідно використовувати різноманітні види театру (ляльковий, тіньовий, пальчиковий тощо), що, за словами вченої, урізноманітнює засоби художнього вираження, збагачуючи мовленнєвий досвід дошкільників і відкриваючи простір для їхнього саморозкриття [1].

На думку М. Каратаєвої, участь у театралізованих іграх забезпечує дітям можливість самостійно створювати мовленнєві висловлювання, передавати настрій, емоції, ставлення до персонажів та подій. Це стимулює використання як вербальних, так і невербальних засобів, таких як міміка, жести, пантоміма, інтонація [4].

З огляду на вище зазначене, поняття «творче мовленнєве самовираження дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності» розуміємо як здатність дитини експресивно передавати думки, емоції, фантазії через індивідуально-авторське використання мовленнєвих засобів, немовних засобів виразності мовлення в контексті театралізації.

Як засвідчив аналіз освітніх програм для закладаів дошкільної освіти (Впевнений старт; Соняшник; Українське дошкілля), театралізована діяльність слугує засобом розвитку комунікативної компетентності, невербальної експресії та емоційної пластики, що є важливими складовими мовленнєвої культури дитини. Саме через театралізацію дитина отримує унікальну можливість експериментувати з мовленням, поєднувати вербальні й невербальні засоби вираження, що забезпечує багатовимірний простір для мовленнєвої та креативної самореалізації.

Отже, театралізована діяльність постає як ефективний засіб формування творчого мовленнєвого самовираження дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Театралізовані ігри дошкільників. Київ, 1991. 127 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) URL: https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 19.04.2025).
3. Богуш А. М., Березовська Л. І. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності: монографія. Одеса: М. П. Черкасов, 2008. 203 с.
4. Каратаєва М. І. Розвиток творчої особистості дошкільника. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори – 2006», 2008. 352 с.

Анастасія СЕРБЕНКО,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА

НАВЧАЛЬНО-ЛОГІЧНІ ВМІННЯ ЯК СКЛАДОВА ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного віку є важливим тому, що математика є складовою загальнолюдської культури і відіграє значну роль у розумовому розвитку дитини. З раннього дитинства діти стикаються із ситуаціями, що потребують застосування математичних знань і вмінь. Дошкільна освіта має важливе завдання – формувати в дітей елементарні математичні уявлення, розвивати логічне мислення та інтелект.

Напрямок роботи із формування в дошкільників логіко-математичної компетентності спрямований на засвоєння елементарних логічних прийомів для здійснення математичного розвитку, та орієнтований, насамперед, на вміння розмірковувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, обґрунтовувати своє твердження, робити прості умовиводи понять і дій, у свою чергу, складає абетку логічного мислення і є необхідним базисом для розвитку особистості дитини. При цьому важлива не стільки наявність логіко-математичних знань, скільки здатність їх використовувати в різних життєвих ситуаціях, розсудливо поводитися, проявляти високу пізнавальну активність, кмітливість, гнучкість мислення, самостійність суджень, тобто поводитися компетентно, відповідно до своїх вікових можливостей, індивідуального та життєвого досвіду, тобто наявність практичних навчально-логічних умінь.

На нашу думку, логічні вміння є основою для засвоєння будь-якої галузі знань, зокрема математики. Вони допомагають узагальнювати знання та дозволяють дитині самостійно виводити нову інформацію з уже засвоєного матеріалу. Дослідження Н. Баглаєвої підтверджують важливість інтеграції логіки та математики у процесі навчання дітей. Учена зазначає, що логіко-математичний розвиток є важливим етапом у пізнавальній діяльності дітей, який передбачає розвиток умінь виконувати математичні дії та логічні операції, такі як класифікація, серіація, вимірювання та обчислення. Важливою передумовою для формування логіко-математичної компетентності є розвиток словесно-логічного мислення, яке є вищою формою когнітивної діяльності, важливим також є набуття практичних навичок, таких як порівняння, аналіз, класифікація об'єктів за різними ознаками, встановлення залежностей між величинами і числами у процесі опанування елементами математики [2].

За словами О. Алеко, формування математичної компетентності в дошкільників є ефективним, якщо відбувається в результаті спеціально організованого навчання, спільної діяльності вихователя та дітей, а також у процесі їхньої самостійної діяльності, а також залежить від організації різних видів діяльності, таких як ігрова, дослідницька та пошукова, які сприяють активації пізнавальної мотивації дітей [1, с. 161-164].

На наше переконання, ефективність різних видів діяльності дітей залежить від організації та управління процесом розв'язування різноманітних задач, завдань та ситуацій, пов'язаних із математичними уявленнями, така діяльність матиме розвивальний характер, якщо дитину включати в розвивальну, а отже, й самостійну діяльність, яка розгортається під різними педагогічними впливами, серед яких домінує особистісно-розвивальне середовище організоване вихователем із вихованцями, оскільки в цьому середовищі дитина стає суб'єктом такої діяльності.

І. Применко вважає, що формуванню звички до розумової діяльності сприяють умови, такі як максимальна самостійність дитини під час виконання завдань і заохочення за досягнення, поєднання суспільного й особистого досвіду в питаннях, що ставляться під час самостійної роботи, а також використання вікових видів діяльності, які відповідають інтересам дітей, таких як гра, конструювання, малювання [3, с. 178-179].

У побуті й у різних видах діяльності діти виконують різноманітні математичні й логічні операції: лічать предмети та об'єкти, порівнюють їх за величиною та формою, групують, класифікують, оперують із множинами, роблять висновки, а у процесі спілкування доводять одні факти чи спростовують інші. Наприклад, готуючись до сюжетно-рольової гри «Крамниця», дошкільники обладнують торгівельну зону, класифікують товар, розкладають множину на підмножини, визначають ціни, оперуючи

цифрами, використовують умовні мірки. Зрозуміло, під час такої діяльності логічні та математичні операції пов'язані. Наявні логіко-математичні вміння свідчать про життєздатність дитини. Інтуїтивно чи на практиці діти доходять висновку, що одне міркування – правильне, а інше – хибне.

Ефективним у формуванні навчально-логічних умінь є використання таких технологій як «Палички Кюїзенера», логічні блоки Дьєнеша, ТРВЗ (Г.С. Альтшуллера), це дозволяє через ігровий матеріал невимушено здійснювати логіко-математичні дії, які приховані у цікавих практичних завданнях.

На твердження Н. Лазарович, ефективним засобом формування навчально-логічних умінь дітей виступає художньо-продуктивна діяльність, коли діти вчаться добирати кольори, розташовувати об'єкти в малюнках та аплікаціях, співставляти їх величину, довжину, ширину, орієнтуватися на площині [2].

Отже, формування навчально-логічних умінь у дітей дошкільного віку є важливими в розвитку логіко-математичної компетентності, що здійснюється наскрізно за всіма освітніми напрямками розвитку дошкільників.

Список використаних джерел

1. Алеко О. А. Способи формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2018. № 5. С. 161–164.

2. Лазарович Н. Б. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2015. 90 с.

3. Применко І. Аналіз методів формування звички до розумової праці у дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: зб.матер. III Міжн. Інтернет-конференції (м. Вінниця, 12 квітня 2019 р.) Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2019. Вип.8. 178–179 с.

Юлія СИДОРЕНКО,

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

РОЗВИТОК КОГНІТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Реформа освіти в Україні та впровадження концепції Нової української школи зумовили необхідність переосмислення підходів до підготовки дітей до шкільного навчання. Особливої актуальності набуває питання розвитку

когнітивних навичок дітей старшого дошкільного віку, які є фундаментом для успішного опанування шкільної програми та формування ключових компетентностей, визначених Новою українською школою.

Сучасні дослідження в галузі дошкільної педагогіки та психології підтверджують, що рівень розвитку когнітивних процесів у дітей 5-6 років є визначальним фактором їхньої адаптації до шкільного середовища та успішності в навчанні. Втім, спостерігається суперечність між вимогами Нової української школи [2] та традиційними підходами до підготовки дошкільників, які часто зосереджуються на накопиченні знань, а не на формуванні здатності до критичного мислення, самостійного пошуку інформації та вирішення проблемних ситуацій. Це зумовлює необхідність розробки та впровадження інноваційних методик розвитку когнітивної сфери дитини, які відповідатимуть концептуальним засадам Нової української школи.

Згідно з усталеною науковою термінологією, когнітивні процеси являють собою ментальні функції, що забезпечують логічно впорядковану та усвідомлену обробку вхідної інформації. До ключових когнітивних функцій належать пам'ять, увага, сприйняття, розуміння, мислення, прийняття рішень, а також дії та впливи, які залучаються в контексті пізнавальної діяльності індивіда. Результатом інтегративної роботи зазначених процесів є набуття індивідуального досвіду, що є фундаментальною основою для формування компетентностей, знань, умінь та навичок [3]. Когнітивний розвиток становить собою процес формування та вдосконалення зазначених ментальних функцій.

Найвидатнішими зарубіжними вченими, що вивчали досліджувану проблематику, були Ж. Піаже, Д. Раппопорт, Р. Гарднер, Ф. Хольцман, Дж. Келлі, У. Скотт, О. Харві, Х. Шродер, Ф. Бартлетт, С. Палмер.

Як зазначають Н. Трофаїла та І. Рогальська-Яблонська: «Когнітивна сфера дитини являє собою зв'язок пізнавальних процесів, таких як: пам'ять, мислення, відчуття, сприйняття, увага, уява. В результаті взаємодії цих процесів дитина дошкільного віку може отримувати, переосмислювати, зберігати та відтворювати інформацію, яку отримує із навколишнього світу, а також здатність дитини творчо переосмислювати дану інформацію, що накопичуються в процесі індивідуального розвитку» [4].

Базовий компонент дошкільної освіти (БКДО) є державним стандартом, що визначає вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів освіти дітей дошкільного віку в Україні. Оновлена редакція БКДО 2021 року, розроблена з урахуванням принципів Нової української школи, особливу увагу приділяє розвитку когнітивних компетентностей [1]. Одним із ключових освітніх напрямів БКДО, що безпосередньо пов'язаний із розвитком когнітивних навичок, є «Дитина в сенсорно-пізнавальному

просторі». Цей напрям спрямований на формування в дітей сенсорно-пізнавальної компетентності, що включає розвиток сенсорних процесів, уваги, пам'яті, логічного мислення, уяви, а також елементарних математичних та дослідницьких умінь.

Для дітей старшого дошкільного віку (5-6 років) БКДО визначає ряд конкретних компетентностей в межах напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Зокрема, передбачається розвиток здатності дитини порівнювати предмети за різними ознаками, класифікувати їх, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити прості умовиводи, орієнтуватися в просторі та часі, а також використовувати математичні знання в практичній діяльності.

Розвиток когнітивних навичок у старшому дошкільному віці є визначальним фактором готовності дитини до успішного навчання в початковій школі, особливо в умовах реформи Нової української школи. Кожна із ключових когнітивних навичок відіграє свою важливу роль у підготовці дитини до нових академічних та соціальних вимог. Увага є необхідною для того, щоб дитина могла зосередитися на поясненнях вчителя, виконувати навчальні завдання та не відволікатися на сторонні подразники. В умовах Нової української школи, де значна увага приділяється активним методам навчання та самостійній роботі, здатність до концентрації є особливо важливою.

Розвинена пам'ять дозволяє дитині запам'ятовувати навчальний матеріал, інструкції та правила, що є основою для засвоєння знань із різних предметів, передбачених програмою Нової української школи. Уява сприяє розвитку творчості та нестандартного мислення. Здатність фантазувати та генерувати нові ідеї допомагає дитині бути більш ініціативною та успішною в навчанні у школі. Мислення, особливо логічне та критичне, що відіграє важливу роль в умінні дитини аналізувати інформацію, розв'язувати проблеми та робити висновки, – є необхідним для успішного навчання за новими освітніми стандартами.

Розвинене мовлення забезпечує дитині можливість ефективно спілкуватися з учителями та однолітками, висловлювати свої думки та розуміти навчальний матеріал. Комунікативні навички є одними із ключових компетентностей, що формуються в Новій українській школі.

Отже, розвиток когнітивних навичок дітей старшого дошкільного віку є ключовою умовою їхньої ефективної підготовки до навчання в Новій українській школі, оскільки саме ці навички формують фундамент для успішного опанування шкільної програми та формування ключових компетентностей. Особливої ваги набуває відповідність підходів до розвитку когнітивної сфери дитини між дошкільною та початковою освітою, що реалізується через принцип наступності, закладений у концепції Нової

української школи. Сучасний підхід до підготовки дітей до навчання має зосереджуватись не на механічному накопиченні знань, а на формуванні здатності до критичного мислення, самостійного пошуку інформації та вирішення проблемних ситуацій, що потребує впровадження інноваційних методик розвитку когнітивної сфери дитини 6-го року життя.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 23.04.2025)
2. Онищук Л. А. Нова українська школа: реалії та перспективи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. С. 47–53.
3. Прохоренко Л. Психологія когнітивних порушень у дітей : монографія. Бориспіль : ФОП «Вигнан О.С.», 2023. 130 с.
4. Трофаїла Н. Д. Розвиток когнітивної сфери та емоцій у дітей дошкільного віку. *Психолого-педагогічний пошук* : зб. наук. пр. студентів факультету дошкільної освіти / за ред. Курка О. І. Вип. 3. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2016. С. 288–292.

Валерія СУХОЩЕНКО,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: к. пед. н., доц. **Тетяна ЛІСОВСЬКА**

ВИКОРИСТАННЯ АРТТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ

Сучасна система дошкільної освіти спрямована на забезпечення всебічного розвитку дитини, її особистісне зростання та стимулювання креативного мислення. Одним із дієвих інструментів реалізації зазначених цілей виступають педагогічні арттехнології, які інтегрують мистецькі методи в освітній процес. Застосування таких технологій сприяє гармонійному розвитку дошкільників, водночас підтримуючи їхній художньо-естетичний досвід і психоемоційне благополуччя.

За педагогічним словником, арт-технології – це педагогічні методи, що ґрунтуються на використанні різних видів мистецтва з метою розвитку особистості та її емоційного стану через творчість. Ці технології спрямовані на залучення дітей до активної мистецької діяльності, що стимулює їхню

креативність, комунікативні навички та психоемоційний комфорт [1].

На нашу думку, арттехнології являють собою систему методів і прийомів, що інтегрують різні види мистецтва, такі як живопис, музика, театр, театралізовані вистави та хореографія у процес розвитку дітей. Завдяки цим технологіям діти отримують можливість розвивати творче мислення, покращувати емоційний стан, долати тривожність, а також удосконалювати соціальні навички та комунікативну взаємодію. Використання мистецьких методів у дошкільній освіті створює сприятливі умови для самовираження дитини, її знайомства з довколишнім світом та емоційного розвитку, що забезпечує комплексний вплив на особистісне становлення.

Натомість, особливістю арттехнологій є їхня багатогранність, що дозволяє використовувати їх у різних аспектах дошкільного навчання. Вони спрямовані не тільки на розвиток естетичного смаку, але й на корекцію поведінки, формування навичок самоорганізації, покращення психоемоційного стану. Завдяки ним навчання стає більш захоплювальним, інтерактивним і чутливим до потреб кожної дитини.

Окрім того, вони активно використовуються для адаптації дітей з особливими освітніми потребами. Наприклад, малювання, ліплення або музикотерапія допомагають дітям із розладами аутистичного спектра чи затримками мовленнєвого розвитку легше адаптуватися до соціального середовища. Саме тому їхня роль у сучасній дошкільній освіті є надзвичайно важливою.

Низка наукових досліджень засвідчує, що ефективність використання саме мистецтва в розвитку й формуванні дітей дошкільного віку обумовлена впливом дорослого (О. Дронова, І. Газіна, К. Демчик, Т. Житник, Н. Зубарева, Г. Підкурманна, В. Рагозіна, І. Романюк, Р. Савченко, Г. Сухорукова, Л. Шульга та ін). Лише через призму сприймання дорослої людини та в різних видах власної мистецької діяльності (образотворчої, театральної, музичної) у дошкільників формується вміння розуміти «мову» мистецтва й здатність до емоційного відгуку не лише на художні образи, а й на об'єкти і явища реальності. Характерною особливістю дітей дошкільного віку є те, що вони не можуть самостійно співвідносити мистецтво з реальними об'єктами та явищами. Це зумовлює необхідність створення педагогом позитивного емоційного тла сприймання дітьми мистецтва (захоплення, зацікавлення, заохочення), що, у свою чергу, слугуватиме запорукою отримання ними повноцінної артосвіти в період дошкільного дитинства [2].

Наприклад, малювання є ефективним засобом розвитку дрібної моторики, координації рухів та кольорового сприйняття. Малювання фарбами, олівцями, крейдою активізує сенсорні процеси, а використання

пальчикового малювання, кляксографії, монотипії, малювання піском стимулює уяву та розширює експериментальну діяльність дітей. Ці методи дозволяють дитині самовиражатися через колір, форму та структуру.

Музикотерапія включає виконання пісень, слухання музичних творів, гру на дитячих музичних інструментах, що сприяє розвитку відчуття ритму та музичного слуху. Крім того, музично-ритмічні ігри та танцювальна терапія позитивно впливають на координацію рухів, формування емоційного інтелекту, зняття психоемоційної напруги та соціальну адаптацію дітей.

Метод театралізації охоплює ляльковий театр, театралізовані вистави та рольові ігри, котрі сприяють розвитку мовлення, виразності мови та вмінню працювати в колективі. Використання театральної імпровізації допомагає дітям легше виражати свої емоції, розвивати емпатію, подолати сором'язливість та формувати навички комунікації через художню образність.

Казкотерапія як ефективний метод виховного впливу дозволяє дітям засвоювати моральні норми та цінності, розвивати фантазію, логічне мислення та здатність до аналізу. Слухання та обговорення казок формує вміння робити висновки, а створення власних казкових історій та їх інсценізація підвищує рівень комунікативної компетентності та сприяє емоційно-психологічній стабільності.

На нашу думку, ізотерапія є важливим інструментом створення сприятливого емоційного середовища, оскільки вона сприяє вираженню внутрішнього світу дитини через художню діяльність. Завдяки ізотерапії діти вчаться розпізнавати свої емоції, розвивають креативність і впевненість у собі. Наприклад, техніка «малювання емоцій» допомагає дітям передавати свій настрій через кольори та форми, що дозволяє вихователям краще розуміти їхній емоційний стан і коригувати педагогічний підхід. Творчі заняття, такі як аплікація, ліплення та конструювання, сприяють розвитку просторового мислення, вдосконаленню тактильних відчуттів і моторики, що, у свою чергу, допомагає гармонізувати емоційний фон дитини та знизити рівень стресу.

Практичне впровадження кольоротерапії в закладах дошкільної освіти передбачає використання спеціально підібраних вправ, ігор та мистецьких проєктів. Наприклад, вправа «Кольоровий настрій», де дітям пропонують обрати кольорові картки відповідно до їхнього емоційного стану, дозволяє їм краще усвідомлювати та виражати свої почуття. Інший приклад – гра «Чарівний світ фарб», у якій малюки змішують різні кольори, спостерігаючи за їхньою взаємодією, що не лише розвиває творче мислення, а й допомагає зняти напругу та емоційне перенапруження. Як бачимо, інтеграція кольоротерапії в освітній процес сприяє гармонійному розвитку дітей, допомагаючи їм ефективніше адаптуватися до соціального середовища та

краще керувати своїми емоціями.

Отже, упровадження арттехнологій в освітній процес закладів дошкільної освіти дозволяє створити сприятливі умови для гармонійного розвитку кожної дитини, враховуючи її індивідуальні особливості, здібності та потреби. Це сприяє не лише творчому, а й загальному інтелектуальному та емоційному зростанню дошкільників, формуванню художньо-естетичних компетентностей, стимулюванню емоційної експресії та самовираження, роблячи освітній процес більш ефективним та сучасним.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь. 1997. 366 с.
2. Половіна О. А. Артосвіта дошкільників: технологія образотворення в дії. *Науково-методичний журнал «Мистецтво та освіта»*. 2020. № 3 (97). С. 34-40.

Аліна ФІЛІМОНЕНКО,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. **Тетяна ЛІСОВСЬКА**

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасний освітній процес у закладах дошкільної освіти спрямований на розвиток особистості дитини, її всебічне становлення та підготовку до подальшого навчання. Одним із ключових аспектів дошкільної освіти є формування творчої активності, яка сприяє розвитку креативного мислення, ініціативності та самовираження дитини. У контексті сучасних освітніх викликів виникає потреба у використанні інноваційних методів та прийомів, що дозволяють не лише ефективно активізувати творчий потенціал дітей, а й формувати їхню готовність до нестандартного мислення та пошуку оригінальних рішень у різних життєвих ситуаціях.

Формування творчої активності дошкільників базується на поєднанні традиційних і сучасних педагогічних технологій, які сприяють розвитку уяви, самостійності, комунікативних навичок та здатності до креативного підходу в пізнавальній діяльності. Важливим аспектом є створення сприятливого освітнього середовища, котре підтримує дитячу ініціативу, заохочує експериментування та стимулює дослідницьку діяльність.

Упровадження інноваційних педагогічних підходів, які відповідають

сучасним вимогам освіти, є необхідною умовою для забезпечення ефективного розвитку творчих здібностей дітей. У сучасній дошкільній освіті широко використовуються інтерактивні технології, проєктна діяльність, методи арттерапії, STEAM, технології критичного мислення та інші інноваційні підходи. Вони забезпечують можливість активного залучення дітей у процес навчання, сприяють розвитку їхньої емоційної сфери, моторики та інтелектуальних здібностей. Важливим є те, що творчість є інтегративним компонентом цих інноваційних технологій, оскільки вони не лише розвивають пізнавальні навички, а й стимулюють дітей до експериментування, фантазування та втілення власних ідей. Саме через творчий підхід до пізнання світу дошкільники отримують можливість розкривати свій потенціал, вчитися самостійно приймати рішення, генерувати нові ідеї та вільно виражати власні думки й почуття.

На нашу думку, дослідження інноваційних методів і прийомів формування творчої активності є надзвичайно важливим для модернізації системи дошкільної освіти. Застосування сучасних педагогічних технологій дозволяє зробити освітній процес більш ефективним, забезпечуючи їхню готовність до подальшого навчання та успішної соціалізації.

Серед найефективніших інноваційних методів розвитку творчої активності дошкільників можна виділити проєктну діяльність, інтерактивні технології, STEMметодику, ігровий метод та методи арттерапії. Наприклад, виконання творчих проєктів за темами «Світ тварин», «Подорож до космосу», «Як створити мультик» розвиває дослідницьку діяльність, комунікативні навички та здатність до самовираження. Використання мультимедійних ресурсів, інтерактивних дошок і мобільних додатків робить навчання більш цікавим і доступним для дітей, сприяє розвитку уяви та творчого мислення. Зокрема, інтерактивні ігри, що навчають малювати, складати музику чи створювати анімацію, дають змогу дошкільникам розвивати художнє бачення й музичний слух.

STEMосвіта, що інтегрує науку, технології, інженерію та математику, є ефективним засобом розвитку творчого потенціалу. Для дітей дошкільного віку вона може реалізовуватися через експерименти, конструювання моделей із LEGO, створення простих механізмів, що сприяє розвитку технічного мислення та інтересу до дослідницької діяльності.

Важливим елементом розвитку творчої активності є впровадження інноваційних ігрових методик, зокрема театралізованих ігор, рольових ігор та дидактичних квестів. Наприклад, створення містечка з конструктора, організація виставки дитячих малюнків чи розробка нової гри на основі арттерапії сприяють розвитку фантазії, моторики та емоційного самовираження.

Одним із ефективних прийомів для навчання дітей бачити красу навколишнього світу є метод «Чарівна рамка», коли діти спостерігають за

об'єктами крізь «бінокль» або «підзорну трубу», вирізану з картону. Подібний прийом – «Розглядання з різних точок» – передбачає зміну кута огляду для формування більш усвідомленого художнього бачення. Такі методи допомагають дитині не лише сконцентрувати увагу на деталях, а й відчути себе справжнім художником, який відкриває щось нове у звичних речах.

Використання інноваційних підходів у дошкільній освіті сприяє всебічному розвитку дитини, охоплюючи когнітивну, емоційну, комунікативну та моторну сфери. Завдяки впровадженню інтерактивних методик в освітній процес діти опановують базові когнітивні навички, зокрема аналіз інформації, логічне мислення та здатність приймати нестандартні рішення. Емоційний розвиток забезпечується через залучення до мистецтва, музики та творчої діяльності, які допомагають дитині усвідомлювати, виражати й регулювати власні емоції. Комунікативні вміння активно формуються під час проєктної діяльності, сюжетно-рольових ігор та спільної праці в колективі, що сприяє розвитку співпраці та соціальної взаємодії.

Ефективність формування творчих здібностей дошкільників залежить від таких чинників, як створення сприятливого середовища, впровадження інноваційних методик, взаємодія з однолітками, використання індивідуальних програм розвитку та організація роботи в гуртках за інтересами (художніх, музичних, театральних). Важливими є також систематичні педагогічні спостереження, які допомагають адаптувати освітній процес до інтересів і потенціалу кожної дитини.

Попри численні переваги, впровадження інноваційних методик у дошкільну освіту потребує вдосконалення матеріально-технічного забезпечення та постійного оновлення навчально-методичних комплексів. Необхідним є розширення доступу до інтерактивних технологій, розробка нових педагогічних програм та впровадження сучасних підходів до оцінювання творчої активності дітей.

Список використаних джерел

1. Гілфорд Дж. Дивергентне мислення як основа творчості у дітей. *Когнітивна психологія*. 2021. Т. 12, № 4. С. 54–68.
2. Кононко О. Л. Умови для розвитку вільної творчої діяльності дітей дошкільного віку. *Український журнал педагогіки та психології*. 2022. Т. 10, № 3. С. 45–58.
3. Романова Г. В. Творча діяльність дітей дошкільного віку: сучасні підходи. Львів: Світ знань, 2021. 198 с.
4. Савченко О. Я. Освітні технології в сучасному навчальному процесі. Київ: Освіта, 2020. 280 с.

Анна ФІЛІМОНЕНКО,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. **Тетяна ЛІСОВСЬКА**

КАЗКИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ

Казкова спадщина Василя Сухомлинського є вагомим педагогічним ресурсом, що відіграє важливу роль у розвитку художньо-естетичних здібностей дітей дошкільного віку. Його твори не лише пробуджують уяву, а й виконують значущу виховну функцію – формують емоційну чутливість, естетичне сприймання, морально-етичні уявлення та здатність до творчого самовираження. У процесі ознайомлення з казками діти навчаються сприймати довкілля через емоції, образи й художню мову, що є ключовим чинником їхнього естетичного становлення.

Художній стиль В. Сухомлинського вирізняється глибиною морального змісту, поєднанням символічності, метафоричності й водночас доступності для дитячого сприймання. Така форма викладу забезпечує легке занурення дитини у світ казки, відкриваючи перед нею образи природи, добрих вчинків, емоцій і взаємин. Наприклад, оповідання про метелика, що допомагає квітці, або про сонце, яке зігріває землю, не лише викликають у дітей позитивні переживання, а й формують естетичне сприймання світу, вчать бачити красу в буденному. Сила емоційного впливу цих творів полягає у здатності викликати співпереживання, пробуджувати естетичне співчуття й формувати внутрішню потребу в доброті та гармонії.

Художньо-естетичний розвиток дошкільника значною мірою пов'язаний із становленням творчої уяви, яка є фундаментом для майбутньої здатності до самовираження. У цьому контексті казки В. Сухомлинського виконують важливу розвивальну функцію, стимулюючи зорово-образне мислення, творчу інтерпретацію подій і емоцій. Слухаючи твори, діти не залишаються пасивними реципієнтами – вони активно уявляють пейзажі, персонажів, їхні емоційні стани та взаємодії. Образи на кшталт «лісу, що співає під вітром» або «річки, яка шепоче свої таємниці» сприяють формуванню уявлень, емоційно-чуттєвого сприймання та розвитку мовленнєвої виразності.

Важливу роль у розкритті естетичного потенціалу казки відіграє діалогічна взаємодія вихователя з дітьми. Обговорення змісту твору, постановка відкритих запитань («Що відчував герой?», «Як би ти вчинив?», «Якою ти уявляєш цю квітку?») активізують мисленнєві процеси, формують

здатність до емоційної рефлексії та сприяють розвитку естетичного судження. Такі бесіди створюють умови для інтеграції емоційного, морального та художньо-естетичного досвіду, що є надзвичайно важливим на етапі дошкільного дитинства.

Для того щоб казки Василя Олександровича Сухомлинського максимально розкрили свій потенціал у розвитку художньо-естетичних здібностей, доцільно застосовувати різноманітні інтерактивні та творчі методи роботи з ними. Одним із таких методів є інсценування сюжетів. Коли діти беруть участь у відтворенні казки, приміряючи на себе ролі персонажів, вони не лише глибше занурюються в її зміст, а й розвивають артистичні здібності, уяву та емоційну виразність. Наприклад, розігруючи історію про зайчика, котрий шукає друга, дошкільнята вчаться передавати почуття через жести, інтонацію та міміку, що сприяє їхньому естетичному розвитку. Ще одним ефективним методом є створення ілюстрацій до казок. Малюючи сцени з улюблених творів, діти втілюють свої емоції та фантазії на папері, що поглиблює їхнє сприйняття естетичних образів і розширює межі творчої уяви. Колективне малювання, наприклад, картини осіннього лісу чи весняного поля за мотивами казок, учить дошкільників працювати разом, ділитися ідеями та втілювати їх у спільному творчому проєкті.

Інтеграція казкового матеріалу в інші види мистецької діяльності також значно підсилює ефект естетичного виховання. Наприклад, казку про пташку, яка співає вранці, можна доповнити музичним заняттям, де діти слухають мелодії, що імітують звуки природи, або навіть створюють власні «пісні пташки» за допомогою простих інструментів. Ліплення фігурок персонажів казок, таких як сонечко чи дерево, розвиває дрібну моторику й уяву, а створення аплікацій із кольорового паперу допомагає дітям експериментувати з кольорами та формами. Такі заняття не лише урізноманітнюють сприйняття казок, а й дозволяють дошкільнятам відчувати себе справжніми митцями, що творять красу власними руками. Подібний комплексний підхід сприяє формуванню цілісного естетичного досвіду, коли діти вчаться бачити зв'язок між літературою, музикою, образотворчим мистецтвом і природою.

Казки В. Сухомлинського також відіграють важливу роль у розвитку емоційного інтелекту дошкільників. Через емоційне занурення в казковий світ діти вчаться розпізнавати почуття героїв, співпереживати їм і переносити ці навички в реальні життєві ситуації. Наприклад, оповідання про маленьке кошеня, що загубилося, чи про дерево, що сумує за дощем, викликають у дітей зворушення, бажання допомогти, а також розуміння цінності доброти й турботи. Такий емоційний досвід формує чутливість до краси та гармонії, допомагає малюкам усвідомити, як пов'язані внутрішні переживання із зовнішнім світом. Ця здатність до емпатії, що розвивається

через казки, є основою для подальшого естетичного сприйняття мистецтва й людських взаємин [2, с. 217].

Казки Василя Сухомлинського посідають важливе місце в системі художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку, оскільки не лише збагачують їхній внутрішній світ, а й створюють сприятливі умови для всебічного особистісного розвитку. Вплив казок В. Сухомлинського ґрунтується на їхній здатності звертатися до глибоких емоційних переживань дитини, викликаючи не лише захоплення красою описаного світу, а й бажання бути його активним творцем. Така емоційно-естетична взаємодія сприяє формуванню позитивного ставлення до оточення, розвитку емпатії, здатності до художньої інтерпретації та самовираження. У процесі слухання чи обговорення казок про добро, співчуття, красу природи й людських взаємин дитина не лише отримує естетичне задоволення, а й засвоює цінні життєві орієнтири, набуває досвіду морального вибору. Це сприяє формуванню цілісної особистості з розвиненим естетичним смаком, емоційною чуйністю та схильністю до творчої діяльності.

Отже, казки В. Сухомлинського є потужним засобом розвитку художньо-естетичних здібностей дошкільників. Вони позитивно впливають на емоційну сферу, активізують уяву, збагачують мовлення, формують чутливе ставлення до краси, добра, людяності, етичні переконання та надихають на творчу самореалізацію.

Список використаних джерел

1. Вивчення і впровадження ідей Василя Сухомлинського в практику сьогодення: *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та молодих науковців* (9 жовтня 2024 року, м. Кропивницький) / за ред. І. Г. Баранюк, О. С. Радул. Кропивницький : ФОП Піскова М. А., 2024. 176 с.
2. Реалізація ідей В. О. Сухомлинського в практиці роботи сучасних освітніх закладів : збірник матеріалів регіональних педагогічних читань / Відп. за випуск: І. М. Лапшина, Л. В. Любчак, Н. Ю. Родюк. Вип. 14. Вінниця : ТОВ «Ландо ЛТД», 2018. 268 с.
3. Сікорський П., Герцюк Д. Василь Сухомлинський: наук. праці. Львів : Бадікова Н. О., 2018. 252 с.

Галина ЧЕРЕШНЄВА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА

ПОТЕНЦІАЛ ЗАСОБІВ МОБІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛЯ І БАТЬКІВ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Затребуваність формування освітнього е-середовища та взаємодії між суб'єктами освіти є важливою складовою сучасної освіти. Вимушене дистанційне навчання стало серйозним і нелегким викликом для всіх учасників освітнього процесу: педагогів, дітей та батьків. Організувати якісне навчання із використанням цифрових інтернет-технологій, вмотивовувати дітей, давати раду технічним проблемам із різними освітніми платформами, підтримувати зв'язок із батьками, консультувати їх в онлайн просторі це наша сучасність.

У роботах науковців Є. Бондаревської, В. Кузя, В. Панок педагогічна взаємодія сприймається як найскладніший процес, що складається із безлічі компонентів – дидактичних, виховних та соціально-педагогічних. Вона обумовлена освітньою діяльністю, цілями та завданнями навчання та виховання. Якщо виходити з того, що батьки та сім'я загалом – це активні суб'єкти цілісного педагогічного процесу, його соціальні замовники, зацікавлені в кінцевому підсумку то, взаємодія із сім'єю – це головна умова успішного здійснення освітньої діяльності педагогів [2].

Упровадження засобів мобільної комунікації стало можливим завдяки використанню та розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), під якими розуміють «уніфіковані технології та інтеграцію телекомунікацій, комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію», «сукупність методів і засобів застосування інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і засобів зв'язку для забезпечення ефективного процесу навчання», «сукупність методів, засобів і прийомів, використовуваних для збирання, систематизації, зберігання, опрацювання, передавання, подання всеможливих повідомлень і даних, суттєво впливають на характер виробництва, наукових досліджень, освіти, культуру, побут, соціальні взаємини і структури.

До засобів мобільної комунікації відносять цифрові й портативні мобільні пристрої, завдяки яким можна здійснювати дії щодо створення, збирання, зберігання, обробки, відображення, передавання, розповсюдження,

використання, захисту інформації [2]. За даними проведеного всеукраїнського опитування батьків, найбільшу популярність здобули такі засоби мобільної комунікації: соціальні мережі та месенджери, дистанційні платформи, електронна пошта. Найпопулярніші інструменти та платформи для дистанційного навчання – Classroom, Youtube, Zoom, Skype. Найпопулярнішими соцмережами визнано Facebook. Серед месенджерів найбільшу популярність здобув Viber.

Під використанням можливостей засобів мобільної комунікації для забезпечення педагогічної взаємодії вихователя і батьків здобувачів дошкільної освіти варто враховувати анонсовану науковцями всеохоплюваність поширення ІКТ:

їх класифікацію, зокрема програмні продукти: Інтернет і його інструменти (електронна пошта, браузер, вебсайти, пошукові системи, форуми, аудіо- та відеочати), засоби IP-телефонії, платформи для мережових курсів, блоги, мікроблоги, сервіси для зберігання фото, відео, презентацій, контактні сервіси, smartтехнології, хмарні технології, геосервіси;

їх особливості: гіпертекстову організацію інформації, мультимедійність, унаочнення, гіпермедійність, можливість уніфікованого та творчого подання інформації, необмежені можливості для створення та публікації власних електронних даних;

виконувати ними в освітньому процесі функції: навчальну, мотиваційну, організаційну, розвивальну, виховну функції [3].

Основним підґрунтям використання можливостей засобів мобільної комунікації для забезпечення педагогічної взаємодії вихователя і батьків здобувачів дошкільної освіти є ІКТ, завдяки їх здатності й швидкості передавання інформації від однієї людини до іншої сприяє успішній і швидкій адаптації людини до різних умов і змін; ролі у створенні нової системи освіти, що відповідає вимогам інформаційного суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти; позитивної ролі у подоланні стереотипів, формуванні сучасної інформаційної культури людини та необхідного рівня інформаційно-комунікаційної та полікультурної компетентностей; удосконалення освітнього процесу; сприянні всебічному і гармонійному розвитку всіх учасників освітнього процесу [3].

Можна переконливо стверджувати, що використання потенціалу засобів мобільної комунікації для організації педагогічної взаємодії вихователя і батьків здобувачів дошкільної освіти відкриває багато можливостей для спілкування, професійної діяльності, професійного розвитку [2], оптимального розвитку суб'єктів освітнього процесу.

Використовуючи можливості засобів мобільної комунікації в забезпеченні педагогічної взаємодії вихователя і батьків здобувачів дошкільної освіти слід дотримуватися таких критеріїв: відповідність

поставленим цілям, універсальність інструментів, зрозумілість інтерфейсу та форми: відео конференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування, соціальні мережі, месенджери (Viber), сервіси Google. Як слушно зазначають І. Бацуровська й О. Самойленко, такі інструменти дають змогу урізноманітнювати засоби спілкування і педагогічного співробітництва, активізувати роль педагога й здійснювати повний контроль за процесом навчання.

Теперішнє покоління не уявляє свого життя без гаджетів. Боротися із цим сенсу немає, тому використовувати деякі ігри для навчання можна цілком успішно. Тому намагаємося бути «на одній хвилі» зі здобувачами дошкільної освіти та їх батьками.

Отож, потенціал засобів мобільної комунікації для організації забезпечення педагогічної взаємодії вихователя і батьків здобувачів дошкільної освіти полягає у здійсненні оперативного й динамічного інформаційного обміну між педагогічною і батьківською спільнотою, урахуванні думки батьків, їх долучення до побудови індивідуальної траєкторії освіти й розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Гиркин І. В. Нові підходи до організації навчального процесу з використанням сучасних комп'ютерних технологій : навч. посіб. Київ : Інформаційні технології, 2018. 202 с.
2. Паламарчук В. Ф. Інноваційні процеси в педагогіці. Київ : Крок, 2018. 156 с.
3. Семеніхіна О. Формування умінь унаочнювати навчальний матеріал засобами комп'ютерної візуалізації. Суми : ВВП «Мрія», 2017. 89 с.

Анастасія ШПИЛЬОВА,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*
Науковий керівник: к. пед. н., доц. **Тетяна ЛІСОВСЬКА**

НЕТРАДИЦІЙНІ ТЕХНІКИ МАЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ ТА УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток дрібної моторики та уяви є невід'ємною складовою гармонійного психофізичного становлення дитини дошкільного віку. Одним із ефективних педагогічних засобів, що сприяють цьому процесу, є використання нетрадиційних технік малювання. Застосування таких технік

забезпечує дитині можливість вільного самовираження, активізує творчий потенціал, стимулює пізнавальну активність та інтерес до експериментування.

Сутність нетрадиційного малювання полягає у використанні нестандартних матеріалів, інструментів і прийомів, що відрізняються від класичних методів роботи з олівцем, пензлем і фарбами. До таких технік належать малювання пальцями, долонями, нитками, поролоном, штампами, м'ятою паперовою серветкою, свічкою, зубною щіткою, кляксографія, монотипія, малювання по мокрому, набризк, відбитки овочів і фруктів тощо. Вони створюють сенсорне різноманіття й урізноманітнюють візуальний досвід дитини, розвивають тактильну чутливість, координацію рухів, зорово-моторну синхронізацію. Робота з такими матеріалами активізує дрібні м'язи кисті, пальців, що є необхідною умовою для підготовки руки до письма, а також стимулює розвиток мовлення через активацію суміжних зон кори головного мозку. Окрім цього, діти навчаються планувати свої дії, співвідносити бажане з реальним результатом, розвивають уміння аналізувати, порівнювати, фантазувати.

Нетрадиційні техніки малювання мають потужний емоційно-релаксаційний ефект. Завдяки відсутності жорстких рамок і критеріїв «правильно-неправильно», діти відчувають себе впевнено, вільно виражають свої емоції, що сприяє розвитку емоційного інтелекту, зниженню тривожності, формуванню позитивної самооцінки. Крім того, спільна творча діяльність у групі сприяє розвитку соціальних навичок, навичок співпраці та комунікації.

На нашу думку, використання нетрадиційних технік малювання в закладах дошкільної освіти виступає ефективним інструментом цілісного розвитку дитини. Вони не лише розвивають уяву та дрібну моторику, а й формують базові пізнавальні, емоційні та соціальні компетентності, необхідні для подальшого навчання та адаптації в соціумі. Використання нетрадиційних технік малювання в роботі з дітьми дошкільного віку висвітлено українськими вченими: Т. Журавко [3], Н. Когут [4], Т. Боярінова [1], Л. Шульга [5] та інші. Зокрема, Т. Боярінова розкрила значення використання нетрадиційних технік малювання для розвитку креативності дошкільників. Учена наголосила на тому, що кожна з цих технік – це гра, завдяки якій діти почувають себе впевненіше, можуть фантазувати та висловити власні почуття. Особливою їхньою цінністю є доступність, яка дозволяє дошкільникам швидко досягти поставленої цілі під час творчої діяльності, реалізувати власний творчий задум та викликати лише позитивні емоції [1].

За Т. Журавко, «нетрадиційні техніки малювання – це поштовх до розвитку уяви, творчості, прояву самостійності, ініціативи, вираження

індивідуальності. Застосовуючи і комбінуючи різні способи зображення в одному малюнку, діти вчаться думати, самостійно вирішувати, яку техніку обрати, щоб надати художньому образу найбільшої виразності» [3, с. 5].

На наше переконання, нетрадиційні техніки малювання – це засоби художньої діяльності, котрі дозволяють вийти за межі класичних методів малювання (малювання пензлем, олівцями або фломастерами).

Проаналізувавши освітню програму для дітей від 2 до 7 років «Дитина» [2], з'ясували, що для кожної вікової групи автори програми запропонували тематику для малювання, відповідно якої прописали нетрадиційні техніки малювання. Для дітей раннього дошкільного віку автори програми пропонують: «Краплинки дощу» (малювання пальцями), «Фруктова феєрія» (штампування фруктами), «Перший сніг» (малювання пальцями), «Ялинка-веселинка» (малювання долоньками), «Віхола» (малювання пальцями обох рук коловими рухами), «Квіти-долоньки» (малювання долоньками), «Сонячні промінчики» (малювання пальцями), «Цвіт яблуні» (малювання пучечками пальців), «Веселка» (малювання губкою і ребром долоні), «Пейзаж з річкою» (малювання губкою, долонями), «Рясніє поле маками» (малювання губкою (зелений фон), пальцями по вологій поверхні (маки)) [2, с. 52–53].

Для дітей молодшої групи: «Помідори й огірочки попросилися у бочку» (малювання з використанням овочевих штампів), «Дощить осіннє небо» (малювання пальчиками на вологому тлі), «Кружляє листя в танці» (кольорове передруковування засушеного листя, моченого у фарбу), «Зайчиха із зайчатами» (малювання за допомогою долоньки, пальчиків, домальовування пензликом), «Новорічна ялинка завітала до нас» (малювання долоньками), «У пухнасте біле пір'я одягнулася зима» (малювання губкою), «Підсніжник закликає нам весну» (малювання пальчиками, домальовування пензликом), «Ваблять жовто-синім оком красені братки» (малювання повітряними кульками), «В небі річка заблукала і дощем на землю впала» (малювання губкою, пальчиками, по вологому). «Салют у вечірньому небі» (малювання губкою, втулкою від харчової плівки або фольги з надрізами), «Вишеньки-черешеньки червоні спілі» (малювання маленькими повітряними кульками, друкування листям, домальовування пензликом), «Периковий компот» (малювання кулачком на шаблоні банки) [2, с. 107–108].

Для середньої групи: «Підводний світ» (малювання на харчовій плівці у техніці «акваріум»), «Барви осені» (малювання губкою, пальчиками, друкування листям), «Котик Зіггі» (малювання за допомогою ватних дисків, пальчиків), «Ялинковий хоровод» (штампування на склі), «Візерунки на вікні розмальовує зима» (у техніці «акваріум»), «Натюрморт з цитрусовими» (штампування та домальовування пензликом), «Червоне сонечко заходить за зимові обрії» (малювання губкою, пальчиками по вологому), «Зоопарк» (малювання звірів на основі відбитків долоньок у різних положеннях),

«Красень павич» (малювання на основі відбитку долоньки з розчепіреними пальчиками), «Квіти для улюбленої матусі» (малювання за допомогою повітряної кульки), «Зоряна ніч» (малювання за мотивами картини Ван Гога за допомогою губки, зубної щітки), «Їжачок Колько Колючка» (малювання за мотивами твору В. Нестайка «Пригоди їжачка Колька Колючки та зайчика Косі Вуханя» на основі відбитку долоньки й кольорових відбитків виделки), «Морський пейзаж» (малювання по вологому за допомогою губки, відбитка ребра долоньки – образ вітрильника) [2, с. 174–175].

Для старшої вікової групи: «Рапсодія дощу» (використання різних технік на вибір – пальчиками, ватними паличками, коктейльними трубочками, зубною щіткою), «Візерунки на снігу» (малювання на снігу кольоровою водою) [2, с. 252-253].

На нашу думку, нетрадиційні техніки малювання відіграють ключову роль у розвитку дрібної моторики та уяви у дітей дошкільного віку:

- по-перше, діти мають змогу експериментувати із застосуванням у малюванні різних інструментів та матеріалів;

- по-друге, використання нестандартних матеріалів (ватні палички, губки, нитки тощо) допомагає дітям бачити звичні речі по-новому.

- по-третє, нетрадиційні техніки малювання, такі як «кляксографія», «ниткографія» або «граттаж» спонукають дітей дошкільного віку бачити образи у випадкових формах, доповнювати їх власним задумом і створювати оригінальні та неповторні композиції;

- по-четверте, під час такого малювання діти не обмежені, що сприяє до вільного висловлення дітьми власних думок та почуттів, а відсутність чітких рамок і суворих правил дозволяє проявляти креативність, розвивати самостійність і впевненість у власних силах;

- по-п'яте, під час малювання манкою, сіллю або піском у дошкільників активізуються тактильні відчуття, а створення малюнків за допомогою штампів або відбитків долоньок розвиває в них координацію рухів, точність і силу натиску, що безпосередньо сприяє укріпленню м'язів рук, і розвиває дрібну моторику пальців.

Отже, використання нетрадиційних технік малювання не лише урізноманітнює творчу діяльність дітей, а й сприяє їхньому всебічному розвитку, формуючи сенсомоторні, когнітивні, емоційно-комунікативні навички, необхідні для успішної адаптації, навчання та повноцінної участі в соціальному житті.

Список використаних джерел

1. Боярінова Т. Нетрадиційні техніки малювання у розвитку креативності дошкільників. *Інформаційний, науково-методичний журнал «Освіта Сумщини»*. № 4 (64), 2024. С. 40-43.

URL: https://znayshov.com/FR/40274/Osvit_Sumsh_4_2024-40-43.pdf

2. Дитина. Освітня програма для дітей від 3-х до 7 років. Науковий керівник проєкту: В. О. Огнев'юк, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор філософських наук, професор, академік НАПН України. Авт. колектив: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна, К. І. Волинець та ін. Київ, 2020. 440 с. URL: <https://dnz16.vn.ua/sites/dnz16.vn.ua/documents/7c969ab834ec0c.pdf>

3. Журавко Т. В. Нетрадиційні техніки малювання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: навч.-метод. посібн.; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 125 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13371>

4. Когут Н. А. «Чарівний малюнок». Методичні рекомендації. Луцьк, 2022. 64 с. URL: <https://dnz23.lutsk.ua/wp-content/uploads/2022/02/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%A7%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F-%D0%97%D0%94%D0%9E-%E2%84%9623-%D0%9A%D0%BE%D0%B3%D1%83%D1%82-%D0%9D.%D0%90..pdf>

5. Шульга Л. Використання нетрадиційних технік у дитячій образотворчості. *Дошкільне виховання*. № 12. 2019 URL: https://jmil.com.ua/files/dv_2019-12/dv2019-12_p9.pdf

Софія ШУПІК,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Криворізького державного педагогічного університету
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ДІАГНОСТИКА ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОЄКТИВНИХ МЕТОДИК

Діагностика особистості дитини за допомогою проєктивних методик є важливим напрямом у сучасній психології, оскільки дозволяє отримати глибоке розуміння внутрішнього світу дитини та виявити її індивідуальні особливості. Проєктивні методики допомагають досліджувати емоційний стан, самооцінку, міжособистісні стосунки та приховані конфлікти, використовуючи творчий потенціал дитини. Крім того, їх можна ефективно використовувати для адаптації діагностики до вікових та когнітивних особливостей дитини, що

робить ці методики унікальними та незамінними у практиці дитячого психолога. Отже, використання проєктивних методик є не лише діагностувальним, але й важливим терапевтичним інструментом для роботи з дітьми.

Першу проєктивну методику, засновану на психологічній теорії проєкції, було створено у 1938 році американським психологом Генрі Мюррей, який розробив відомий Тематичний апперцептивний тест (ТАТ).

Термін «проєктивні техніки» запропонував у 1939 році Л. Франк для позначення наявних методів, таких як асоціативний тест К. Юнга. Що дало змогу створити сучасну класифікацію: конститутивні; конструктивні; експресивні; семантичні [6].

Зупинимось на характеристиці малюнкових тестів. Основними характеристиками яких виступають: зрозумілість, доступність для дітей, можливість дослідити внутрішній світ дитини через її творчість та виявити проблеми та переживання, які дитина не може усвідомити або висловити вербально; можуть бути адаптовані до конкретних потреб дитини та контексту діагностики; мають терапевтичний ефект [3]. Окрім цього, використання малюнкових тестів для дослідження особливостей особистості базується на принципі проєкції – перенесення внутрішніх переживань, уявлень та бажань на зовнішні образи. У процесі малювання людина відображає своє ставлення до певного об'єкта або ситуації, а сам малюнок стає своєрідним зашифрованим повідомленням, яке можна інтерпретувати.

Перед тим як розпочати діагностику, педагог має створити атмосферу, в якій панує доброзичливість, відвертість і емоційне піднесення. Це важливо для того, щоб дитина почувалася комфортно і готовою до взаємодії. Поряд із вербальним спілкуванням важливим аспектом розвитку дітей є їхнє сприйняття кольорів. Кольори можуть мати різний вплив на дітей, формуючи їхні емоційні реакції та сприйняття навколишнього світу. Наприклад, теплі кольори, такі як жовтий і оранжевий, зазвичай асоціюються з позитивними емоціями, радістю та активністю. Натомість холодні кольори, такі як синій або зелений, можуть викликати відчуття спокою і безпеки. Це підтверджується дослідженнями, які вказують на те, що кольори можуть стимулювати або заспокоювати нервову систему дитини [4].

Діти старшого дошкільного віку починають усвідомлювати значення кольору не лише як естетичного елемента, але й як засобу виразності. Вони використовують кольори для передавання своїх емоцій у малюнках та інших творчих роботах. Під час малювання діти можуть обирати кольори відповідно до своїх внутрішніх переживань, що робить малюнки потужним інструментом для психологічної діагностики [2]. Це особливо важливо, оскільки вибір кольору може відображати емоційний стан і рівень розвитку дитини, що дає психологу можливість оцінити її психічний стан. Водночас, важливо враховувати соціальний контекст, адже вплив однолітків та дорослих також може позначатися на виборі кольору дитиною. Це підкреслює необхідність

спеціально організованої освітньої взаємодії для розвитку уявлень про колір і його значення у творчій діяльності.

Зазвичай починати аналіз кольорів на малюнках дітей варто зі старшого дошкільного віку, оскільки саме в цей період діти активно формують свої емоційні та соціальні навички, а також здатність до самовираження через творчість, що робить їх малюнки важливим інструментом для психологічної діагностики [5].

Отже, проєктивні методики мають великий потенціал у вивченні внутрішнього світу дитини, оскільки вони дають змогу виявити приховані емоційні реакції, установки та особистісні риси, які часто не виявляються в результаті традиційних методів діагностики.

Список використаних джерел

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2012. 424 с.
2. Літіченко О., Мастерук Д. (2023). Колір у художньо-продуктивній діяльності дітей дошкільного віку. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45965/1/Litichenko_Macteryk_OD_II_2023_FP_O.pdf
3. Психодіагностика дітей старшого дошкільного віку (6-7 років). Я-психолог. URL: <https://я-психолог.укр/blog/post-60>
4. Семенюк О. М. (2021). Особливості впливу кольору на дітей дошкільного віку. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15542/1/40.pdf>
5. Стаття про психологію сприйняття кольору. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Психологія_сприйняття_кольору
6. Хлівна О. М. Психологічні тенденції використання проєктивних методів в сучасній практичній психології. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Психологія. 2012. Т. 17, Вип. 8. С. 439-445. URI: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>

Олеся ЩЕРБИНА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. **Тетяна ЛІСОВСЬКА**

ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗДО ЯК УМОВА САМОРОЗВИТКУ ДИТИНИ ЗА МЕТОДИКОЮ М. МОНТЕССОРІ

Сучасна дошкільна освіта орієнтується на особистісно-орієнтований підхід, де центральною постаттю є дитина як активний суб'єкт власного розвитку. У цьому контексті особливої актуальності набувають педагогічні

системи, що визнають саморозвиток і самостійність дитини не лише метою, а й методом навчання. Однією з таких систем є методика М. Монтессорі, в основі якої – ідея про те, що кожна дитина має внутрішній потенціал до розвитку, і головним завданням дорослого є створення умов, які сприятимуть його реалізації.

Однією з ключових умов у Монтессорі-педагогіці виступає предметно-просторове середовище – структуровано організований освітній простір, адаптований до вікових та індивідуальних потреб дитини. Таке середовище не лише сприяє пізнавальній активності, а й забезпечує розвиток навичок саморегуляції, відповідальності, цілеспрямованості. Воно слугує «третім вихователем», допомагаючи дитині навчатися через власний досвід, самостійно обираючи види діяльності та матеріали.

Актуальність дослідження полягає в необхідності впровадження ефективних моделей організації розвивального середовища у ЗДО, що відповідають сучасним запитам дошкільної освіти України та міжнародним стандартам. Аналіз педагогічної системи М. Монтессорі в цьому контексті дозволяє виокремити ті підходи, які можуть бути адаптовані до практики українських закладів, з урахуванням принципів гуманістичної педагогіки, автономії дитини та педагогічного супроводу.

В основі предметно-просторового середовища, побудованого за методикою М. Монтессорі, лежать принципи свободи вибору, сенситивності, активності та самодисципліни. Важливим педагогічним завданням є організація такого простору, в якому дитина зможе самостійно взаємодіяти з навчальними матеріалами, без постійної опіки дорослого, орієнтуючись на власні інтереси та внутрішні потреби. У педагогічній системі М. Монтессорі предметно-просторове середовище поділяється на функціональні зони, кожна з яких має чітко визначену освітню мету та відповідає певному етапу розвитку дитини. Такий підхід забезпечує системність у засвоєнні знань, умінь і навичок та сприяє цілісному особистісному розвитку. Наприклад, зона практичного життя, котра спрямована на формування навичок самообслуговування, координації рухів, незалежності, уваги та послідовності дій. Діти вчаться доглядати за собою, навколишнім середовищем і взаємодіяти з іншими через прості щоденні дії: переливання, застібання, нарізання, сервірування тощо.

Сенсорна зона містить матеріали, що розвивають органи чуття, здатність розрізняти й класифікувати властивості предметів за формою, кольором, текстурою, розміром, звуком. Саме завдяки цій зоні дитина готується до абстрактного мислення через конкретний досвід.

Мовленнєва зона охоплює роботу над розвитком усного мовлення, підготовкою руки до письма, ознайомленням із буквами, розвитком навичок читання. У цій зоні використовуються спеціально створені Монтессорі-

матеріали: шершаві літери, лотки зі словами, рухливий алфавіт тощо. Математична зона сприяє формуванню понять числа, кількості, порядку, а також виконанню простих арифметичних дій. Діти працюють із матеріалами, які наочно демонструють абстрактні математичні поняття (числові штанги, веретена, золоті перли). Зона космічного виховання є інтегративною й охоплює ознайомлення з основами географії, історії, природознавства, культури, екології. Вона формує у дитини цілісне уявлення про світ, розуміння зв'язків між явищами природи та життям людини, виховує шанобливе ставлення до навколишнього середовища.

На нашу думку, функціональне зонування в Монтессорі-середовищі реалізує принцип свободи вибору й активного навчання, допомагаючи дитині самостійно будувати свій шлях розвитку відповідно до внутрішніх потреб і чутливих періодів. Натомість, у кожній із зон діти мають доступ до спеціально розроблених дидактичних матеріалів, які розміщені у відкритому доступі, зручні для використання та відповідають принципу від простого до складного.

Особливістю предметного середовища є високий рівень упорядкованості й естетичності: кожен предмет має своє місце, а простір організований таким чином, щоб не перевантажувати сприймання дитини. Така структурованість створює відчуття безпеки, стимулює до самостійної діяльності та формує навички самоорганізації.

Наявність матеріалів для самоперевірки дозволяє дитині оцінювати результати своєї роботи без зовнішнього контролю. Це розвиває вміння аналізувати, приймати рішення та не боятися помилок. Навчання через досвід у Монтессорі-педагогіці спирається не на словесні інструкції дорослого, а на дії, спостереження, відчуття та рефлексію. Роль дорослого в такому середовищі трансформується: педагог виступає не як директивний лідер, а як спостерігач, наставник і фасилітатор. Його завдання – не втручатися у діяльність дитини без потреби, але бути готовим підтримати, коли це справді необхідно.

Отже, організація середовища відповідно до принципів М. Монтессорі сприяє формуванню таких ключових компетентностей дитини дошкільного віку, як:

- здатність до самостійного вибору і прийняття рішень;
- розвиток сенсорного сприймання, моторики, мовлення, логічного мислення;
- формування внутрішньої мотивації до пізнання;
- відповідальність за власну діяльність.

Особливу увагу в дослідженні предметно-просторового середовища за методикою М. Монтессорі заслуговують напрацювання сучасних українських науковців. Зокрема, І. Дичківська та Т. Поніманська у своїх

працях ґрунтовно аналізують методико-технологічний інструментарій Монтессорі-педагогіки, підкреслюючи її практичну ефективність в умовах сучасної дошкільної освіти. Учені наголошують на гнучкості й структурованості системи, яка дозволяє реалізовувати принципи саморозвитку через діяльність, адаптовану до індивідуальних особливостей кожної дитини [1; 2].

Питання математичного розвитку в межах Монтессорі-середовища досліджує Д. Сорокова, яка у своїх методичних розробках – зокрема в посібнику *«Математика за методом М. Монтессорі в дитячому садку та школі»* [3] – надає чіткі алгоритми роботи з дидактичним матеріалом для формування в дітей базових математичних уявлень. Особливої уваги заслуговує підхід до навчання дошкільників оперування числами в межах десяти: через сенсорну основу, маніпулятивну практику і повторювані дії діти засвоюють поняття кількості, складу числа, порядку та арифметичних дій у доступній і зрозумілій формі. З огляду на те, що інтелектуальний розвиток є важливою складовою цілісного становлення особистості, а розумові вміння – запорукою подальшої освітньої успішності, методичні підходи М. Монтессорі, адаптовані сучасними українськими дослідниками, становлять значну практичну цінність для вітчизняної системи дошкільної освіти.

Отже, предметно-просторове середовище, організоване відповідно до принципів педагогіки М. Монтессорі, виступає ключовою умовою для реалізації індивідуального потенціалу дитини дошкільного віку. Його структура забезпечує сприятливі умови для самостійної пізнавальної діяльності, формування навичок самоорганізації, сенсорного розвитку та емоційної стабільності.

Зміна ролі педагога у такому підході – від домінуючої до супровідної – сприяє розвитку в дитини відповідальності, ініціативності та здатності самостійно обирати зміст і темп власної діяльності. Освітній процес при цьому базується не на прямому впливі дорослого, а на створенні освітнього середовища, яке «виховує» дитину через її досвід і активну дію.

Зазначений підхід має значний потенціал для оновлення практики сучасної дошкільної освіти в Україні, оскільки відповідає принципам особистісно-орієнтованого навчання та формує в дитини компетентності, що є необхідними для успішної адаптації в соціальному середовищі та подальшому навчанні.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності : монографія. Рівне : Волин. обереги, 2016. 384 с.
2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 4-те вид., переробл. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

З. Сорокова Д. В. Математика за методом М. Монтессорі в дитячому садку та школі. Київ: Світ дитинства, 2016. 112 с.

Наталія ЮДИНА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Тетяна ЛІСОВСЬКА

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Дошкільний вік є ключовим періодом для формування фундаменту фізичного здоров'я, рухової активності та поведінкових моделей, що визначають подальше ставлення особистості до здорового способу життя. У цей час особливо важливим є фізичне виховання, яке має забезпечувати не лише розвиток фізичних якостей дитини, а й формування стійкої мотивації до оздоровчої активності, дотримання гігієнічних навичок, режиму дня та основ самодисципліни.

Комплексний підхід до фізичного виховання передбачає цілеспрямований розвиток природних рухових навичок, просторової орієнтації, ритмічності, правильної постави, а також комунікативних і соціальних компетентностей у процесі колективних форм рухової діяльності – рухливих ігор, танців, спортивних свят тощо. Водночас пріоритетними залишаються виховання дисциплінованості, відповідальності, самостійності та формування позитивного емоційного досвіду дитини.

Сучасні соціокультурні виклики зумовлюють потребу в переосмисленні традиційних підходів до фізичного виховання в ЗДО та інтеграції інноваційних педагогічних технологій, що сприяють підвищенню інтересу дітей до активної життєдіяльності. Роль педагога полягає у створенні безпечного, стимулювального середовища, яке підтримує фізичний, емоційний і соціальний добробут дитини, формуючи підґрунтя для її цілісного розвитку.

Здоров'я в цьому контексті постає як багатоаспектне поняття, що розглядається у філософському, біологічному та соціально-педагогічному вимірах. Воно охоплює гармонійний стан фізичного, психічного й соціального функціонування людини. Провідні вітчизняні науковці, зокрема М. Амосов, В. Войтенко, І. Мурахов, акцентують увагу на важливості раннього формування в дітей навичок здоров'язбережувальної поведінки, активної участі в процесах саморегуляції та оздоровлення, а також на ролі освітнього середовища у розвитку стійкого ставлення до власного здоров'я як цінності.

Значний доробок у сферу фізичного виховання дітей дошкільного віку внесли українські науковці, які активно досліджують сучасні напрями оптимізації рухової активності та збереження здоров'я дітей з урахуванням їх вікових і психофізіологічних особливостей. Такі дослідники, як О. Богінч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Калуська, Л. Лохвицька, та інші, зосереджують увагу на вдосконаленні методичних підходів до організації фізичного виховання, спрямованого на формування гармонійно розвиненої, фізично активної та соціально адаптованої особистості. У наукових працях цих науковців акцентується увага на ролі фізичних вправ, рухливих ігор, оздоровчих заходів та інтегрованих форм роботи в забезпеченні всебічного розвитку дошкільників. Особлива увага приділяється поєднанню традиційних методів із сучасними інноваційними підходами, що дозволяє досягти вищого рівня ефективності освітнього процесу. Дослідники підкреслюють важливість створення умов, які б відповідали природній потребі дитини в русі, забезпечували індивідуальний підхід до кожного вихованця та формували позитивне ставлення до фізичної активності й здорового способу життя.

На нашу думку, актуальність наукових напрацювань у галузі методики фізичного виховання зумовлена необхідністю переосмислення підходів до організації рухової діяльності в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. У цьому контексті гра набуває особливого значення як провідна форма дитячої активності, що є не лише джерелом радості, а й ефективним засобом фізичного, емоційного та соціального розвитку дитини.

Ігри – рухливі, сюжетно-рольові, спортивно-творчі – сприяють не лише формуванню фізичних якостей (сили, гнучкості, витривалості, координації), а й навичок командної взаємодії, самоконтролю, емоційної стійкості та впевненості у власних можливостях. Гра розглядається в педагогіці як засіб інтелектуального та морального зростання, що дозволяє дитині засвоювати соціальні ролі, моделювати ситуації співпраці та набувати досвіду довільної поведінки.

За філософським енциклопедичним словником В. Шинкарука, гра є формою вільного самовиявлення людини, котра передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається – як імпровізація, змагання або як вистава, репрезентація певних ситуацій, смислів, стану речей [2, с. 129]. У контексті дошкільної педагогіки вона виконує не лише розважальну, а й розвивальну функцію, сприяючи формуванню мотиваційної сфери та ціннісного ставлення дитини до навколишнього світу.

Поняття «гра» розглядається як провідна, природна для дитини форма діяльності, яка найбільш повно відповідає її віковим психофізіологічним потребам, зокрема потребі у русі, пізнанні та емоційній виразності. Найбільш яскраво ця форма проявляється в дітей молодшого та середнього дошкільного віку, водночас не втрачає актуальності й на пізніших етапах

дошкільного дитинства. Ігрова діяльність, що виникає ще в ранньому віці у вигляді простих маніпуляцій із предметами, поступово ускладнюється, збагачується новим змістом, і до старшого дошкільного віку набуває ознак усвідомленої, цілеспрямованої форми активності. У цьому віці дитина прагне моделювати світ дорослих, наслідуючи побачені дії, розігруючи соціальні ролі, відтворюючи типові життєві ситуації. Саме через гру дитина не лише засвоює культурні зразки поведінки, а й набуває досвіду співпраці, самоорганізації, прийняття правил, відповідальності.

Гра виконує важливі функції – розвивальну, комунікативну, емоційно-регуляторну, навчальну. Вона виступає ефективним засобом соціалізації, засвоєння моральних норм і цінностей, формування мотиваційної сфери та становлення особистісної автономії. В умовах фізичного виховання гра має особливу цінність, адже дозволяє реалізовувати рухову активність у формі, яка є внутрішньо мотивованою, захопливою та особистісно значущою для дитини. Використання рухливих, сюжетно-рольових та творчих ігор у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку не лише підвищує інтерес до фізичних вправ, а й забезпечує розвиток таких якостей, як витривалість, спритність, координація, сила. Водночас відбувається формування соціальних навичок, розвиток мовлення, уяви та емоційної регуляції, що підкреслює інтегрований характер гри як педагогічного феномена.

Для забезпечення гармонійного фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку необхідно впроваджувати різноманітні форми рухової активності, що охоплюють не лише традиційні фізкультурні заняття, а й заняття з елементами ритміки, хореографії, гімнастики, спортивно-ігрових естафет та інтерактивних вправ. Особливої значущості набувають вправи корекційного спрямування, які сприяють профілактиці порушень постави, розвитку дрібної моторики, координаційних здібностей і вестибулярної стійкості. Ці компоненти безпосередньо впливають на функціональний стан організму дитини, її самопочуття та рівень адаптаційних можливостей. У контексті оновлення підходів до фізичного виховання зростає роль здоров'язбережувальних технологій, що включають дихальні вправи, корекційно-розвивальні методики, елементи масажу, вправи йоготерапевтичного спрямування та релаксаційні техніки. Вони сприяють формуванню в дітей здатності до саморегуляції, усвідомленого контролю за власним тілом, навичок напруження й розслаблення м'язів, що позитивно впливає на психофізичну рівновагу та емоційне самопочуття.

Окрім розвитку фізичних якостей, важливою складовою є формування культури рухової активності, яка включає в себе не лише вдосконалення технічного виконання вправ, а й виховання свідомого ставлення до власного здоров'я. Це досягається шляхом ознайомлення дітей з елементарними

правилами безпеки під час рухової діяльності, формування гігієнічних навичок, розвитком самостійності та відповідальності у виконанні фізичних завдань.

Ефективність процесу фізичного виховання значною мірою залежить від узгодженості дій педагогів, батьків і медичних працівників. Саме міждисциплінарна взаємодія дозволяє реалізовувати цілісний підхід до оздоровлення дитини, забезпечуючи єдність освітнього та виховного впливу в умовах як закладу дошкільної освіти, так і родинного середовища.

Отже, організація фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку повинна спиратися на принципи комплексності, інтеграції традиційних і новітніх методів, диференціації та дитиноцентризму. Такий підхід сприяє не лише зміцненню фізичного стану дитини, а й формуванню стійкої мотивації до ведення здорового способу життя, активної життєвої позиції та готовності до подальшого навчання в умовах Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Богініч О. Л. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник / О. Л. Богініч, Н. В. Левінець, Л. В. Лохвицька, Л. А. Сварковська. Київ: Генеза, 2013. 128 с.

2. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. І. Шинкарука. Київ: Абрис, 2002. 751 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf

Частина II.
КРЕАТИВНІ ТВОРИ ТА ЕСЕЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ЖИТТЯ – ЦЕ МИТЬ

Вікторія ЛІПАШОВА

Тиха зоряна ніч — то мить,
Яка так швидко спливає, тікає, мчить.
Наче літак, що нестримно летить,
Віддаляючи від тебе близьких.

Сповнений щастя момент — то мить,
Він наче віолончель звучить.
Наповнює сенсом життя
І прискорює твоє серцебиття.

Тимчасова невдача — то мить,
Вона, як дрова у багатті згорить.
Лише попіл залишає за собою слід,
Але тільки так ми отримуємо досвід.

Холодна злива за вікном — то мить,
Бог бушує та за щось кричить.
Душа у такі моменти завмирає,
Бо сьогодні дощ свою мелодію грає.

Французький поцілунок на світанні — то мить
Він наче сухе вино, до нестями, п'янить.
Забуваючи про все на світі,
Блукаючи у почуттях розмаїття.

Наше життя — одна суцільна мить.
Не знаєш, коли твій вогник догорить.
Та попри це — живи, виходь за рамки,
І не жалкуй про свої останки.

03.06.2022

КОНФЛІКТ МІЖ ПОКОЛІННЯМИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ

Кого здивують такі сентенції: «На жаль, світ тепер не такий, яким був колись. Усі хочуть писати книги, і діти не слухаються батьків»? Написано це на знаменитому «Папірусі Присса» шість тисяч років тому. Ось приклад «вічної» проблеми, проблеми «батьків і дітей». Крім вічних проблем, кожна епоха ставить перед людством проблеми специфічні, характерні для певного часу. Що ж це за проблеми?

Конфлікт між поколіннями – це своєрідний лакмусовий папірець змін у суспільстві. Але окрім цієї «вічної» теми, кожна історична епоха висуває перед людиною нові виклики, які формують контекст її існування.

Сьогодні людство стикається з унікальними проблемами, яких не знали попередні покоління, а саме:

екологічна криза. Ми зіштовхуємось із наслідками бездумного споживання ресурсів: глобальне потепління, забруднення довкілля, вимирання видів. І вже не лише вчені, а й школярі вимагають дій – прикладом є всесвітні екологічні рухи молоді. Покоління демонструє готовність брати на себе відповідальність за майбутнє, але часто – без підтримки старших;

інформаційна перенасиченість. Ми щодня отримуємо стільки новин, фактів, повідомлень, що вже не маємо змоги осмислити їх повністю. Це породжує фрагментарне мислення, коли молодь знає багато, але поверхнево. Водночас школа часто не встигає адаптуватись до нових форматів знання, залишаючи дітей наодинці з нескінченним потоком інформації;

освіта. Потрібні не просто знання, а навички критичного мислення, творчості, адаптивності. Але чи готова система до цього? Чи здатна вона не просто передавати знання, а й формувати особистість, готову жити у світі постійних змін? І тут знову постає актуальним питання взаєморозуміння між учителем і учнем, між поколіннями. Бо педагог, який не хоче змінюватись, не зможе допомогти учневі, який вже живе в іншій реальності;

психологічна сфера. Зростання тривожності, депресій, емоційного вигорання серед підлітків – тривожний дзвінок для суспільства. Нам бракує часу для розмов, для справжньої присутності одне з одним. Сім'ї втрачають зв'язки, школи – авторитет, а соціальні мережі перетворюються з інструменту на заміну реальності. Проте саме в цих викликах криється шанс. Адже кожна проблема – це водночас і можливість. Можливість будувати

нову модель стосунків між батьками і дітьми, між учнями і вчителями. Можливість створити систему освіти, де розвиток особистості буде в центрі. Можливість переглянути наші цінності й знову віднайти сенс у простих, але важливих речах: співчутті, щирості, відповідальності.

Тому, аналізуючи проблеми сучасності, ми не маємо втрачати оптимізму. Бо кожна епоха – це не лише час викликів, а й час рішень. І якими вони будуть – залежить від кожного з нас.

Вікторія ГАМАНЮК

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

МОЄ ПЕДАГОГІЧНЕ КРЕДО – ЛЮБОВ ДО ДІТЕЙ

Професія педагога – одна із найвідповідальніших і найважливіших у суспільстві. У центрі педагогічної діяльності завжди має бути дитина – її потреби, інтереси, унікальність. Саме тому ключовою основою справжньої педагогіки є любов до дітей, адже без неї жодна методика, жодна система виховання не буде ефективною.

Любов до дітей – це глибоке, щире прийняття кожної дитини такою, якою вона є, здатність бачити в кожній дитині індивідуальність, потенціал, майбутнє. Педагог, який любить своїх вихованців, прагне не лише передати знання, а й допомогти дитині вирости гармонійною особистістю, відчувати свою цінність у світі. Саме любов дає педагогу терпіння і витримку, коли дитина робить помилки або поводить себе не так, як очікується. Любов вчить бачити за зовнішніми проявами глибші причини поведінки, знаходити підхід до кожного учня, підтримувати й надихати. У таких умовах навчання перетворюється з обов'язку на радість, а виховання – на процес співтворчості.

Любов до дітей проявляється в готовності до самопожертви, у щоденній праці над собою, постійному вдосконаленні своїх знань, методик, підходів. Успішні педагоги, яких згадують учні навіть через десятиліття, – це ті, хто вмів любити. Любов до дітей є початком і основою всіх педагогічних зусиль. Саме тому справжній учитель – це насамперед той, хто любить дітей, вірить у них і готовий щодня вкладати в них частинку своєї душі.

Кожна людина у своєму житті проходить важливий етап – вибір професії. Для мене цей вибір був не випадковим, а добре обдуманим і свідомим. Я обрала спеціальність «Дошкільна освіта», тому що вважаю її важливою, відповідальною і надзвичайно цікавою. Мене завжди приваблювала можливість працювати з дітьми, адже саме в ранньому віці формується основа особистості людини, її характер, уявлення про світ і моральні цінності. Вплив вихователя на дитину в цьому віці є надзвичайно сильним і я хочу бути тим,

хто допомагає дітям рости щасливими, добрими і впевненими в собі.

Я люблю дітей – їхню щирість, відкритість, допитливість. Робота в закладі дошкільної освіти потребує великої любові, терпіння, енергії й творчості. Бути вихователем означає постійно навчатися, розвиватися, вміти адаптуватися до потреб сучасної дитини, володіти педагогічними, психологічними, методичними знаннями. Для мене важливо, щоб моя праця мала сенс і приносила користь суспільству, і я впевнена, що саме в дошкільній освіті я зможу реалізувати себе як особистість і фахівець.

Ще однією причиною мого вибору стала впевненість у тому, що якісна дошкільна освіта – це фундамент майбутнього кожної дитини. Від того, як вихователь організує навчання, спілкування, ігрову діяльність залежить, як дитина буде вчитися у школі, які в неї будуть інтереси, як вона зможе взаємодіяти з іншими людьми. Я прагну бути тим вихователем, який зможе відкрити серце кожної дитини, створити безпечне, радісне, розвивальне середовище, адже в майбутньому я планую продовжити навчання та вдосконалювати свої професійні навички. Я розумію, що сучасний вихователь має володіти знаннями із психології, педагогіки, методики, інформаційних технологій, а також уміти ефективно комунікувати з батьками, тому моїм наступним кроком буде участь у професійних курсах, тренінгах, семінарах. У перспективі я також розглядаю можливість займатися науковою діяльністю або методичною роботою. Мене цікавить розробка навчально-методичних матеріалів, проєктів, проведення практичних занять для майбутніх вихователів. З часом я мрію стати наставником для молодих педагогів, передавати їм свої знання і досвід.

Моя головна мета – зробити свій внесок у розвиток освіти і виховання дітей в Україні. Я вірю, що, працюючи з любов'ю та відданістю, я зможу змінити дитячі долі на краще. Бути вихователем – це не лише навчати, а й надихати, підтримувати, розуміти. Це професія серця, і я щаслива, що обрала саме цей шлях.

Сніжана ЄВСЄВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності А6 Спеціальна освіта*

«ВІЧНІ» КОНФЛІКТИ МІЖ ПОКОЛІННЯМИ У ВИКЛИКАХ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

В історії людства кожна епоха приносила не лише «вічні» конфлікти між поколіннями, а й унікальні виклики, що визначали хід подальшого розвитку цивілізації. Від найдавніших часів до сучасності людство стикалося з війнами, епідеміями, соціальними потрясіннями, науковими проривами та

моральними дилемами. Війни за ресурси й території, рабство як основа економіки, релігійні суперечки, революції, глобальні конфлікти та екологічні катастрофи – усе це стало невід’ємною частиною історичного поступу. Вивчення цих періодів дозволяє зрозуміти, як людство реагувало на виклики свого часу і які уроки винесло з пережитих криз.

У Стародавньому світі постійні війни були невід’ємною частиною життя – від перших зареєстрованих конфліктів у Межиріччі до завоювань Персії й Риму. Політичні утворення від Сумеру до Римської імперії використовували великі армії для розширення впливу, а військові кампанії часто супроводжувалися зворотною хвилею рабства: полонених перетворювали на рабів, що забезпечувало робочу силу для аграрного і ремісничого секторів. Разом із цим існували лише примітивні медичні заклади: у Греції це були священні лікувальні храми, а в Римі військові госпіталі (валетудинарії) обслуговували переважно солдатів і рабів за примітивними стандартами того часу.

Після падіння Західної Римської імперії в V столітті виникла система феодалних відносин, де більшість селян (до 85 %) перебувала у стані кріпацтва або серфства та відпрацьовувала панщину на землях сюзерена, не маючи права вільно пересуватися чи володіти власністю. Крім того, церковні розколи, зокрема Східно-Західний розкол 1054 р., та боротьба за церковні реформи створювали напругу й нетерпимість між різними частинами християнства. Найбільш руйнівним явищем стало поширення чуми (Чорної Смерті) в 1347–1350 рр., коли загинуло близько 30–40 % населення Європи, що призвело до економічних і соціальних змін, зокрема початку занепаду феодалізму в Західній Європі.

У XVI–XVII століттях почалося масштабне відродження наук і мистецтв, але водночас наукові відкриття вступали в конфлікт із традиційною релігійною доктриною. Найвідоміший випадок – процес і засудження Галілея Інквізицією в 1633 р. за підтримку геліоцентричної системи, що суперечила вченню Церкви. Паралельно європейські держави почали колоніальні завоювання, заклавши фундамент глобальної трансатлантичної торгівлі, в рамках якої з 1501 до 1867 р. було депортовано близько 12 млн африканців у Новий світ. Ці зміни стимулювали соціокультурні зрушення, які врешті призвели до буржуазних революцій: англійської буржуазної революції середини XVII ст., Американської війни за незалежність (1775–1783) та Французької революції (1789–1799) з ідеалами «свобода, рівність, братерство».

З кінця XVIII ст. розвинулася індустріалізація, яка спричинила масову урбанізацію: величезні робітничі квартали з несанітарними умовами та довгими робочими змінами стали нормою, а фабрики й шахти експлуатували працю чоловіків, жінок і дітей по 10–14 годин на добу. Водночас зросло

забруднення довкілля: значні викиди вуглекислого газу і промислових відходів призводили до забруднення повітря та води, а відсутність систем утилізації та каналізації погіршувала санітарну ситуацію в містах. Соціальною відповіддю стала поява робітничих рухів та ідей класової боротьби: Маркс і Енгельс у своїй критиці капіталізму визначили пролетаріат як революційний клас, здатний змінити суспільний устрій.

У XX столітті людство пережило дві світові війни, які забрали десятки мільйонів життів – у Першій світовій війні загинуло близько 15–22 млн осіб і поранено понад 23 млн, а у Другій світовій війні сукупні втрати становили 50–55 млн. цивільних та 21–25 млн військових. Після 1945 р. розпочалася Холодна війна, коли наддержави уникали прямого конфлікту через загрозу ядерного знищення та вели непрямую боротьбу за вплив у різних куточках світу. Одночасно відбувався процес деколонізації: численні колоніальні території в Африці, Азії та Океанії здобули незалежність, що суттєво змінило політичну карту планети.

У XXI столітті перед людством постали нові глобальні виклики. Зміни клімату пришвидшуються: за оцінками ІРСС, кожні $+0,5^{\circ}\text{C}$ потепління спричиняють посилення екстремальних погодних явищ, що загрожує здоров'ю й продовольчій безпеці. Перенасичення інформацією сприяє поширенню фейкових новин, оскільки алгоритми соціальних мереж експлуатують когнітивні вразливості користувачів. Пандемія COVID-19 виявила вразливість систем охорони здоров'я та спричинила понад 282 млн підтверджених випадків і 5,4 млн смертей, створивши надзвичайний тиск на медичні установи по всьому світу. Одночасно міграційні кризи посилюються: станом на кінець 2023 р. 117,3 млн людей були змушені покинути свої домівки через переслідування й конфлікти.

Отже, хоча «вічні» проблеми між поколіннями справді супроводжують людство від найдавніших часів, кожна історична доба формує свої специфічні виклики. Розуміння цих проблем допомагає нам вчитися на помилках минулого й шукати шляхи подолання сучасних криз, щоб наступні покоління могли сказати: «Ми пройшли це випробування й стали сильнішими».

БУТИ ПОРУЧ ІЗ ДИТИНСТВОМ: ПЕДАГОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ РОЛІ ВИХОВАТЕЛЯ

Професія вихователя – це не лише фах, а покликання, що ґрунтується на глибокому розумінні значущості дошкільного періоду як фундаментального етапу становлення особистості. Саме у дитинстві закладаються базові цінності, формуються риси характеру, моделі соціальної взаємодії та емоційного реагування. Бути вихователем означає бути поруч з дитиною в її найтендітніший час – супроводжуючи, підтримуючи, спрямовуючи.

Поняття «бути поруч» включає готовність вихователя стати точкою опори для дитини: дарувати турботу, забезпечувати емоційне тепло, створювати атмосферу безпеки, де кожна дитина відчуває себе важливою та почутою. Це означає також мати здатність бачити світ очима дитини, розділяти її радощі й тривоги, підтримувати в перших труднощах і надихати на подальший розвиток.

Вихователь виконує посередницьку функцію між родиною та соціумом, допомагаючи дитині адаптуватися до умов колективного життя, засвоїти соціальні норми, навчитися співпрацювати, взаємодіяти, формувати емоційний інтелект. У цьому контексті вихователь не лише педагог, а й наставник, психолог, співрозмовник, фасилітатор дитячого розвитку.

Бути вихователем – означає не лише навчати, а й щодня навчатися самому. Діти навчають дорослого щирості, відкритості, здатності помічати й цінувати прості речі. Робота з дітьми передбачає постійне самовдосконалення, гнучкість мислення, емпатійність та інтелектуальну рефлексію. Лише той педагог, який сам зростає, здатен розвивати інших.

Окремої уваги заслуговує усвідомлення відповідальності, яку несе вихователь: кожне слово, кожна дія впливає на емоційний стан дитини, формує у неї ставлення до світу та до себе. Тому професійна діяльність вихователя повинна ґрунтуватися на принципах доброзичливості, поваги до особистості дитини, справедливості та педагогічної мудрості.

Щасливе дитинство є передумовою гармонійного дорослого життя. Вихователь, який своєю працею сприяє емоційному комфорту дитини, її впевненості у собі, почуттю приналежності й значущості, робить вагомий внесок у становлення людини як повноцінної, життєстійкої, відкритої до світу особистості. Саме тому бути вихователем – це бути поруч із дитинством щодня, з усією його ніжністю, силою і потенціалом.

У сучасних умовах професія вихователя вже не зводиться лише до організації занять і щоденної опіки над дітьми. Вона охоплює широкий спектр професійних завдань – від формування емоційного клімату групи до активної взаємодії з батьками та колегами. Вихователь усе частіше виконує функції емоційного наставника, координатора взаємодії, фасилітатора розвитку дитини в умовах освітнього середовища. Така професійна багатогранність вимагає не лише ґрунтовної фахової підготовки, а й високої емоційної культури, комунікативної зрілості та педагогічної рефлексії. Зростає і значущість індивідуального підходу: вихователь має вміти розпізнати потреби кожної дитини, врахувати її емоційний стан, особливості темпераменту, стиль пізнання та спосіб взаємодії зі світом. Такий підхід вимагає глибокого розуміння природи дитинства як особливого періоду, де важливе кожне слово, кожна реакція дорослого, кожне прийняте чи не прийняте дитяче переживання.

Ключовим завданням вихователя стає створення розвивального середовища, в якому дитина зможе не лише засвоювати знання, а й вільно виражати свої емоції, проявляти ініціативу, відчувати себе важливою й прийнятою. У такому середовищі вихователь виступає не джерелом тиску, а джерелом довіри – він не змушує, а заохочує, не виправляє, а м'яко спрямовує, не оцінює, а підтримує.

Особливе місце в діяльності сучасного вихователя посідає формування партнерських стосунків з батьками. Саме взаєморозуміння та співпраця між родиною і закладом дошкільної освіти є основою для створення єдиного виховного простору. Це потребує від педагога не лише інформаційного супроводу родини, а й делікатності, емпатії, здатності до ведення відкритого діалогу. Бути вихователем сьогодні – це також бути агентом змін: упроваджувати інноваційні підходи, дбати про психологічну безпеку в групі, підтримувати інклюзивність і ціннісну різноманітність. Такий вихователь не боїться визнавати свої помилки, постійно навчається і зберігає гідність у будь-яких педагогічних ситуаціях. Він не просто передає знання, а формує особистість майбутнього громадянина.

Бути поруч із дитинством – означає бути в постійному русі: рости разом із дітьми, чути їхню мову, бути уважним до деталей і водночас бачити цілісну картину їхнього розвитку. Це щоденна праця серця й розуму, що вимагає внутрішньої гнучкості, доброзичливості та готовності бути тим дорослим, якому дитина зможе довірити себе.

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У ВИКЛИКАХ СУЧАСНОСТІ

Сучасний світ – це світ неймовірно швидких змін. Технології розвиваються з такою швидкістю, що іноді не встигаєш адаптуватись до нової реальності. Інтернет, штучний інтелект, соціальні мережі, онлайн-комунікація – усе це кардинально змінює не лише побут, а й спосіб мислення, спосіб взаємодії між людьми. На відміну від античних або середньовічних часів, сьогоденні діти змалку мають доступ до всесвітньої інформації, часто – неконтрольованої. Це формує покоління, яке шукає відповіді не в батьків, учителів чи книжках, а в Google чи TikTok. Саме це породжує новий виток конфлікту поколінь: не лише у поглядах, а й у самій логіці сприйняття світу.

Інша серйозна проблема сучасності – це втрата моральних орієнтирів. У часи, коли глобалізація розмиває національні й культурні межі, а медіа диктують стандарти поведінки, краси та успіху, молоді люди часто губляться в пошуках справжніх цінностей. Якщо раніше родина, школа, суспільство виконували функцію морального компаса, то сьогодні їхній вплив значно послаблений. Це не означає, що молодь гірша – просто їхній світ набагато складніший і неоднозначніший.

Слід також згадати екологічну проблему. Наші пращури навіть не могли уявити, що перед людством постане загроза виживанню через власну недбалість – зміну клімату, забруднення океанів, вирубки лісів. І відповідальність за майбутнє планети вже сьогодні лежить на плечах молодих поколінь.

Ще одна виклик сучасності – війни й політична нестабільність. Україна переживає один із найскладніших періодів у своїй історії. Молоді люди змушені дорослішати значно раніше, ніж їхні попередники. Вони вчаться цінувати життя, свободу, національну ідентичність – і це формує зовсім інше покоління, загартоване випробуваннями, свідоме й патріотичне.

Отже, змінюються не лише часи, а й умови, в яких формується особистість. Але водночас і батьки, і діти прагнуть одного – щастя, гармонії, справедливості. І саме діалог, взаємоповага, розуміння того, що кожна епоха має свої виклики, – ось шлях до подолання непорозумінь. На мою думку, покоління мають не змагатись між собою, а вчитись одне в одного – адже тільки разом ми можемо відповісти на найскладніші виклики сучасності.

СПІЛКУВАННЯ З ДІТЬМИ – НАЙВАЖЛИВІША ФУНКЦІЯ ВИХОВАТЕЛЯ

Спілкування з дітьми є найважливішою функцією вихователя, оскільки воно становить основу педагогічного процесу і забезпечує ефективне формування особистості дитини. У наукових дослідженнях педагогічне спілкування визначається як система соціально-психологічної взаємодії між вихователем і дитиною, спрямована на створення оптимальних умов для навчання, виховання та розвитку. Цей процес включає взаємопізнання, обмін думками, почуттями, інформацією, організацію навчально-виховних заходів, а також самовираження і самоутвердження як вихователя, так і вихованця.

Ефективне спілкування ґрунтується на урахуванні вікових та індивідуальних особливостей дітей. Для наймолодших важливою є тепла, ласкава манера спілкування, що нагадує сімейне середовище, тоді як із старшими дітьми вихователь повинен вміти поєднувати чуйність із гумором і, за потреби, з категоричністю. Важливу роль відіграють як вербальні, так і невербальні засоби комунікації: інтонація, міміка, жести, темп мовлення, які допомагають передати зміст і створити позитивний емоційний клімат.

Педагогічне спілкування не обмежується лише обміном інформацією, а є засобом соціалізації дітей. Через взаємодію із вихователем діти засвоюють соціальні норми, вчаться висловлювати власні думки і почуття, розвивають комунікативні навички, що є важливим для формування їхньої особистості і майбутніх міжособистісних стосунків. Спілкування вихователя у взаємодії з дітьми виступає певною моделлю поведінки, демонструючи адекватні способи спілкування, що сприяє розвитку дітей толерантності, співпраці та самоконтролю.

Особливе значення має ігрове спілкування, яке є найбільш ефективним засобом впливу на дітей молодшого та середнього дошкільного віку. Через гру вихователь без примусу спрямовує розвиток дітей, регулює їхні взаємини, допомагає вирішувати конфлікти, використовуючи казки, вірші, іграшки та інші ігрові матеріали. Це сприяє формуванню в дітей творчої активності, розвитку емоційної сфери, а також підвищує їхню мотивацію до навчання.

Важливою складовою педагогічного спілкування є взаємодія вихователя з батьками, що забезпечує психолого-педагогічний супровід сімейного виховання. Ефективне спілкування з батьками базується на

партнерських стосунках, довірі і використанні спеціальних технологій комунікації, що дозволяють урахувати особливості кожної сім'ї і сприяють спільному вирішенню виховних завдань. Регулярне і якісне спілкування між вихователем і батьками створює умови для посилення зв'язку між родиною і закладом освіти, що позитивно впливає на розвиток дитини.

Педагогічне спілкування виконує також корекційну функцію: через діалог вихователь може визначити індивідуальні потреби, проблеми, особливості дітей і адаптувати педагогічні впливи відповідно до них. Це забезпечує персоналізований підхід, що максимально розкриває потенціал кожної дитини. Крім того, позитивний зворотний зв'язок і підтримка ініціативи дитини сприяють формуванню її самооцінки та мотивації до навчання.

Спілкування з дітьми є багатогранним педагогічним процесом, включає емоційне, соціальне, пізнавальне та корекційне спілкування. Його ефективність залежить від професійної компетентності вихователя, вміння володіти вербальними й невербальними засобами, враховувати вікові, індивідуальні та соціокультурні особливості дітей та їхніх родин. Створення сприятливого психологічного мікроклімату, атмосфери довіри і співробітництва є запорукою успішного виховного процесу і гармонійного розвитку особистості дитини.

Отже, спілкування з дітьми є вихідною функцією вихователя, що забезпечує не тільки передавання знань, а й формування соціального навичок, емоційної зрілості, творчої активності та позитивної самооцінки дитини. Його реалізація вимагає системного підходу, постійного професійного вдосконалення та тісної співпраці з родиною вихованців.

Вікторія ЛІПАШОВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

КРЕАТИВНИЙ ТВІР «ЯК МИ З ЛЮТИМ ПОДОРОЖУВАЛИ»

Одного січневого вечора я заварила собі смачне какао, додала туди маршмеллоу, і повільно надпиваючи гарячий напій, дивилася в зоряне небо. Я вдивлялася в кожную зірку, що бачила своїм неозброєним оком і мені на мить згадалося, що завтра Лютий настає, а я ще жодної сніжинки не бачила. І щойно я змогла це усвідомити, наче погода прочитала мою думку, і вмить усі зорі перетворилися на холодні, майже крижані, такі пухкі й білосніжно-білі сніжинки. Вони сипали до долу, кружляли в повільному танці та

спалахували, коли потрапляли під жовте світло ліхтаря. Аж раптом я, сама того не помітивши, стояла вже під цим снігопадом і ловила на собі купу маленьких сніжинок, що вмить танули. Жила я неподалік від лісу, тож рушила стежкою вниз, у саму глушину, де сніг окутує терні.

Насолоджуючись морозом і свіжістю, я випадково побачила дідуса, що було дуже дивним, адже тут ніколи не жили старі люди. Цікавість взяла вверх – і от я вже стою прямо перед ним і дивлюся, як він вивчає якусь мапу, а навколо нього літають якісь світлячки, тільки зимові. Побачивши моє шоковане обличчя, він анітрохи не здивувався, навпаки навіть зрадів.

– Привіт, мила дівчино, – озвався той хрипким голосом. – Мене звати Лютий, але зазвичай говорять, що я такий милий дідусь, що називають Лютик, – він мило засміявся, наче підтверджуючи щойно сказані слова.

Я стояла нерухомо й вдивлялася в нього. Він був одягнений в білий костюм, чим трішки нагадував космонавта, але ще був білий плащ, тож склалося враження ніби це якийсь суперкосмонавт із дитячого мультфільму, щоправда, той мав ще довгу борідку, вкриту снігом. Волосся було прикрите рудою шапкою, тож я не зрозуміла, якого воно кольору, але це неважливо, бо більш за все мою увагу привернули його руки. Вони були просто чарівними: кожен легкий взмах рукою Лютика випускав сніжинки, що й давали змогу йому бачити зображення на мапі.

– Я Вікторія, живу тут неподалік, – досі здивовано промовила я. – Що за мапу ви розглядаєте?

– Це завдання цього року. Маю відвідати три магичні країни і перевірити, чи все там гаразд. Завтра відправляюсь до міста Крижаних замків, звідти до Озера правдивих відображень, а потім у місто Хурделин, – слабким голосом мовив Лютик.

Я вже без здивування слухала його та намагалася зрозуміти, де знаходяться ці міста, і чому я про них ніколи не чула.

– Звучить дуже цікаво! Я ніколи не чула про жодне з цих міст і навіть не знаю, де вони знаходяться, але цікаво було б там побувати, – замріяно мовила я.

Дідусь Лютик лагідно всміхнувся, взяв мою руку, перевернув долонею вверх і насипав чарівних сяючих сніжинок.

– Я покажу тобі ці місця, – побачивши мої зацікавлені і водночас загублені очі, обережно додав: їх місце знаходження ближче, ніж ти можеш собі уявити. Вони в Лютому.

Я перевела погляд на снігових світлячків. Вони почали сяяти ще яскравіше та виконувати якісь рухи, як вмить ми вже опинилися десь посеред сніжного полю, а на небі був яскравий світанок.

Так і почалася наша подорож. Ми довго йшли, залишаючи сліди зимовими чоботами, а звідусіль лунали пориви вітру, спів снігурів та дзеленчання дзвоників, які повідомляли про наближення оленів, що перевозили людей. Пройшовши довгий шлях, нарешті ми побачили перед собою місто, сповнене купою льодяних будинків. Це було казково та дивно водночас. Там були крижані стежки, плитка, загорожі та навіть меблі в будинках.

– Оце так дивина! Я бачила таке лише в мультфільмі «Крижане серце», – вирвалося в мене швидше, ніж я про це подумала. Але Лютик не здивувався, а лише мило посміхнувся.

– Вони живуть у цій крижаній красі й самотійно будують такі будинки, – пояснив він.

– Але чому?

– Люди, що опинилися тут, були злі та ненавиділи зиму. Вони проявляли своє невдоволення і не могли радіти дрібницям життя. Тож одного дня вони прокинулися тут у засніженому полі і крізь тисячі спроб вибратися звідси здалися, полюбили зиму та почали створювати ціле місто, де були б всі умови для життя, – втомлено, але радісно зітхнув дідусь.

– І вони більше ніколи не повернуться додому? – схвилювано питала я.

– Стежка додому давно вже відкрита, але їх настільки захопило життя тут, що вони не мають бажання повертатися, – відповів Лютик.

Ми були втомлені дорогою і насиченими подіями, тож я заснула. Дідусь Лютик вкрив мене теплою сніговою ковдрою і я солодко заснула до ранку наступного дня. А він тим часом пішов перевіряти, як живуть люди.

Мій сон порушив галас людей, що сварилися поруч, та я не звернула на це уваги. Мене схвилювало, що я прокинулася в новому місці і поруч не було дідуся Лютика. І тільки-но мене почала накривати хвиля паніки, я почула за спиною голос і одразу ж видихнула.

– Добрий ранок, Вікторіє! Ви так солодко спали всю ніч, що я не хотів вас будити і сонну переніс у нове місто – Озеро правдивих відображень. Я щойно заварив каву, пригощайтесь!

Я обережно взяла гарячий кухлик із його рук і одразу ж здивувалася.

– Але ж вона біла!

– Тільки таку каву п'ють у Лютому – сніжну, – м'яко всміхнувся той.

– Тож де ми зараз і чому в цьому місті всі сваряться?

– Це місто стоїть на озері, яке розповідає правду про все на світі. Достатньо лише правильно подумати, і ти побачиш фрагменти відповіді на своє запитання прямо перед собою, у відображенні озера. Головне, що це відображення можеш побачити тільки ти та лише один раз. Тож люди задають неправильні запитання, відповідь на які їх часто розчаровує, –

Лютик зати́х і відсърбнув свою сніжну кажу.

– А я можу щось запитати? — Зацікавлено мовила я.

– Звісно! Лише пам'ятай: правильно подумай про те, що хочеш знати, – мило підморгнув дідусь.

Затамувавши подих, я замислилася, яке найтаємніше питання хвилює мене. Я майже почала медитувати, як нарешті питання само сплило в моїй голові, і я почала його про себе задавати, дивлячись у відображення. Спочатку я довго дивилася на своє відзеркалення в озері і чекала на відповідь, але врешті решт мені набридло, і я виріша запитати у дідуса, чи не зробила я щось не так.

– Я вже довгий час чекаю і бачу лише себе! – Трохи незадоволено сказала я.

– А яке запитання ти озвучила озеру? – обережно запитав Лютик.

– Я хотіла дізнатися, яке моє покликання в житті...

Він мило всміхнувся і відповів:

– Озеро не дає відповіді на ті запитання, які сховані глибоко всередині тебе. Ти маєш сама їх розкрити і відчувти, інакше ж немає ніякого сенсу.

Весь день ми гуляли цим дивним місцем і роздивлялися людей. Деякі з них поводитися весело: їхні очі блищали, було видно, як здійснюються їхні мрії. Інші ж кричали, злилися та влаштовували сварки: щось настільки розбивало їм серце, що вони були ладні розтрошити кригу озера. Радість і біль, надія і розчарування, сміх і сльози – усі ці емоції заповнили ціле місто, але найстрашніше – вони заповнили людей. Я раптом усвідомила, що це озеро не просто розповідає правду – воно розкриває сутність людини. Відзеркалює їхні емоції і глибинні страхи, які вони якнайсильніше намагалися приховати.

Під вечір усі втомилися галасувати, і виснажені позасинали на просторому озері. А ми з дідусем вирушили в нашу останню місто.

– Ти готова, дитя? – сміливо запитав мене Лютик.

Я махнула головою на знак згоди, і він своїми магічними руками, які я вже встигла полюбити, закрутив мене у сніжній хуртовині. Я кружляла так сильно, що вже перестала відчувати все навколо та бачити перед собою людей і те озеро, на якому ми стояли. Здалося минуло декілька хвилин, коли я почала усвідомлювати, що вже не кружляю: то просто сильна хуртовина заплющує мені очі і збиває з ніг. Десь здалеку я почула голос дідуса, який суворим тоном приказав вітру встухнути, і стало трішки тихше, хоча заметіль ще була.

– Це місто Хурделин. Тут завжди суворо та морозно. Жодна людина не живе тут, бо тут живу я. Хурделин – моя Батьківщина, – голосно та з

гордістю промовив останню фразу Лютик.

Щось незвичне було в його голосі та очах. Дідуся раптом почали переповнювати емоції. До очей підступили сльози, а голос затремтів, але не від холоду, а від глибоко почуття, і тут я зрозуміла. Він вдома!

Я прокинулася від дивного звуку і автоматично потягла руку праворуч, аби вимкнути будильник. Мені знадобилась секунда, щоб усвідомити, що сталося, і от я вже вскочила з ліжка, розпахнула штори і побачила сугроби снігу та гарну заметіль. Згодом у кімнату зайшла матуся і змінила на календарі нову дату.

– Сьогодні 1 лютого, – промовила я пошепки, м'яко всміхнувшись.

Анастасія ЛИТВИНЦЕВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

«ЗУСТРІЧ ІЗ БЕРЕЗНЕМ»

Я розкажу вам історію, що трапилася зі мною в далекому дитинстві. Усе почалося з того, що я любила гратися з однією чудовою річчю, яка мені здавалась просто магічною. Це був бабусин відривний календар. Шелест його сторінок мене дуже тішив.

Одного зимового вечора я знову гостювала в бабусі і занудьгувала. Аби трохи розважитися, взяла календар. Листочок рвати вже було не можна, бо я робила це вранці. Коли я перегорнула вже, здається, купу сторінок, бабуса мене почала вкладати спати. Довелося записати назву місяця, на якому я зупинилася. Я прочитала її по складам та переписала фломастером на аркуш паперу. Дуже старанно, друкованими літерами. Бо прописними я ще не вміла. Одразу після цього я заснула.

Скоро настав ранок, сонячні промінці ласкаво заглянули в моє вікно і розбудили мене. Я одразу захотіла погортати календар. Та щоб його дістати, поставила на стул ще невеличкий табурет. Як тільки простягнула руки до календаря, табурет хитнувся і я полетіла вниз. Від страху заплющила очі, але приземлилася я, на подив, м'яко.

«Мабуть, нічого страшного не сталося, буду розплющувати очі» – блискавично промайнула думка. Але мене чекала несподіванка. Кімната зникла. Я лежала на моріжку, на галявинці посеред лісу. Нагорі була блакитна безодня неба, а по ній пересувалися лише білі хмаринки-пушинки

чудернацької форми. Усе це дуже гарно виглядало, але я хотіла розридатися від переляку. Де ж тепер шукати дім, бабусю? Раптом переді мною виник хлопчик мого віку (мені було майже шість років). Він був зеленоокий, кирпатий, ніс і щоки обсіпані ластовинням, волосся русаве та дуже кучеряве. Його одяг був якийсь незвичайний, начебто старовинний.

– Дівчинко! Ти чого тут лежиш і плачеш? – запитав він здивовано.

– Я...я...я хочу додому! – ледве вимовила я.

– А де ж ти живеш? – з турботою запитав хлопчик.

– Вулиця Весняна, будинок 18.

– Знаю, знаю, де це! Але дорога не близька буде. Тож вирушаємо у подорож? Але скажи, як тебе звати?

– Я Настя. А тебе як звати?

– А я Березень. Поїдемо на ведмеді. Он він щойно прокинувся. Ти не бійся тільки, він добрий і мене слухає.

Хлопчик свиснув у розписну дерев'яну пташечку-свистульку і одразу з'явився ведмідь.

– Михасику, підвези нас, будь ласка. Віддячу медком і варенням.

Березень дістав із невеликої сумочки велику банку малинового варення та цілий горщик із медом.

«Яким чином це все помістилося в його сумці?» – подумала я. Від подиву навіть забула, що боюся ведмедя і захоплено дивилася, як він їсть мед. Потім ведмідь підставив спину і ми сіли верхи.

Те, що ми не йшли пішки, справді, було добре. Бо сонце почало гріти сильніше, і той сніг, що я бачила в лісі під деревами, швидко танув. Струмочки радісно задзвеніли. А під деревами почали з'являтися малесенькі й білесенькі підсніжники. Над цими першими весняними квіточками вже почали літати комашки. Я замилювалася цією красою. Але моє захоплення було недовгим, бо я опинилася біля свого будинку.

– Дякую тобі, Березню, за допомогу! А коли ми ще побачимося? – запитала я свого рятівника.

Хлопчик взяв мій аркуш, на якому я писала ввечері.

– Ось коли ми зустрінемося. І тоді я подарую тобі ще багато підсніжників. Усе це буде дуже скоро. Лютий швидко мине...

І раптом я почула, як бабуся мене почала будити. Я прокинулася й подякувала за неймовірний сон. А за сніданком розповіла бабусі, як я зустрілась із Березнем!

ХУДОЖНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ – ПРОСТІР ДЛЯ ЛЮБОВІ, РОЗВИТКУ І САМОВИРАЖЕННЯ ДИТИНИ

Дитинство – це унікальний період у житті кожної людини, коли формується світогляд, розвивається емоційна чутливість, креативність, здатність до співпереживання та творчого мислення. У цьому процесі художня діяльність відіграє особливу роль, адже вона є природним засобом самовираження, засобом комунікації дитини з довкіллям та внутрішнім «Я».

Художня діяльність створює атмосферу любові та безпеки, в якій дитина відчувається прийнятою та вільною. У цій діяльності немає «правильних» чи «неправильних» рішень – кожна робота унікальна, як і сама дитина. Коли дорослі – батьки, педагоги, вихователі – з любов'ю сприймають результати творчості дитини, вони дарують їй відчуття значущості, підтримки та віри у власні сили. Це, у свою чергу, формує позитивну самооцінку, впевненість і довіру до світу. Окрім того, художня діяльність може бути особливим каналом емоційного спілкування між дитиною і дорослим. Дитина, яка ще не може чітко висловити словами свої переживання, часто «викладає» їх у малюнках або ліпленні. Якщо дорослий вміє уважно «читати» ці образи – між ними встановлюється справжній емоційний контакт.

Під час творчих занять активізуються всі психічні процеси: увага, пам'ять, уява, мислення. Розвивається дрібна моторика рук, координація рухів, сенсорне сприймання, мовлення. Наприклад, у процесі малювання дитина розрізняє кольори, форми, розміри, співвідносить предмети за розташуванням у просторі, вчиться передавати сюжет і логічну послідовність подій. Художня діяльність також має великий потенціал для розвитку естетичних почуттів. Діти вчаться бачити прекрасне в довкіллі, творчості інших, власній роботі. Вони відкривають для себе гармонію кольору, форми, ритму, звуку, відчувають емоційний вплив музики, живопису, поезії.

Найголовніше – художня діяльність дає дитині змогу бути собою, говорити про себе і світ на власній мові. У процесі творчості вона формує свою індивідуальність, експериментує, фантазує, проявляє ініціативу. Тут вона не виконавець чужих вказівок, а автор, творець, дослідник. Навіть проста аплікація з кольорового паперу може стати для неї способом висловити настрій, передати переживання або ідею. Це особливо важливо в умовах сучасного світу, де інформаційні потоки іноді придушують особистість. Художня діяльність повертає дитині її внутрішній голос, дає простір для розвитку критичного мислення, формує емоційний інтелект і толерантне ставлення до думок інших.

Отже, художня діяльність у житті дитини – це глибокий, багатогранний процес, у якому переплітаються любов, розвиток і самовираження.

СПІЛКУВАННЯ З ДІТЬМИ – ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ

Педагогічна діяльність неможлива без спілкування, воно є містком між людьми. Особливо важливу роль воно відіграє у роботі вихователя, для якого контакт із дітьми є не тільки способом передавання знань, а насамперед основою формування довірливих стосунків, розвитку дитячої особистості і створення позитивного емоційного середовища. Це життєво необхідна функція, без якої неможливо уявити процес виховання та розвитку дитини.

Ще в ранньому віці діти починають пізнавати світ саме через взаємодію з дорослими, і вихователь стає для них не тільки джерелом нової інформації, а й прикладом для наслідування, опорою в незрозумілому світі. Діти раннього та дошкільного віку надзвичайно емоційні, відкриті до спілкування і водночас потребують постійної підтримки та визнання. Через спілкування вихователь допомагає дітям пізнавати навколишній світ, навчатися взаємодії з іншими, справлятися зі своїми почуттями, розвивати мислення, мовлення та соціальні навички. Саме тому спілкування є основною функцією вихователя.

Головна особливість дитячого спілкування полягає в його щирості: діти дуже чутливі до ставлення до них і швидко помічають фальш, байдужість або нещирість. Саме тому вихователь має володіти не лише знаннями з педагогіки, а й високою емоційною культурою. Вміння слухати дитину, розуміти її емоційний стан, приймати її почуття – все це створює емоційний простір, де дитина почувається вільно, безпечно і може активно розвиватися. Правильне спілкування вимагає уваги до потреб кожного вихованця, здатність вчасно підтримати чи м'яко направити. Вихователь має бути не лише інформатором, а насамперед співрозмовником, який вміє слухати й чути дитину, адже саме у процесі щирого діалогу діти вчаться мислити, аналізувати, розуміти свої почуття та переживання, комунікувати. Важливо пам'ятати, що діти сприймають не тільки слова вихователя, а й його інтонації, міміку, жести, тому тепла усмішка, лагідний погляд, дружній тон здатні більше за будь-які слова підтримати дитину, допомогти їй відчувати себе впевненою, важливою і потрібною.

Ще одним важливим аспектом спілкування вихователя з дитиною є формування її самооцінки. Слова вихователя, його інтонації, реакція на успіхи чи помилки мають величезний вплив на те, як дитина сприйматиме себе в майбутньому. Тому в педагогічній взаємодії надзвичайно важливо, щоб переважала підтримка, заохочення та акцентування на сильних сторонах

дитини, а не на невдачах. Спілкування також виконує потужну мотиваційну функцію: уважне ставлення до особистості дитини, щирий інтерес до її запитань і переживань стимулюють внутрішнє бажання вчитися, відкривати нове, розвиватися. Окрім емоційної та мотиваційної підтримки, спілкування виконує й навчальну функцію: через бесіди, пояснення, розповіді вихователь передає дітям знання про навколишній світ, розвиває їхнє мовлення, мислення, навички взаємодії. При цьому важливо не домінувати над дитиною, не перетворювати спілкування на монолог, а будувати його як живий діалог, у якому дитина є активним, рівноправним учасником.

Водночас важливо пам'ятати про безпеку виникнення комунікативних бар'єрів – непорозуміння, емоційного відчуження, нерозуміння вікових особливостей. Їх можна уникнути лише тоді, коли вихователь ставиться до кожної дитини з повагою, визнаючи її особистість, право на власні думки та почуття. Ефективне спілкування потребує високої професійної майстерності: вміння адаптувати мову до вікових та індивідуальних особливостей дітей, чуйно враховувати їхній емоційний стан і рівень розвитку.

Отже, спілкування з дітьми – це основа всієї педагогічної діяльності, фундамент, на якому будується виховання, розвиток, соціалізація і становлення особистості дитини. Через живе, щире, емоційно насичене спілкування вихователь відкриває для дітей світ, навчає їх бути людьми, допомагає їм стати впевненими в собі, відкритими, добрими. Саме через уважне, тепле спілкування вихователь допомагає кожній дитині розкрити свої таланти, повірити у свої сили, знайти своє місце у світі. І від того, як вихователь спілкується з дітьми сьогодні, залежить, якими вони виростуть завтра.

Наталія ОХРИМОВСЬКА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

«ЯК МИ З БЕРЕЗНЕМ ПОДОРОЖУВАЛИ»

Прийшов вечір і я задрімала. Наснилося мені, що весняний промінець лагідно зазирнув у вікно і тихо постукав у двері. Я побачила перед собою гарного юнака, який назвався Березнем. Він був одягнений у плащ із дощу, а в руках тримав сонечко, яке посміхалось, шапка його була з легенького вітерця, який розвивався та кружляв торішнє листячко.

– А хочеш ми полетимо у подорож? – запитав Березень.

Я відповіла: – «Так!».

Ми з Березнем опинились на галявині весняного лісу. У лісі танув останній сніг, а під ним прокидались перші квітки пролісків. Неподалік ми почули дзюрчання веселого струмочка, який ніби радів нашій мандрівці. Далі я побачила, як дерева, ніби потягуючись, почали прокидатись від зимового сну. Березень дмухнув на них і почали з'являться бруньки на гілках. А як гарно почали співати пташки, радіючи сонячному промінню.

Наша подорож привела нас до мого рідного села. Тут Березень почав веселити дітей, які гралися на дворі, теплим дощиком. Ця витівка їм дуже сподобалась, вони почали весело стрибати по калюжах, сміятись і радіти весні. Так ми грались весь день, аж поки сонечко почало хилитись до заходу, і тут Березень промовив до мене:

– Час повертатись!

... Я вже вдома. За вікном світить сонечко, на гілках розпустились вербові котики, а на небі з'явилась веселка. Я прокинулась і помітила, що вже ранок. Виглядає сонечко із-за хмаринок, співають пташки і я згадала свій сон, свою мандрівку із Березнем. Ця подорож залишила в моєму серці теплий слід, і хоч я розумію, що це сталося зі мною уві сні та попереду справжня весна зі своїми красенями місяцями: березнем, квітнем та травнем, які принесуть із собою свіжість та радість нового життя. Й обов'язково мир!!!

Валерія ПАКШАЄВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

ХРИЗАНТЕМА БАЖАНЬ

Десь у густому лісі, за чарівним струмочком, за крутими горами було маленьке село. Там жила дівчинка на ім'я Айра. Дівчина тонкої статури, зі сріблявим волоссям, із милою посмішкою та голубими оченятами.

Якось Айра знайшла в лісі чарівне насіння. Посадила вона його на подвір'ї та доглядала з любов'ю.

Одного ранку на тому місці виросла хризантема, що світилася у темряві. Пелюстки її дарували тепло, а якщо доторкнутись до них можна забажати що завгодно на світі.

Злі чаклуни, як тільки побачили цю квітку захотіли привласнити її собі, та й посеред тихої темної ночі викрали хризантему. Посадили її у горщечок і поставили на підвіконня. Через певний час квітка почала засихати. Чаклуни розізлились й викинули її.

А дівчина, помітивши що квітку вкрали, засумувала. Заплакала вона

гіркими сльозами. І тоді сталося диво! З кожної сльози, що впала на землю, проростали дивовижні квіти – хризантеми. Вони були такими ж гарними та теплими, як і її душа.

Відтоді хризантема стала символом тепла, радості, гармонії. Запах у хризантем неймовірний, зачаровуєшся його різнобарв'ям! І якщо взяти пелюстки, а вони бувають різної форми – круглясті, із зазубринками, або тоненькі як голочка – і прошепотіти своє бажання, то воно обов'язково здійсниться! Бо хризантема – це квітка стійкості та надії!!!

Владислав ПИРОЖЕНКО

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014. 11 Середня освіта (Фізична культура)

ПРОБЛЕМА «БАТЬКИ І ДІТИ» У СПЕЦИФІЧНИХ УМОВАХ НАШОГО ЧАСУ

Скарги на молоде покоління, на загальний занепад моралі – це не вигадка сьогодення, а лейтмотив історії, що лунає крізь тисячоліття. Полегшення ж приходить від усвідомлення, що багато з того, що ми сприймаємо як унікальні виклики нашого часу, насправді має глибоке коріння в минулому. Кожна епоха несе свій неповторний тягар, ставить перед людством проблеми специфічні, характерні саме для даного часу. Що ж це за проблеми, які визначають обличчя нашої епохи, початку третього тисячоліття?

Проблема батьків і дітей, мабуть, буде вічно хвилювати людство. Адже батьки, проживши життя, набувши чималого досвіду, намагаються направити життя своїх дітей у певне русло, при цьому не завжди прагнуть зрозуміти, що в цьому житті потрібно їхній дитині. Їхні часи їм здаються кращими, вони не хочуть сприймати зміни в житті, їм важко пристосуватися до нових умов, і як наслідок – непорозуміння з дітьми. У свою чергу, діти вважають себе розумними, дорослими, самостійними, не хочуть прислухатися до мудрих порад батьків.

На мою думку, серед найважливіших і найгостріших проблем, що постали перед сучасним людством, слід виокремити: ера цифрової трансформації та її наслідки: безперечно, однією з визначальних рис нашого часу є стрімкий розвиток інформаційних технологій. З одного боку, це відкриває безмежні можливості для комунікації, освіти, науки та прогресу в усіх сферах життя. З іншого, – породжує нові виклики, такі як залежність від гаджетів, інформаційне перевантаження, проблема достовірності інформації,

кібербезпека, цифрова нерівність та вплив штучного інтелекту на ринок праці та соціальні відносини.

Глобальні екологічні загрози: зміна клімату, забруднення навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів – це вже не абстрактні прогнози, а суворе реальність, яка загрожує майбутньому нашої планети. Людству необхідно терміново переосмислити своє ставлення до природи та знайти шляхи сталого розвитку, щоб зберегти Землю для наступних поколінь.

Поляризація та фрагментація суспільства: в багатьох країнах спостерігається зростання соціальної, політичної та ідеологічної поляризації. Розрив між багатими та бідними, між різними соціальними групами, між прихильниками різних політичних поглядів стає все глибшим, що підриває соціальну згуртованість та ускладнює вирішення спільних проблем.

Криза довіри до інститутів. У багатьох суспільствах спостерігається зниження рівня довіри до традиційних інститутів влади, засобів масової інформації, науки. Це породжує скептицизм, поширення фейкових новин та ускладнює прийняття суспільно важливих рішень.

Проблема психічного здоров'я.

Стрімкий темп життя, постійний стрес, інформаційне перевантаження та соціальна ізоляція призводять до зростання проблем із психічним здоров'ям, особливо серед молоді. Необхідно руйнувати стигму навколо психічних розладів та забезпечувати доступну та якісну психологічну допомогу.

Сучасні стосунки батьків та дітей стикаються зі складними викликами, але водночас вони відкривають нові можливості для спільного розвитку та розуміння. Важливо знаходити баланс між технологіями та реальним життям, розуміти потреби та почуття кожного члена сім'ї та прагнути до спільного розвитку і щасливого життя.

Отже, наша епоха, зберігаючи вічні проблеми людства, водночас породжує цілий комплекс унікальних викликів, зумовлених науково-технічним прогресом, глобалізацією, демографічними змінами та геополітичною ситуацією. Успішне подолання цих проблем вимагає від людства мудрості, співпраці, здатності до інновацій та готовності до глибоких змін у своєму мисленні та поведінці. Саме від нашої здатності адекватно відповісти на ці виклики залежить майбутнє цивілізації.

БУТИ ПОРУЧ ІЗ ДОШКІЛЬНИМ ДИТИНСТВОМ: ПРОФЕСІЙНЕ І ЖИТТЄВЕ ПОКЛИКАННЯ ВИХОВАТЕЛЯ

Дошкільне дитинство – це не просто віковий період, що охоплює перші роки життя дитини. Це – особливий, надзвичайно чутливий етап, коли закладаються основи світобачення, характеру, самооцінки, ставлення до себе, інших і навколишнього світу. Саме у цей час дитина відкриває для себе світ через гру, фантазію, спілкування, творчість. І саме в цей період їй найбільше потрібен дорослий, який не тільки навчає, а й бачить, чує, приймає, супроводжує. Для мене бути вихователем – означає бути поруч у найвідповідальніший період становлення особистості. Це не лише професійний обов'язок, а покликання серця. Я вірю, що кожна дитина – унікальна, і моє завдання – створити для неї безпечне, тепле, відкрито-приймаюче середовище, де вона зможе розвиватися у власному темпі, без порівнянь і тиску.

Бути поруч – це не просто перебувати поряд фізично. Це – щоденна уважність до стану дитини, до її слів, жестів, мовчання, радості чи тривоги. Це – вміння побачити в дрібниці велике досягнення, відчути за поведінкою глибоку потребу, знайти слова, які підтримають, а не зранили. У кожній дитині – внутрішній світ, який розкривається не за розкладом, а через довіру. Саме довіра є основою якісної педагогічної взаємодії.

Мені близькі моменти дитячого подиву, щирого сміху, перших відкриттів, бажання ставити запитання і фантазувати. Вони щирі, справжні, не підробні – і саме тому надихають. Спостерігати, як дитина складає перші слова, будує вежу з кубиків, бере участь у рольовій грі, вчиться дружити – це не просто щоденна робота, це – дотик до становлення особистості. І цей дотик має бути обережним, людяним, усвідомленим.

Бути вихователем – це ще й глибоке усвідомлення своєї впливовості. Адже дитина не завжди запам'ятає конкретні слова, але вона завжди пам'ятатиме, як з нею були: чи чули її, чи поважали, чи бачили її внутрішній світ. І якщо на рівні відчуттів залишиться слід підтримки, прийняття, поваги – значить, моя професія реалізована.

Щоденна робота з дітьми – це також шлях постійного особистісного розвитку. Діти надихають на щирість, спонукають до простоти, вчать цінувати миті, помічати красу в буденному. Залишатися живим у професії – означає бути відкритим до цього зворотного зв'язку.

Я переконана: вихователь – це не просто фахівець. Це людина, котра

супроводжує дитину в період, коли формується її ставлення до світу і до себе. Бути поруч у цей час – велика честь і ще більша відповідальність. І якщо в дорослому житті дитина згадає не тільки слова, а й тепло, прийняття і віру в неї – це і буде найвищою оцінкою моєї роботи.

Бути поруч – це значить залишитись у пам'яті дитинства як хтось, хто вірив, підтримував і не зрадив довіру. Це значить – залишити слід не в щоденнику, а в серці. І я щаслива, що обрала саме такий шлях.

Марія ПОВЕЛЬЄВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ

Креативність як важлива якість особистості вихователя проявляється не лише у здатності вигадувати цікаві заняття, а й у вмінні по-особливому дивитися на світ, бачити нові можливості там, де інші бачать лише буденність. Сучасний вихователь – це творча особистість, здатна надихнути дитину, запалити в її серці інтерес до пізнання й допомогти зробити перші кроки у великий світ. Саме креативність дає змогу педагогу створити чарівну атмосферу в групі, де кожен день – це пригода, кожна гра – відкриття, а кожне слово – турбота.

У повсякденній роботі вихователя виникає безліч ситуацій, які вимагають швидкої реакції та нестандартних рішень: як заспокоїти дитину, яка сумує за батьками? Як залучити мовчазного малюка до активної гри? Як пояснити важливість правил поведінки так, щоб це було не нудно, а цікаво? Креативний вихователь здатний легко перетворити звичайну прогулянку на подорож у джунглі, навчити через гру або казку, зацікавити навіть найменш уважну дитину.

Креативність проявляється і в оформленні простору: казкові куточки, саморобні посібники – усе це створює середовище, в якому дитина почувається в безпеці, їй цікаво пізнавати нове. Але ще важливим є приклад самого педагога. Творчий педагог формує творчу дитину. Водночас, креативність вихователя не повинна бути випадковою. Це якість, яку необхідно постійно розвивати. Участь у тренінгах, обмін досвідом із колегами, знайомство із сучасними методиками, а також бажання вчитися самому – все це сприяє зростанню професійної майстерності. Вихователь, який не зупиняється на досягнутому, а постійно шукає нові шляхи й методи,

стає справжнім провідником у світ дитинства.

Отже, креативність – це важливий інструмент у руках вихователя, що дозволяє не лише урізноманітнювати освітній процес в закладі освіти, а й робити його глибшим, ефективнішим. Саме через творчість педагог формує майбутнє покоління – сміливе, відкрите, здатне мислити нестандартно. Креативність вихователя – це ключ до гармонійного розвитку дитини й до побудови кращого майбутнього для всіх нас.

Анастасія ПУЦУЛАЙ

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

СПІЛКУВАННЯ З ДІТЬМИ – НАЙВАЖЛИВІША ФУНКЦІЯ ВИХОВАТЕЛЯ

Спілкування з дітьми є однією з найважливіших і найцінніших функцій вихователя, оскільки сприяє встановленню довірливих стосунків, розвитку особистості дитини, її емоційному та соціальному становленню. У процесі спілкування вихователь може краще пізнати індивідуальні особливості кожної дитини, її інтереси, потреби та мрії.

Спілкування з дітьми забезпечує особливий контакт, що сприяє розвитку емоційної чутливості та емпатії в дітей. Вихователь, який вміє правильно спілкуватися, може заохотити дитину до самовираження, підтримати її у труднощах і навчити знаходити рішення самостійно. Крім того, через спілкування вихователь формує у дітей цінності, норми поведінки, навчає співпрацювати з однолітками та дорослими. Важливо, щоб цей процес був наповнений любов'ю, терпінням і щирістю. Адже створюючи довірливий діалог, вихователь допомагає дитині розвиватися гармонійно, формує її світогляд і моральні орієнтири.

Отже, на мою думку, спілкування з дітьми – це провідна функція вихователя та основа успішного виховання дитини. Від майстерності в цьому процесі залежить майбутнє кожної дитини, її щасливе та гармонійне життя.

НАЙКРАЩИЙ СВІТ – ТОЙ, ДЕ ДІТЯМ ДОБРЕ. Я ХОЧУ БУТИ ЧАСТИНОЮ ТАКОГО СВІТУ

Можна довго сперечатися про те, який світ можна вважати найкращим. Хтось скаже – це світ без війн. Інший – там, де є новітні технології, комфорт, космічні подорожі. Але я твердо вірю: найкращий світ – це той, у якому дітям добре. Це не просто поетична фраза, а глибока істина, перевірена життям. Бо саме щасливе дитинство є найточнішим індикатором здоров'я суспільства. Якщо дитина почувається в безпеці, її чують і поважають – значить, навколо неї справді гідний світ. Турбота про дітей – не лише обов'язок дорослих, а й основа майбутнього. І чим більше світ приділяє уваги маленьким, тим більша надія, що він не заблукає у жорстокості та байдужості.

Дитинство – особливий період. Саме тоді закладаються основи майбутньої особистості, формується світогляд, розвивається відчуття безпеки й довіри до світу. І якщо дитина зростає в любові, турботі, з відчуттям, що вона потрібна – з неї виростає добра, впевнена в собі людина, здатна любити, прощати, творити. Прикладом того, як правильно робити, є педагогічні ідеї Марії Монтессорі та її 12 заповідей. Головне, що з них можна виділити, – дітей навчає те, що їх оточує. Саме тому середовище, у якому зростає дитина, повинне бути наповнене добротою, повагою, спокоєм і натхненням. Якщо поруч із дитиною є дорослі, які поважають її вибір, дають свободу самовираження і водночас є прикладом людяності – вона зростає гармонійною та відкритою до світу. Атмосфера довіри та взаєморозуміння не менш важлива за іграшки чи навчальні матеріали. Те, як до дитини ставляться сьогодні, завтра проявиться в її ставленні до інших людей. Отже, виховання – це не лише процес навчання, а насамперед мистецтво взаємодії, у якому дорослий теж вчиться – співпереживати, слухати, бути поруч.

Світ, у якому добре дітям, – це світ, де вони мають право на навчання, гру, спокійний сон, щиру усмішку. Це там, де батьки не бояться завтрашнього дня, а педагоги працюють із натхненням. Найболючіше – бачити, як війна або бідність виривають дитину з її звичного життя. Коли замість ігор – сховища. Замість шкільної дошки – екрани евакуаційних поїздів. І саме тоді особливо відчуваєш: ми, дорослі, повинні зробити все, щоб захистити дитинство. Не колись. Зараз. Психологи доводять, що діти особливо вразливі до впливу стресових ситуацій, і кожна дитина може мати унікальний набір реакцій на травматичні події, які вона пережила. Після

травматичної події дитина може відчувати страх, тривогу, безнадію, почуття розлючення або невизначеності; може мати проблеми зі сном, імовірно проявлятиме поведінкові проблеми та можуть з'являтися фізичні симптоми, такі як біль у животі, головна біль; може стати більш підозрілою, відстороненою або агресивною. А саме доступ до освіти, ігрової діяльності та спілкування з дорослими, котрі здатні вислухати й підтримати, допомагає зменшити наслідки стресу та сприяє зціленню.

Чому це важливо? Тому що діти – наше продовження. Не образно – буквально. Вони будуть жити у світі, який ми для них збудуємо. Якщо він буде наповнений любов'ю, довірою і справедливістю – вони понесуть це далі. Якщо ж наповниться злом і байдужістю – вони або будуть повторювати ці помилки, або все життя боротимуться з ними в собі.

Я хочу бути частиною такого світу, де дитячий сміх звучить частіше, ніж новини про катастрофи. Де у закладах дошкільної освіти тепло не лише від батареї, а й від поглядів вихователів. Де кожна дитина знає: її життя – цінне. Її мрії – важливі. Її голос – почутий. Це світ, у якому дорослі не лише говорять про любов до дітей, а щодня підтверджують її вчинками – уважністю, турботою, справедливістю. Це світ, де не змушують мовчати, а вчать висловлюватися. Де не карають за помилки, а допомагають їх зрозуміти. Де замість страху – підтримка, а замість байдужості – щира присутність. Саме такий світ я мрію не лише побачити, а й створювати – своїми діями, словами, вибором бути людиною для інших.

Можливо, створити ідеальний світ неможливо. Але цілком реально зробити щось конкретне вже сьогодні: допомогти, підтримати, вислухати, навчити, захистити. І якщо кожен з нас зробить хоча б маленький крок – світ стане кращим. І головне – добрішим до дітей.

Саме в такому світі я хочу жити. Більше того – я хочу допомагати його будувати. Не колись у майбутньому. А вже зараз. Саме тому я обрала для себе шлях, сповнений сенсу й відповідальності – стати вихователем у закладі дошкільної освіти. Це не просто професія – це покликання бути поруч із дитиною в її перших відкриттях, у перших радощах і сумнівах. Це щоденна можливість вкладати в маленькі серця добро, впевненість і любов до світу. Адже вихователь – це та людина, яка не лише навчає, а й допомагає дитині стати собою.

Я вірю, що великі зміни починаються з маленьких кроків: з теплого слова, з уважного погляду, з обіймів, які дарують спокій. І якщо кожен із нас зробить хоча б один крок назустріч дитині – ми разом зможемо збудувати той найкращий світ. Світ, у якому добре дітям. А отже – добре всім нам.

ЕСЕ НА ТЕМУ «ЩАСЛИВА ДИТИНА – ГОЛОВНА МЕТА ПЕДАГОГА»

У світі є багато різних професій: лікарі, водії, кухарі. Але для мене найзагадковіша та найцікавіша є професія вихователя, адже він не тільки навчає малюків, а й створює умови для того, щоб діти були щасливими.

Щастя дитини – це доброзичливе слово, щира усмішка, можливість бути собою. Щастя – це коли тебе розуміють, коли поруч є добрі люди, коли ти можеш посміхатися, гратися, ділитися, не боятися сказати правду або помилитися. Тобто щаслива дитина – це та, яка знає, що її люблять, яка відчуває тепло, любов. Діти з самого малечку дуже добре відчувають настрій дорослих. Якщо вихователь усміхається, говорить спокійно та лагідно, обіймає, коли хтось плаче – дитина відчуває тепло, довіру і спокій, саме тоді їй хочеться грати, творити, дружити, але якщо поруч з дитиною байдужа, сувора людина, то її щастя зникає. Саме тому, роль педагога дуже велика, адже він закладає фундамент для всього майбутнього життя дитини.

Василь Сухомлинський наголошував на тому, що виховання – це «школа сердечності». На мою думку, це означає, що найголовніше – вчити дітей доброти, любові та чесності, а ще – показувати їм ці якості на власному прикладі. Якщо діти бачать, як дорослі допомагають один одному, піклуються про тварин, підтримують тих, кому сумно – вони теж навчаються бути добрими. І це справжнє щастя – жити в такому світі. Я мрію працювати в закладі дошкільної освіти, саме тому обрала спеціальність А2 Дошкільна освіта. Своїм педагогічним кредом я обрала слова видатного педагога В. Сухомлинського: «немає абстрактної дитини» — кожна дитина жива, унікальна, зі своїми мріями, тривогами, запитаннями. І до кожної потрібен свій підхід».

Кожна дитина особлива, адже хтось швидко бігає, хтось гарно співає, хтось любить малювати, а хтось знає багато загадок та казок. На мою думку, завдання педагога – допомогти кожному розкрити свій талент, свою особливість, адже у кожній дитині є щось яскраве, що потрібно знайти, підтримати та відшукати.

Аналізуючи праці В. Сухомлинського, я переконалась у важливості створення особливого середовища, в якому панує атмосфера довіри, творчості, любові та підтримки та народжується дитяче щастя.

Впевнена, що дитяче щастя – це найважливіший показник ефективності роботи педагога. Створити такі умови для розвитку особистості може тільки

професіонал, людина, яка навчається упродовж всього життя. Важливо для професії вихователя і такі особистісні якості, як толерантність, доброта, любов до дітей, природи, усього прекрасного.

Я мрію про те, щоб у майбутньому моя професія була не лише передачею знань, а насамперед створенням середовища, в якому діти ростуть щасливими, щоб мої вихованці з теплотою згадували час, проведений у закладі дошкільної освіти, пам'ятали усмішку та погляд вихователя, добру атмосферу, відчуття радості.

На мою думку, головна мета педагога – створити навколо дитини простір любові, довіри й безпеки, адже щаслива дитина – найкраща нагорода для кожного вчителя чи вихователя. Діти для мене, як маленькі сонечка, вони сяють тоді, коли поруч тепло і спокійно, але якщо хмарно, якщо щось болить чи лякає, їхнє світло може згаснути. Саме тому, вихователь повинен бути тією людиною, яка бачить і чує дітей, створює умови для руху, творчості та самореалізації.

Отже, бути педагогом — поклик серця. В своїй педагогічній діяльності бути послуговуватись настановами видатного педагога В. Сухомлинського: «дитинство має бути світлим і радісним, бо інакше людина потім усе життя «заліковує» свою душу». Справній педагог завжди пам'ятає – найголовніше, щоб дитина була щасливою. Мрію, щоб у майбутньому я могла бути саме таким педагогом.

Галина ЧЕРЕШНЕВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

СПІЛКУВАННЯ З ДІТЬМИ – НАЙВАЖЛИВІША ФУНКЦІЯ ВИХОВАТЕЛЯ

Для малюка, який лише починає пізнавати світ, кожне слово, жест та інтонація вихователя є джерелом інформації. Через спілкування дитина засвоює мову, особливо цінними є діалоги, в яких вихователь уважно вислуховує думки дитини, відповідає на її запитання та заохочує до подальших роздумів. Така комунікація розвиває не лише мовлення, але й мислення, адже дитина вчиться формулювати свої думки, аргументувати позицію та сприймати альтернативні погляди. На мою думку, вихователь, який спілкується з дитиною з повагою, щиро цікавиться її думками та переживаннями, формує в неї відчуття власної цінності.

Кожна дитина – унікальна особистість зі своїми потребами,

темпераментом та способом сприйняття світу. Майстерність вихователя полягає в умінні знайти індивідуальний підхід до кожного вихованця. Хтось із дітей потребує більше словесної підтримки та схвалення, комусь важливіший фізичний контакт – обійми, дотики. Є діти, які легко йдуть на контакт, а є й ті, хто спочатку тримається осторонь і потребує більше часу для адаптації. Уважний вихователь помічає ці особливості та враховує їх у спілкуванні, створюючи комфортні умови для кожної дитини.

Важливою складовою роботи вихователя є комунікація із батьками. Встановлення партнерських стосунків із родиною дитини дозволяє забезпечити єдність виховних впливів, що значно підвищує ефективність педагогічного процесу. Регулярне спілкування із батьками дає вихователю можливість краще зрозуміти особливості кожної дитини, її домашнє середовище та культурний контекст. З іншого боку, батьки отримують інформацію про успіхи та труднощі своєї дитини, а також поради щодо її виховання та розвитку.

Отже, спілкування з дітьми є багатогранним процесом, який вимагає від вихователя не лише професійних знань, але й щирості, емпатії та постійного самовдосконалення. Саме через щоденні розмови, обговорення, гру та спільну діяльність вихователь реалізує свою найважливішу функцію – допомагає дитині зростати гармонійною, впевненою у собі особистістю, здатною будувати здорові стосунки з довколишніми. У час, коли живе спілкування все частіше заміщується взаємодією із гаджетами, роль вихователя як експерта комунікації набуває особливого значення. Адже саме в дитинстві закладаються основи комунікативної культури людини, які впливатимуть на все її подальше життя.

Ірина ЯКОВЛЄВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта*

КОМУНІКАЦІЯ ЯК ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИХОВАТЕЛЯ В ЙОГО ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ще з дитинства я любила спілкуватись із людьми. Мені завжди було цікаво дізнаватися про інших, зрозуміти їхні почуття, думки, розмовляти на різні теми, підтримувати або просто ділитися настроєм. Я помітила, що вміння спілкуватися відкриває багато дверей у житті, допомагає будувати дружбу, вирішувати конфлікти, навчатися нового. Але коли я почала працювати з дітьми, зрозуміла: спілкування з ними це зовсім інший світ. І

хоч я все ще люблю людей, з дітьми буває дуже непросто.

Педагогічна діяльність – це не лише навчання, ігри чи організація режимних моментів. В її основі лежить комунікація. І найпотужнішим інструментом у руках вихователя є саме спілкування. Саме через нього ми впливаємо на розвиток дитини, формуємо її особистість, навички, самосприйняття. Діти, особливо дошкільного віку, пізнають світ насамперед через емоції, відчуття, приклад дорослих. І кожне наше слово, інтонація, навіть погляд можуть залишити глибокий слід у їхніх серцях.

Водночас реальність така, що не з усіма дітьми вдається встановити контакт одразу. Іноді я помічаю, що дитина замикається в собі, не хоче розмовляти, відвертається або починає плакати без видимих причин. У такі моменти я розгублююся: здається, що я роблю все правильно – лагідно, спокійно, уважно, а результату немає. Це змушує мене задуматися: можливо, дитина переживає щось важливе, можливо, їй потрібно більше часу, або інший підхід. І саме тут починається справжня робота вихователя – знайти той єдиний ключик до маленької душі.

Уміння спілкуватися з дітьми – це не тільки про мову. Це про вміння слухати й чути, розуміти без слів, бачити те, що не озвучується. Часто діти висловлюють свої емоції через поведінку, жести, міміку, малюнки, фантазії. І якщо дорослий навчиться читати ці «сигнали», він зможе дати дитині саме те, що їй потрібно: підтримку, тепло, поради або просто присутність поруч. Спілкування вимагає від вихователя не лише знань, а й емпатії, внутрішнього спокою, вміння бути на одній хвилі з дитиною.

Ще один виклик – це індивідуальні особливості дітей. Хтось активний, балакучий, швидко йде на контакт, а хтось – сором'язливий, замкнений, або ж навпаки надто впертий. І до кожного з них потрібно шукати свій підхід. Для когось краще почати спілкування через гру, для іншого – через спільну діяльність, наприклад, малювання чи складання пазлів. Інколи я бачу, що дитина чекає просто теплого погляду або ласкавого слова, щоб відкритися. Є й такі моменти, коли мені не вистачає терпіння. Особливо коли біля мене багато дітей, кожен зі своїми потребами, емоціями, настроєм. У такі моменти здається, що я не встигаю приділити увагу кожному, і це дуже засмучує. Але потім я згадую, що головне – бути щирою. Діти відчують, коли з ними говорять від серця. І навіть кілька хвилин справжньої уваги можуть значити для них більше, ніж години поверхневих занять.

Ще один важливий момент – спілкування має бути двостороннім. Це означає, що я маю не тільки говорити з дітьми, а й уважно слухати їх. Їхні історії, переживання, фантазії – усе це є відображенням їхнього внутрішнього світу. Коли дитина бачить, що її слухають і поважають, вона починає довіряти. А довіра – це основа будь-якого виховання. Без неї неможливо навчити правил, пояснити щось важливе, вплинути на

поведінку.

У своїй майбутній професії я хочу розвивати саме цю здатність – щиро, уважно й професійно спілкуватися з дітьми. Я знаю, що це непростий шлях. Будуть ситуації, коли не все вдається. Будуть діти, з якими складно знайти контакт. Але я готова вчитися, шукати, пробувати знову і знову. Бо я справді вірю: саме через спілкування вихователь стає важливою людиною в житті дитини – тією, хто підтримує, формує, надихає.

Підсумовуючи, хочу сказати: спілкування з дітьми – це не тільки одна із функцій вихователя. Це його головний інструмент. Без нього неможливо створити довірливу атмосферу в групі, неможливо впливати на розвиток дитини, неможливо виховати особистість. Саме тому я прагну вдосконалювати свої комунікативні навички, вчитися слухати й розуміти, бути поруч, коли дитина цього потребує. Бо для мене найвища мета професії – допомогти дитині рости щасливою. А це можливо лише тоді, коли між нами є щире, живе і тепле спілкування.

УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ:
ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ І СТУДЕНТІВ

Випуск 1

за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. О. С. Трифонової

Миколаїв: НУК, 2025